

ANDORRA

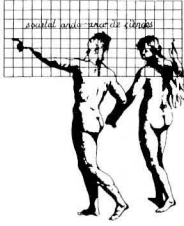
Estat, Institucions, Societat

1^{era} Diada Andorrana Universitat Catalana d'Estiu de Prada.
Agost del 1988

Societat Andorrana de Ciències

Centre de Recerques i d'Estudis Catalans
Universitat de Perpinyà

C.R.E.C.

ANDORRA

Estat, Institucions, Societat

1^{era} Diada Andorrana Universitat Catalana d'Estiu de Prada.
Agost del 1988

© Editorial Maià - Abril del 1990 - 1ª edició
ISBN: 99913-2-004-0
D.L.: AND - 60
Impressió: GRAFINTER

Pròleg

Enric Casassas, President de l'U.C.E.

La Universitat Catalana d'Estiu, està realment satisfeta d'haver pogut incorporar dintre de les seves estructures, una institució andorrana. En realitat, la Universitat Catalana d'Estiu és una universitat amb vocació d'aprofundir en l'estudi de totes les activitats i de totes les branques que formen part de la cultura comuna de tots els Països Catalans i, fins ara, no havíem aconseguit que cap institució andorrana s'hi sumés.

Enguany, la Societat Andorrana de Ciències va prendre la iniciativa de demanar la seva adhesió al Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu, presentada pel professor BECAT i per en Pere VERDAGUER. Es va acceptar per unanimitat.

La Societat Andorrana de Ciències, forma part actualment del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu i, a més a més, fomenta la nostra Universitat amb unes beques per a estudiants, que si aquests anys són poques, altres anys poden ser més. Participa directament a la Universitat Catalana d'Estiu amb activitats com aquesta Diada Andorrana.

Aquí en voldria remarcar el caràcter especial. El Patronat va considerar com a molt important, fa tres anys, la incorporació de les universitats dels Països Catalans a les activitats de la Universitat Catalana d'Estiu. Es va traduir en l'organització d'uns seminaris d'investigació, que durant dos anys de funcionament van demostrar que tenen poca repercussió sobre els estudis generals de la Universitat Catalana d'Estiu. Ens interessa més que les universitats participin amb coses que repercuteixin directament sobre el cas de la Universitat Catalana d'Estiu i, aquest any, tant la Universitat de Barcelona com la Universitat Autònoma, ha organitzat seminaris de caràcter generalment, d'alt nivell; els seminaris de la Universitat de València i la Universitat Politècnica de Catalunya, encara són molt especialitzats, però de totes maneres s'ha capgirat l'orientació dels seminaris i, han tingut una bona incidència sobre la vida general d'aquesta Universitat.

La Universitat de Perpinyà, que és una de les universitats que forma part del Patronat i de l'organització dels seminaris, aquest any ha canviat l'estructura de la seva aportació; per a organitzar la Diada d'avui, en col.laboració amb la Societat Andorrana de Ciències. Tenim, doncs, aquí un d'aquests seminaris especialitzats, però també, amb un component informatiu i d'estudi sobre l'estat andorrà.

Estic molt content que prengui aquesta forma perquè se suma a l'esforç global de la Universitat Catalana d'Estiu.

Nosaltres esperem que en el futur la vinculació d'Andorra a la Universitat d'Estiu s'incrementi i, que els lligams siguin cada vegada més estrets. Voldríem que la Diada Andorrana s'ampliï amb onze dies andorrans a la Universitat Catalana d'Estiu.

Esperem que el seminari d'avui, tingui molt èxit i, que pugui continuar altres anys.

Benvinguts tots a la Universitat Catalana d'Estiu i gràcies per la vostra assistència.

Joan BECAT

L'objectiu de la diada és, pel cap baix, de fer un balanç i, si és possible, de donar respostes a les preguntes i qüestions exposades a la convocatòria. L'ordre de les preguntes és aleatori, és a dir, que no hi cal veure cap intenció ni jerarquia.

En el dossier que teniu a les mans, trobareu els ponents i el programa definitiu de les comunicacions. No hi ha cap tema principal que no tingui una ponència. Els ponents hi participen tots, a títol personal i no pas en representació d'Institucions; si reflecteixen un punt de vista institucional o de partit ho diran ells.

Destacaré la qualitat dels participants i la forta participació d'andorrans, tots qualificats i amb bon coneixement del tema que exploraran.

Per què aquesta Diada? S'ha volgut afirmar la presència d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu, tot ficant el marc

sense polèmiques, però amb debat, de les jornades científiques que s'acostumen a fer a la Universitat Catalana d'Estiu. D'una banda volem evitar la demagògia, és a dir, les presentacions fàcils, atractives, però sovint lluny de les realitats, però d'una altra banda, tenim la voluntat de no amagar les coses. En això seguirem el nou estil de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada, és a dir coses clares, però, amb prou distància i acceptant el debat.

Per a un debat real cal que tothom tingui dades i elements. Per tant, per a cada tema, en un primer temps escoltarem una ponència, llegida o amb només el comentari dels eixos i continguts essencials, seguida d'un temps breu per a preguntes i aclariments sobre la mateixa ponència; teniu a les mans un resum de cada comunicació. Després del bloc de ponències, tant del matí com de la tarda, obrirem el debat de conjunt.

El tema general del matí concerneix l'estat andorrà, les Institucions i l'Estat, amb les qüestions de gestió interior i de representació internacional.

El grup de ponències de la tarda, és més aviat, dirigit cap a la societat, és a dir, economia, evolució de la societat, necessitats socials. El tema d'ensenyament serà exposat, ja que ens ha semblat que era més un problema institucional i social andorrà, més que una pura qüestió pedagògica i de formació del jovent.

Teniu a les mans una presentació dels ponents, un resum de cada comunicació i dos documents en anexe: El text de la Reforma del 1866, perquè l'evolució contemporània d'Andorra arranca amb aquesta Reforma i, un plec de fulls d'un curs del D.E.U.G. de català a distància de l'Institut Franco-Català de la Universitat de Perpinyà, de l'assignatura Andorra, sobre els microestats en el món i els microestats i petits territoris europeus.

Ara escoltarem la primera ponència, d'Antoni FIÑANA, sobre les bases del Sistema Institucional Andorrà i la repartició dels poders.

LES BASES DEL SISTEMA INSTITUCIONAL ACTUAL ANDORRA

Antoni FIÑANA*

I. - INTRODUCCIÓ

Abans d'entrar en el contingut de la ponència que em fou encomanada, crec que és necessari d'efectuar unes breus puntualitzacions sobre el tema que serà desenvolupat a continuació.

Certament, per conèixer la situació institucional andorrana d'avui dia, cal prèviament tenir unes nocions bàsiques sobre l'evolució de les seves institucions i sobre la dinàmica de la societat andorrana en aquests darrers trenta anys.

Aquesta darrera qüestió sobrepassa l'encàrrec que se'm feu, en el seu dia, però figura en altra ponència que serà presentada en el marc d'aquesta Universitat Catalana d'Estiu de Prada. Per contra, he inclòs dins de la meva exposició unes breus referències a aquells fets històrics de més importància que han marcat el desenvolupament posterior de les institucions del Principat, abans d'entrar en l'anàlisi sobre la seva situació actual.

II. - LES INSTITUCIONS ANDORRANES

Per a l'estudi de les Institucions Andorranes, es parteix habitualment d'una doble distinció entre Els Coprínceps i els Serveis que en depenen, i els Òrgans derivats del sufragi popular.

La present ponència recull i s'estructura a partir d'aquesta distinció.

1. ELS COPRÍNCEPS

Antecedents històrics

Per tal de retrobar l'origen del Coprincipat cal situar-nos en plena Edat Mitja, amb la signatura dels Pareatges de 1278 i 1288 pels dos co-senyors de l'època.

Fins arribar a la signatura d'aquestes dues sentències arbitrals la història andorrana es veu marcada per un seguit d'esdeveniments que, directament o indirecta, condicionen la seva posterior evolució com a comunitat diferenciada. Alguns d'aquests fets històrics són avui encara objecte de controvèrsia entre els autors que s'han dedicat a l'estudi dels orígens històrics del Principat.

Per la meua part, intentaré comentar breument l'evolució d'aquest període, fent especial referència a aquells fets que tenen una importància notòria.

Com a punt de partida, cal tenir present la conquesta (a partir del 711) de la Península Ibèrica i part del migdia francès (septimània) per part dels Àrabs, aturada per Carles Martell a Poitiers l'any 732, i la posterior reconquesta d'una porció d'aquest darrer territori pels Francs, amb la formació de la Marca Hispànica.

Andorra es retroba, doncs, sota la sobirania dels reis Francs i, de forma més immediata, sota la jurisdicció del Comte d'Urgell, que governava una part del nou territori franc en representació d'aquells.

L'evolució progressiva de la reconquesta i la disminució i feblesa del poder sobirà, permeten l'afirmació del poder comtal, principalment a partir del segle X, i situen paulatinament l'interès econòmic i militar dels comtes en els nous territoris represos als sarraïns.

Per la seva part, l'Església d'Urgell va adquirint poc a poc diversos drets en la terra andorrana. Però no és fins l'any 1233 quan

el Bisbat d'Urgell obté, per cessió del Comte d'Urgell Ermengol VI, tots els drets i béns que disposava a la Vall d'Andorra (i a Arcavell). Aquest acte clou un seguit de donacions o permutes realitzades entre els Comtes d'Urgell i els Bisbes d'Urgell els quals, a partir del Segle XI, apareixen com a sobirans d'Andorra, tal com sembla confirmar la Concòrdia signada entre el Bisbe Bernat Sanç i els Homes d'Andorra l'any 1776.

El 19 de juliol de 1159 Arnau de Caboet i el Bisbe Bernat Sanç signen un tractat pel qual l'Església d'Urgell, en tant que sobirana del territori Andorrà, fa donació en feu de les Valls a la Casa de Caboet. Cal entendre aquest fet, en les contínues hostilitats demostrades pels Senyors veïns envers l'Església d'Urgell. (Aquesta conserva els drets de sobirania, en tant que la Casa de Caboet disposarà, endavant, dels drets polítics, militars i judicials).

Per successius matrimonis (Arnalda de Caboet amb Arnau de Castellbò i Ermessenda de Castellbò amb Roger Bernat II) els drets sobre les Valls Andorranes passen al Comtat de Foix.

La situació d'equilibri que havia existit fins aleshores es trenca i s'obre un període de constants lluites entre Senyor i Vassall per al control del territori Andorrà, que finalitzarà amb la signatura els anys 1278 i 1288 de dos Pareatges (sentències arbitrals) entre el Bisbe Pere d'Urg i el Comte Roger Bernat III.

Tal com diu ZEMANECK (1)

«els Pareatges de 1278 i 1288 posen fi a una querella entre els dos senyors feudals, el Bisbe d'Urgell i el Comte de Foix, sobre el tema d'Andorra, repartint els drets sobre Andorra entre els dos Senyors. La Talla (qüèstia) seria exigida alternativament per l'un i l'altre, la justícia s'aplicaria en Comú pels dos i la host (infanteria) i al cavalcada (cavalleria) pertanyerien a l'un i a l'altre. En el decurs de l'evolució històrica el principi que es troba a la base dels dos Pareatges, la igualtat dels drets dels dos senyors, s'ha estès més enllà del seu camp d'aplicació primitius (qüèstia, justícia, lleves) a quasi tots els drets que els senyors exercien a Andorra, ...».

Els Pareatges constitueixen, doncs, el fonament jurídic del Coprincipat.

(1) K. ZEMANECK: L'Estatut Internacional d'Andorra. Pàg. 19.

Si bé el Bisbat d'Urgell ha conservat fins avui dia els seus drets sobre Andorra, els drets de la Casa de Foix correspongueren primerament als reis de Navarra, i amb Enric IV s'incorporaren a la Corona Francesa. Malgrat el parèntesi de la Revolució Francesa, en què els Andorrans es trobaren «alliberats» de les seves obligacions envers els Reis Francesos, a demanda dels mateixos andorrans, l'emperador Napoleó I. per Decret del 27 de març de 1806 restablí la situació anterior. Des aleshores els drets sobre el Principat han estat repeses pels Cap de l'Estat Francès i exercits pels Presidents de la República Francesa.

Situació actual

Els Coprínceps ostenten de forma personal, conjunta, indivisa i paritària la sobirania del Principat d'Andorra.

Els drets del Copríncep Episcopal van lligats al càrrec de Bisbe d'Urgell, i els del Copríncep Francès van lligats al càrrec de President de la República Francesa.

La mateixa definició evocada anteriorment porta a la consideració que el poder dels Coprínceps sobre Andorra és de caràcter sobirà.

A aquest respecte, Karl ZEMANECK ⁽²⁾ indica que

«En el domini del sistema "constitucional" els poders dels dos Coprínceps, actuant conjuntament, són en teoria, il·limitats. Tots els dominis del sistema "constitucional" andorrà estan a la disposició dels Coprínceps».

Això no obstant, cal subratllar que sobre aquest principi incideixen diverses limitacions que poden provenir d'obligacions derivades dels Pareatges, dels privilegis concedits als andorrans, i dels costums del país, tal com s'exposa tot seguit:

1. Els Coprínceps tenen drets que poden exercir tot sols (els nomenaments de Delegats Permanents, Veguers, membres dels Tribunals Superiors) o alternativament (nomenament de Jutges d'Apel·la-

(2) K. ZEMANECK: op. cit., pàgs. 24 i 25.

cions, Fiscals). Per la seva part, el Copríncep Episcopal vetlla pel manteniment dels registres civils i té jurisdicció exclusiva sobre els eclesiàstics de les Valls.

2. El Pareatge de 1278 estableix un sistema alternatiu de percepció de la Qüèstia. Els anys parells al Copríncep Episcopal i els imparells al Francès.

3. Els privilegis concedits a les Assemblees Andorranes limiten els drets dels Coprínceps. Així és com en el nomenament de Batlles i Notaris intervén el Consell General, que disposa del dret de presentació (setena i doena). Així mateix, el Consell General disposa de certes competències (com després veurem) en les quals els Coprínceps no hi intervenen, si no és per via del Recurs en Queixa.

Al marge de les excepcions que hem referit anteriorment, el costum andorrà vol que atès el principi bàsic de la cosenyoría; la igualtat de drets dels dos Coprínceps, aquests hagi d'actuar conjuntament.

Abans de donar per clos aquest punt, cal exposar que, en la pràctica, la majoria dels drets dels Coprínceps (excepció feta dels nomenaments) són exercits pels seus representants: Delegats Permanents i Veguers, i pels Tribunals.

Les institucions depenents dels coprínceps

A. Els serveis dels coprínceps

ELS DELEGATS PERMANENTS

El càrrec de Delegat Permanent del Copríncep Episcopal fou creat el 25 de juliol de 1881, des de l'any 1907 aquest càrrec solia correspondre al Vicari General del Bisbat d'Urgell, però les normes diocesanes vigents preveuen actualment la separació dels dos càrrecs.

El càrrec de Delegat Permanent del Copríncep Francès fou

creat el 3 de juny de 1882 i afectat al Prefecte dels Pirineus Orientals.

Com es pot comprovar són institucions relativament recents, però cal assenyalar que amb anterioritat havien existit «Delegats Especials» nomenats puntualment per a resoldre afers litigiosos.

Tal com exposa N. MARQUÈS (3)

«a més del poder legislatiu (que prenen la forma de Decrets), exercit en nom i per delegació dels Prínceps, i d'altres funcions que els són pròpies, correspon als Delegats Permanent la facultat de resoldre en última instància els recursos en queixa (justícia administrativa)».

Així doncs, els Delegats Permanents coneixen directament dels afers derivats de l'autoritat dels Coprínceps i exerceixen una verdadera tutela sobre qualsevol òrgan polític o administratiu del Principat.

ELS VEGUERS

Els Veguers són els representants dels Coprínceps a les Valls, on hi resideixen. Representen una de les institucions més antigues del Principat. El Pareatge de 1278 ja en confirma l'existència. En l'Edat Mitja se'ls coneixia amb el nom de baiulu, vicarius o veguer, però també se'ls ha anomenat lloctinents i vicegerents dels Prínceps (POLITAR) o capitans generals (Josep Mª VIDAL i GUI-TART).

El MANUAL DIGEST (4) exposa que

«Es tant antiga sa autoritat en las Valls de Andorra com en ellas es antich lo govern y com en los demás districtes y governs, tant de França, com de España; aont los Veguers antigament eran los sols que tenian la Cort de Justicia y ministraban esta; (...) Sols en la Valls de Andorra se conservan los Veguers ab son primitiu supremo govern, sens dependir, tant en lo governatiu, com en lo de Juticia de altre Superior que dels Prínceps de ellas. ...».

Si bé el MANUAL DIGEST i el POLITAR estableixen una llista de

(3) N. MARQUÈS: Lleis i Resolucions dels Coprínceps i dels seus Delegats. Pàg. 20.

(4) Manuel Digest: Antoni FITER i ROSSELL. Edició del M.I. Consell General del març de 1987, pàg. 38.

les atribucions dels Veguers i de les restriccions a les seves facultats, les seves competències no han estat mai definides puntualment, cosa que ha provocat nombrosos conflictes amb altres institucions del Principat. Això no obstant, intentarem concretar-les en la mesura del possible.

Tradicionalment, les competències dels Veguers s'han estès en el domini de la justícia i de l'ordre públic.

Així és com els Veguers jutgen junts en el Tribunal de Corts (òrgan suprem de la justícia penal al Principat), si bé, actualment, han nomenat uns substituïts (magistrats) que els representen.

Igualment, els Veguers reunits en corts (és a dir: actuant de nou conjuntament) tenen poder legislatiu en matèria criminal i d'ordre públic. Però com indica SABATER (5)

«Els Veguers també han legislat en matèria de justícia (civil i penal) però reunits com a Tribunal de Corts i altra vegada a proposta del Jutge d'Apel·lacions, però no tan sols en matèries concernents al funcionament del propi Tribunal de Corts, del Jutjat d'Apel·lacions o dels Batlles, sinó en matèries de caràcter civil i processal. ...».

Cal afegir que en nombrosos casos han legislat per expressa delegació dels Coprínceps o dels Delegats Permanents.

Els Veguers comanen la Milícia (sometén) i el Servei d'Ordre, ja que són responsables de l'ordre públic al Principat.

Finalment, disposen de certes competències administratives (expedeixen els visats d'entrada als països veïns, tenen competències en matèria d'immigració) i per delegació dels Coprínceps poden actuar en altres camps (nomenament de participants andorrans en conferències internacional i, especialment, en matèria legislativa).

Com ja hem assenyalat els Veguers són nomenats directament pels Coprínceps, però abans d'exercir les seves funcions, i com a condició sine qua non, han de prestar jurament davant el Consell General.

(5) A. SABATER: Dret Civil d'Andorra, pàg. 38.

B. Els òrgans judicials

Antecedents històrics

Els Batlles ja apareixen referits al Pareatge de 1278 ⁽⁶⁾ que diu: «Els Batlles dels Senyors Bisbes i Comtes exerceixen en comú i al mateix temps el mer imperi sobre els homes d'Andorra, és a dir: les justícies majors, mitjanes i menors i totes les que pertanyin al mer i mixt imperi i jurisdicció».

El MANUAL DIGEST ⁽⁷⁾ indica que

«Que com desde la antiguitat los Batlles se anomenassen Saigs en llatí Sagiones, no se nomenasse de aquí en abant ab aquestos noms, ni en llatí ni en vulgar, sino; que se anomenassen Bayuli los quals baig aquest nom tinguessen la mateixa autoritat y ofici, que antes tenian, baix lo nom de saigs y de sagiones, (...)».

Nomenament

Els Batlles són elegits pel Copríncep (els Episcopals) o pel Veguer (els Francesos) a partir d'una llista de set nom (Setena) que presenta el Consell General. El mandat, a diferència dels anteriors: Veguers i Delegats Permanents, té una durada de 3 anys, renovable indefinidament.

Una volta designat el Batlle presta jurament davant el Copríncep Episcopal o el Veguer Francès, segons el cas, i davant el Consell General.

A partir del Decret dels Veguers del 6 d'agost de 1977 hi ha quatre Batlles: dos francesos i dos episcopals.

Competències

En dret Civil els Batlles són Jutges en primera instància (els quatre procedeixen i judiquen per separat). Llurs resolucions són apel·lables davant el Jutge d'Apel·lacions.

(6) Text de l'obra Dret Civil d'Andorra, d'Antoni SABATER, pàg. 39.

(7) Manual Digest: op. cit., pàg. 203.

Segons exposa SABATER (8)

«Els Batlles actuen, com s'ha dit, en nom dels Coprínceps, i amb absoluta autoritat, independència i objectivitat, dependent tan sols en lo governatiu i disciplinari dels Veguers i del Jutge d'Apel.lacions»:

En Dret Penal el Tribunal de Batlles, format per un Batlle Episcopal i un Batlle Francès, és competent en les infraccions menors (contravencions penals). Les seves sentències són apel.lables davant el Tribunal de Corts (9).

Per als delictes els Batlles actuen com a jutges instructors.

La competència en aquests afers correspon al primer dels Batlles que hagi hagut d'intervenir.

Al marge de llurs atribucions en matèria judicial els Batlles comanen el Servei d'Ordre i el Sometén. En ambdós casos per delegació dels Veguers.

EL JUTGE D'APEL.LACIONS

Antecedents i nomenament

Segons SABATER (10)

«El Jutge d'Apel.lacions (...) apareix en el Pareatge de 1278, en el que es preveu l'existència d'un assessor en el Tribunal designat en comú pels Batlles, però aquest costum es modificà posteriorment i foren els Veguers, segons les disposicions dels Pareatges els que elegien Jutge (Tant en les causes civils com criminals), però, degut a què no es posaven d'acord en la nominació de la persona, els posaven a la seva elecció, nomenant-los un i altre alternativament per vida».

OBIOLS, segons escriu SABATER, exposa que fou un document de l'any 1447 el que explica l'origen del càrrec de Jutge d'Apel.lacions, que fou conseqüència de la reclamació dels ha-

(8) A. SABATER: Op. cit., pàg. 42.

(9) NOTA: Els Decrets de creació i regulació del Tribunal de Delictes Menors de gener de 1988 no fan cap referència sobre aquest fet. S'entén doncs que és d'aplicació allò que disposa el Decret de Procediment Penal de 1984.

(10) A. SABATER: op. cit., pàg. 42.

bitants d'Andorra a la Comtesa de Foix, contra l'actuació del seu Veguer.

Actualment, el Decret de 30 de setembre de 1975 (en el seu art. 3) estableix que el Jutge d'Apel.lacions (i el Jutge o Jutges adjunts) serà nomenat alternativament per cada un dels Coprínceps per un termini de 5 anys.

El Jutge d'Apel.lacions nomenat pel Copríncep Episcopal presta jurament davant d'aquest i del Consell General. El Jutge d'Apel.lacions designat pel Copríncep Francès presta igualment jurament davant el Consell General.

Contràriament a la dualitat que es constata en els altres òrgans jurisdiccionals, el Jutge d'Apel.lacions és únic.

Competències

En matèria civil, el Jutge d'Apel.lacions actua en segona instància en els processos civils. Les seves resolucions són apel.lables davant els Tribunals Superiors de Perpinyà o de La Mitra.

En matèria penal, el Jutge d'Apel.lacions seu al Tribunal de Corts, juntament amb els Veguers, i en cas de desacord entre aquests sobre els pronunciaments de fet i de dret i les decisions que s'hagin de dictar, dirimeix la discòrdia, acceptant el parer d'un dels dos Veguers –o dels magistrats que els substitueixen– (Article 178 del Decret sobre procediment penal de 18 de gener de 1984).

ELS TRIBUNALS SUPERIORS

Antecedents

«En altres èpoques, la tercera instància en el procediment civil era un dels dos Coprínceps. Tots dos han delegat aquesta competència en un tribunal especial» –ZEMANECK–⁽¹¹⁾.

El Tribunal Superior de Perpinyà fou creat per Decret del

(11) K. ZEMANECK: op. cit., pàg. 35.

Copríncep de 13 de juliol de 1988. La seva composició actual és la següent: dos membres de dret (El President del Tribunal de Gran Instància de Perpinyà i el Veguer Francès), un jutge escollit pel coneixement de la llengua i els usos andorrans, un advocat del Col·legi de Perpinyà i un jutge suplent. Tots ells nomenats pel Copríncep Francès per quatre anys.

El Tribunal Superior de la Mitra fou creat l'any 1905 i reorganitzat el 1 de setembre de 1974. Des d'aleshores es compon d'un President, d'un Vice-President i de quatre vocals, tots nomenats pel Copríncep Episcopal per un termini de 5 anys, amb la possibilitat de reelecció indefinida.

Competències

Els Tribunals Superiors coneixen, en tercera instància, dels afers civils, és a dir: de les resolucions del Jutge d'Apel·lacions que els són sotmeses.

Igualment, coneixen en segona i darrera instància de les resolucions del Tribunal de Taxes.

EL TRIBUNAL DE DELICTES MENORS

La recent aparició dels Decrets de 29 de gener i 30 de gener d'enguany que regulen les normes substantives i de procediment sobre delictes menors i l'ordenança penal, ha portat a la creació d'un tribunal unipersonal, per jutjar aquest tipus de delictes, del que n'és competent el Jutge d'Apel·lacions (article 1r. del Decret dels Veguers sobre procediment per l'enjudiciament de delictes menors).

La creació d'aquest Tribunal ve motivada per la necessitat de sostreure de la competència del Tribunal de Corts les infraccions penals menors, i s'inscriu dins d'un procés de reorganització dels Tribunals Penals.

Cal assenyalar que els esmentats decrets substitueixen, seguint la legislació dels països veïns, la tradicional distinció entre delictes i faltes, per una nova divisió tripartita: faltes, delictes menors i delictes majors o greus, que, òbviament, determinen les

competències dels tres òrgans judicials penals: Tribunal de Batlles, Tribunal de Delictes Menors i Tribunal de Corts.

Contra les sentències dictades pel Jutge (que de fet és substituït per un Jutge Suplent) hi ha apel.lació davant el Tribunal de Corts (article 3 del susdit Decret).

EL TRIBUNAL DE CORTS

El Manual Digest ⁽¹²⁾ diu que

«Lo Tribunal de la Corts, per lo qual se administra la Justícia, tant en civil com en lo criminal en la Valls de Andorra, es un Tribunal Supremo».

L'article 132 del Decret sobre Procediment Penal de 18 de gener de 1984 indica que

«El Tribunal de Corts, òrgan suprem de la Justícia Penal a les Valls d'Andorra, està constituït pels Veguers i el Jutge d'Apel.lacions, assistits dels dos representants del Consell General anomenats Rahonadors, pels Batlles i els Notaris».

El Tribunal de Corts coneix en primera i única instància dels anomenats delictes majors o greus i, en segons i darrera, dels delictes menors i de les contravencions penals o faltes.

Són els Veguers (o els magistrats substituïts) qui judiquen i el Jutge d'Apel.lacions qui actua en cas de desacord dirimint les discòrdies. En tot cas, el Tribunal ha d'escoltar prèviament i de forma reservada els Rahonadors (art. 176 del Decret sobre Procediment Penal). A més a més, els Rahonadors representen el Consell General i deuen vetllar per l'observança i respecte del costum, intercedir i defensar, qual sia menester, els encausats i sol.licitar la indulgència del Tribunal (Article 133 del mateix Decret). Per la seva part els Batlles, que han actuat com a Jutges Instructors, han de facilitar les dades aclaratòries que el Tribunal pugui sol.licitar. Els Notaris actuen com a escribans, però poden ésser substituïts per un Secretari (art. 133 i 132 del Decret sobre Procediment Penal).

(12) Manual Digest: op. cit., pàg. ?

EL MINISTERI FISCAL

Creat per Decret del 30 de desembre de 1975 (que preveu igualment la intervenció dels advocats en els Tribunals Penals) es compona d'un Fiscal General i d'un Fiscal Adjunt, elegits per un termini de 5 anys. Té per funció de promoure l'acció de la justícia, procurar el manteniment de l'ordre jurídic i la satisfacció de l'interès social (article 1r del susdit Decret).

TRIBUNALS ESPECIALS

El tribunal de taxes

Tribunal Administratiu competent per a tractar dels litigis relatius a les taxes d'entrada de mercaderies.

Regulat pels Decrets dels Delegats Permanents de 13 de juliol de 1977 i de 31 de març de 1979, es compona de quatre jutges, nomenats, per meitat, per cadascun dels Delegats Permanents, però pot actuar igualment amb dos jutges.

Les seves resolucions poden ésser apel·lades davant els Tribunals Superiors.

En la pràctica aquest tribunal no ha arribat a actuar mai.

2. ELS ÒRGANS POPULARS

Per «òrgans populars» s'entén tots aquells òrgans de dret públic andorrà que no procedeixen directament dels Coprínceps, sinó del poble andorrà, per dret de sufragi.

L'Assemblea magna

Segons exposa en Ricard FITER (13)

«L'Assemblea Magna és considerada, en opinió de molts, com una institució anterior i jeràrquicament superior al Consell General, tot i que per a raonar millor aquesta afirmació, caldria remarcar de seguida unes determinades funcions (...) ben diferenciades d'aquelles que pertanyen al

(13) R. FITER: Introducció al Dret Administratiu Andorrà, pàg. 21.

Consell General».

El Decret de Nova Reforma del 22 d'abril de 1866, ⁽¹⁴⁾ en els seu punt núm. 15 estableix que

«També se fa present, paraque se complésquia ab exactitut la bona práctica de que cuan passia á la vall alguna cuestió difícil y de gravetát, deguia lo Consell General demanar tres ó quatre individuos de cada Parròquia, de entre los de mes arráigo i capacitat, per resóldre junts lo que paresquia mes convenient, tant per fer passos ab los Comprinceps, com ab altres puestos».

Aquesta màxima ens indica que l'Assemblea Magna es reuneix únicament en ocasions especials i per a examinar fets de notable importància per al país. Això no obstant, els autors no es posen d'acord respecte al seu caràcter consultiu o decisiu.

L'Assemblea Magna es compon de la Sindicatura (que la presideix) dels 28 Consellers Generals, dels 14 Cònsols Majors i Menors de les Valls, i de 28 contribuents (4 per Parròquia), que són elegits de formes diverses: En algunes Parròquies són designats directament pel Consell de Comú, en altres són elegits en Reunió de Poble.

El consell general

Segons el MANUAL DIGEST ⁽¹⁵⁾ el Consell General

«és tan antich, com és lo havitar homens en las Valls d'Andorra (...) pues que a sos moradors y havitants los consedi lo Emperador Ludovico Pio la facultat de governarse mutuament ...».

El seu origen remot, exposa en Ricard FITER ⁽¹⁶⁾

«cal cercar-lo segurament en les reunions dels caps de família, a nivell de poble, de parròquia o de país per a tractar i decidir dels afers que afectaven a sota la comunitat».

El cert és que no fou fins a principis del segle XV que, a demanda d'Andreu d'ALÀS, en nom dels prohoms andorrans, el Copríncep Francesc de TOBIÀ atorgà el 12 de febrer de 1419 als

(14) Nova Reforma: Text extret de l'obra l'Estat Andorrà d'en BARTOMEU, MAS I MORELL, pàg. 51.

(15) Manual Digest: op. cit., pàg. ?

(16) R. FITER: op. cit., pàg. 41.

homes d'Andorra la facultat de poder-se reunir en Assemblée General una vegada a l'any i d'elegir entre ells els seus representants (aquesta prerrogativa fou ratificada pel Comte de Foix -Joan de Grailly- el 17 de desembre del mateix any).

El text de la demanda diu:

«Que com diverses vegades i sovint succeeix que ells, tant per raó dels impostos com són drets, vectigals, marques i lleudes (tributs d'entrada de mercaderies en una vila) i altres drets, com per contractes de termes i d'altres qüestions que tenen necessàriament amb la vila de Puigcerdà i amb els homes i comuns de la Vall de Querol i altres habitants de la rodalia, els convingui fer reunions i consells per deliberar i acordar el que han de fer o poder fer sobre les dites coses i ordenar i constituir síndics i missatges per tractar-les, procurar-les i prosseguir-les i tot això no ho puguin fer sense una reunió o consell de tots els homes de les dites Valls ...».

L'autorització donava doncs naixement al Consell de la Terra, antecessor de l'actual Consell General, les competències del qual han anat creixent en el transcurs dels segles següents. Així l'any 1589 el Bisbe d'Urgell atorgà el privilegi d'aplicar el Cot i Recot de la Terra, en el supòsit d'infracció a les decisions de l'Assemblea. El MANUAL DIGEST (1748) i el POLITAR (1763) descriuen les competències i facultats del Consell, la seva estructura, les seves reunions plenàries, la seva constitució i el seu sistema de funcionament, a més de diverses qüestions de protocol, i indiquen que «lo dit consell rigurosament parlant és Dueño en quant a la jurisdicció ó facultat de estatuir, arrestar i ordenar en cosas tocant á sa jurisdicció, baix penas pecuniaries, ó pena del Cot. Com es acerca camins, aguas, pescas, cassas, boscos, comunals, termes, carnisseries, flecas, tabernas, teixits, pesos, medidas, metges cirurgians, apotecaris, y per fi en totes aquelles cosas que concerneixen á la bona administració de la justicia, politica ó república; assó per privilegi y ús».

El cert és que les definicions que donen aquells reculls de costumaris aporten, únicament, una idea aproximada de les competències del Consell. Però la manca d'una definició clara de les seves prerrogatives donarà lloc a nombrosos conflictes com-

petencials amb els Serveis dels Coprínceps.

El Consell de la Terra es composava de 24 membres «dos consols actuals y dos consols de l'any antecedent, vulgarment nomenats Consellers (...) a més de son Síndich o Síndics, que anomena o dispose lo dit Consell quan bé li apareyx...».

Aquest sistema havia de perdurar fins l'any 1866 en què es publicà el Decret de Nova Reforma, el qual introduí –en la part que ens interessa– les modificacions següents:

- Dret de votació a tots els cap de casa per a elegir els 24 membres del Consell (4 per Parròquia).
- Elecció dels membres del Consell (que endavant s'anomenarà Consell General) per 4 anys.
- Renovació de l'Assemblea per meitat cada dos anys.
- Elecció dels 24 Consellers separatament dels Consells de Parròquia.
- Obligatorietat dels càrrecs.

Els Consellers Generals elegien un Síndic i un Sub-Síndic Generals, per un mandat de tres anys que, a partir del 1961, era renovable per una sola vegada.

Progressivament s'anà aplicant, en els anys següents, reformes puntuals especialment respecte al dret de sufragi, elegibilitat i normativa electoral ⁽¹⁷⁾ i d'estructuració interna (amb l'aplicació del Pla VEDAUX l'any 1960) que donà lloc a l'aparició de les Juntes de Govern.

(17) NOTA: Decrets de 5 d'abril de 1933 i de 17 de juliol de 1933, del Consell General i dels Delegats Permanents, respectivament, establint el sufragi universal dels andorrans barons majors de 25 anys; Acord del Consell General de 4 de juliol de 1969 i Decret de les Delegacions del 14 d'abril de 1970 sobre el dret de vot de les dones andorranes; Acord del Consell General de 30 d'abril de 1971 i Decret de les Delegacions del 2 de juliol del mateix any rebaixant la majoria d'edat als 21 anys; Reglament Electoral del 22 de juny de 1971; Acord del Consell General de 25 de maig de 1973 i Decret de les Delegacions del 5 de setembre del mateix any regulant l'elegibilitat de les dones andorranes –sufragi passiu–; Amb posterioritat a l'aparició del Decret de 15 de gener de 1981 sobre el Procés de Reforma Institucional, ha aparegut un Decret de les Delegacions Permanents del 7 de setembre de 1985 sobre la majoria d'edat i Drets Polítics –es rebaixa a 18 anys– i una nova Llei Electoral el 13 de juliol i 2 d'octubre de 1987.

Tanmateix, el 14 de juny de 1978 apareix el Decret de les Delegacions de creació de la Parròquia d'Escaldes-Engordany, amb la qual cosa s'augmenta el nombre dels membres del Consell General a 28.

Respecte a les competències del Consell General, en Ricard FITER indica que

«El Consell General (...) assumeix funcions tant de legislació, com d'execució o administració, compartides algunes d'elles amb els Coprínceps i els seus Delegats, bé que no sempre suficientment definides i delimitades».

Així mateix, en ZEMANECK les classifica de la manera següent:

«Exerceix un poder reglamentari (normatiu) per mitjà d'Edictes, Avisos, Decrets, Ordinacions en totes les matèries que són de la seva competència».

«Exerceix un poder administratiu» (lliurament de permisos i autoritzacions diverses).

«Exerceix un poder coactiu» (per mitjà del Cot i del Recot de la Terra).

Enric PARÍS TORRES indica, igualment que

«... les atribucions del Consell General tenen a la vegada un caire administratiu, polític, jurisdiccional i legislatiu».

La Sindicatura apareix com l'òrgan executiu de l'Assemblea. Totes les decisions del Consell General són apel·lables, per mitjà del Recurs en Queixa, davant els Coprínceps.

El decret de 15 de gener de 1981 sobre el procés de reforma de les institucions

(Atès que aquest text ha d'ésser objecte d'un examen més acurat en la ponència relativa a la Reforma Institucional, en farà únicament una referència succinta al seu contingut).

El Decret de 15 de gener de 1981 marca l'inici d'una nova singularitat per al Consell General. En la seva part expositiva s'exposa la necessitat d'adaptar les institucions andorranes a les exigències dels nous temps i estableix com a objectiu principal la crea-

ció del Consell Executiu (Govern), si bé afegeix que es tracta solament d'una primera etapa d'un procés més ampli, que té com a objectius:

- De precisar les competències i clarificar les responsabilitats dels diferents òrgans i definir les relacions entre ells.
- De redefinir les relacions entre els poders institucionals i els ciutadans, tot garantint la protecció dels drets de la persona (aplicació del principi de la primàcia del dret -Estat de Dret-).

En compliment d'allò que disposa l'esmentat Decret, el 23 de desembre de 1981 apareix un Decret del Consell General en el que fa traspàs de totes les seves competències administratives (actes d'administració) al Consell Executiu que serà elegit a principis de l'any següent.

El reglament del consell general de 24 de juliol de 1984: situació actual

Obviaré tota referència al Reglament Provisional del Consell del 12 de febrer de 1982, que s'establí per regular el funcionament de l'Assemblea i les seves relacions amb les restants institucions fins a l'aprovació del Reglament definitiu, després de llargues negociacions amb les Delegacions Permanents, atès que el seu contingut és essencialment coincident amb el definitiu.

Així doncs, el Reglament del 24 de juliol de 1984 estableix, en el seu article 1r. que

«El Consell General és l'Assemblea política representativa del poble andorrà, ...) i, en el seu article 2 que «El Consell General exerceix funcions legislatives en l'àmbit de les seves competències, aprova el Pressupost General de l'Estat, controla l'acció del Consell Executiu i gaudeix de les altres competències que li atribueixen les disposicions legals vigents».

El Consell General és inviolable i gaudeix d'autonomia funcional, financera, administrativa i disciplinària (article 3).

Es compona de 28 Consellers Generals, elegits a raó de quatre

per Parròquia, per sufragi universal, lliure, igual, directe i secret d'acord amb la Llei Electoral (article 4). I d'acord amb allò que disposa el Decret de 15 de gener de 1981 el Consell General és elegit en la seva totalitat cada 4 anys.

El Consell General es compon del **Ple**, que és l'òrgan suprem (article 19), de la **Comissió Permanent**, que es compon d'un conseller General de cada Parròquia i de la Sindicatura –que la presideix–, té per comesa de vetllar pels poders de l'Assemblea i d'exercir-los en cas d'urgència, i pot actuar com a comissió legislativa (article 21), de la **Sindicatura**, que és l'òrgan rector del Consell General (article 22), del **Secretari General** (article 30) i de les **Comissions Legislatives** Permanents o especials (article 32).

Les Comissions Legislatives permanents actuals són:

- Educació i Cultura.
- Economia i Finances.
- Serveis Públics.
- Agricultura.
- Sanitat i Benestar Social.
- Indústria i Comerç.
- Turisme i Esports.
- C.E.E.

La iniciativa legislativa correspon a la Sindicatura, als Consellers Generals i al Govern (per mitjà del seu Cap de Govern com veurem) – Article 62–.

El Consell General es reuneix en sessions tradicionals (Setmana Santa, Sancogesma, Sant Andreu, Sant Tomàs), ordinàries i extraordinàries.

Així mateix, elegit un Síndic General i un Sub-Síndic General,

per votació secreta i per la mateixa durada de la legislatura, que presta jurament davant del Consell General, d'acord amb l'Ordinació de 1961 dels Síndics poden ésser reelegits un sol cop.

La Sindicatura representa el Consell General i, entre altres, té la facultat d'interpretar i suplir el Reglament del Consell General. El Síndic General presideix les sessions de Consell i dirigeix els debats.

Finalment, el Consell General elegeix el Cap de Govern, també per votació secreta i per la durada de la legislatura. El Cap de Govern, com els Síndics, pot ésser reelegit tan sols un sol cop (article 5 del Decret de Reforma Institucional).

El govern

Fruit del Decret de 15 de gener de 1981 sobre la Reforma de les Institucions, i d'acord amb allò que disposa el seu article 2, el dia 8 de gener de 1982 el Consell General elegí el primer Cap de Govern del Principat d'Andorra, que prestà seguidament jurament davant l'Assemblea.

El Cap de Govern, que és responsable de la seva gestió davant el Consell General, escolleix els membres del seu Consell Executiu (article 3), en un nombre mínim de 4 i màxim de 6 (article 6) que es denominen Consellers, cadascun responsable d'un sector ben determinat dins de l'Administració General.

El Decret de Reforma Institucional defineix, en el seu article 7, com atribucions del Consell Executiu (Govern) les següents:

1. L'execució de les normes emanades del Consell General.
2. Els Decrets del Consell Executiu han de ser compatibles amb les normes emanades dels Coprínceps i del Consell General.
3. La presentació de projectes de Llei davant l'Assemblea (iniciativa legislativa) i l'exercici del dret de suplicació als Coprínceps.

4. L'elaboració i execució del Pressupost General.

5. La direcció i control de l'administració i dels serveis públics, i la tutela de les entitats parapúbliques.

La Llei d'Organització de l'administració General del 24 de maig de 1985, elaborada d'acord amb el Decret de Reforma Institucional, regula l'organització, funcionament i règim jurídic del Consell Executiu i dels òrgans posats sota la seva direcció, el conjunt dels quals constitueix l'Administració General (article 1).

L'Administració General té els òrgans següents:

EL CONSELL EXECUTIU:

És l'òrgan superior de l'Administració General. Està constituït pel Cap de Govern i els Consellers, designats per aquests, i és políticament responsable davant el Consell General (article 4).

I disposa, en síntesi, de les competències següents (article 5):

- Iniciativa legislativa (Projectes de Llei al Consell i Propostes de Llei als Coprínceps).
- Elabora i executa el Pressupost General, i confecciona els estats de comptes anuals.
- Reglamenta la seva activitat, i dirigeix i controla l'Administració i els Serveis Públics.
- Tutela les entitats parapúbliques.
- Exercita el dret de suplicació als Coprínceps.
- Executa les normes del Consell General i dels Coprínceps (quan així ho disposin).

Cal assenyalar que les decisions del Govern són apel·lables davant els Coprínceps (actes administratius) o davant el Consell General (disposicions normatives).

EL CAP DE GOVERN

Elegit pel Consell General, el Cap de Govern nomena i cessa els Consellers de l'Executiu i té, entre altres, les funcions següents (article 7):

- Representa el Consell Executiu i l'administració General.
- Convoca, dirigeix i presideix amb els serveis dels Coprínceps.
- Coordina l'Administració General amb els serveis dels Coprínceps.
- Dóna compte al Consell General, almenys una vegada a l'any, de la seva gestió, i presenta l'orientació de la seva acció futura.
- Nomena els alts càrrecs i funcionaris de l'Administració, i n'exerceix el poder jeràrquic.
- Pot demanar el vot de confiança al Consell General.

ELS CONSELLERS DE L'EXECUTIU

Són responsables d'un sector ben determinat de l'actuació pública (article 8) i tenen les competències que s'exposa tot seguit:

- Organitzar i dirigir les conselleries de les que són responsables, i exercir, per delegació del Cap de Govern, el poder jeràrquic sobre els seus funcionaris.
- Sotmetre al Consell Executiu, per mitjà del Cap de Govern, els actes, normes i disposicions relatius a l'àmbit de la seva competència.
- Elaborar i sotmetre al Consell Executiu els avant-

projectes de Llei.

ELS ALTS CÀRRECS DE L'ADMINISTRACIÓ:

Són alts càrrecs de l'Administració General el Secretari General de Govern, els Secretaris Generals Tècnics, els Directors de Departament i l'Interventor General.

L'administració General, a més està estructurada de la manera següent:

La Conselleria (unitat administrativa superior) creada pel Cap de Govern, els Departaments, els Serveis i les unitats administratives inferiors, totes elles creades pel Consell Executiu.

Les corporacions locals

El territori andorrà està dividit, des de l'any 1978, en 7 Parròquies. La Parròquia té al Principat un sentit especial diferent del purament religiós. Així és com la Parròquia forma la unitat administrativa base del país (al marge dels Quarts que són unitats administratives inferiors) i s'emmarquen en ella dos altres aspectes el jurídic-civil i el jurídic-eclesiàstic.

L'Acta de Consagració de la Catedral d'Urgell, l'any 839, és el primer document que enumera les Parròquies Andorranes. En aquest document apareixen els noms següents: Laurèdia, Andorra, Sancta Columba, Maciana, Ordinavi, Encampo i Canillave.

Si bé fins l'any 1978 el nombre de Parròquies era de 6, a partir del 14 de juny d'aquell any es creà la d'Escaldes-Engordany.

EL CONSELL DE COMÚ

Al front de cada Parròquia s'hi troba el Consell de Comú, que és una institució amb jurisdicció administrativa pròpia. Segons FITER

«l'elecció i les actuacions dels seus membres i òrgans venen determinats bàsicament pel costum que ha anat quedant

recopilat i refós en posteriors textos legislatius.

COMPOSICIÓ

Els Consells de Comú es componen per un nombre de persones que oscil·la entre les 10 i les 14, dos d'elles són elegides com a Cònsols (Major i Menor). A Canillo apareix igualment la figura del Caixer.

Els membres del Consell de Comú són elegits per sufragi universal, lliure, directe i secret, d'acord amb les prescripcions del Decret de Nova Reforma, del Decret sobre la Reforma de les Institucions i la Llei Electoral del 1987.

COMPETÈNCIES

Segons ZEMANECK les competències dels Consells de Comú es refereixen als afers administratius de les Parròquies, i així distingeix:

- El poder reglamentari (legislatiu), per mitjà d'ordinacions i arrestos, en temes diversos com la prescripció d'impostos o taxes, normes de construcció i d'higiene, ...
- El poder administratiu que es manifesta en el lliurament d'autoritacions diverses (construcció, comerç, ...).
- La responsabilitat sobre els serveis de la comunitat (vialitat, aigua potable, clavegueres, higiene, enllumenat).
- La recaptació de taxes i impostos (entre ells els tradicionals).
- El poder executiu i coercitiu (per mitjà dels vigilants urbans, banders, i per l'aplicació del Cot i Recot de la Parròquia).

En FITER indica que

«L'àmbit jurisdiccional de la Corporació Comunal acull dis-

tintes i variades competències que, malgrat la seva evolució a través dels segles, conserven aquella essència original que els avantpassats andorrans anomenaven «administració de les coses de la terra». Així mateix afegeix que «Intentar descriure (...) els diferents aspectes de les seves facultats, seria una tasca difícil i amb el risc de deixar-ne incompleta l'enumeració».

Les decisions dels Comuns són apel·lables al Govern (actes administratius) o al Consell General (disposicions normatives).

FUNCIONAMENT

Els Comuns actuen en sessions, a partir dels diferents projectes i propostes preparats per unes comissions o juntes, que s'ocupen cadascuna d'una esfera d'actuació ben determinada.

De les sessions de Comú, 5 corresponen a les sessions tradicionals: El Consell dels Sants Innocents del 28 de desembre, de les Talles que es celebra el dimecres abans de Carnaval, de Sancogesma, de Sant Miquel de Setembre, de les Boïgues i del Molí Fariner.

ELS CÒNSOLS

En el Consell de Sants Innocents el Consell de Comú procedeix a l'elecció d'un Cònsol Major i d'un Cònsol Menor, per una durada de 4 anys, d'entre els membres que han estat elegits per al Consell de Comú.

Els Cònsols ocupen la presidència, d'aquesta institució i en són els mandataris. Així mateix, són els encarregats de fer aplicar les decisions del Consell de Comú.

ELS COMISSIONATS DE POBLE:

Elegits directament per sufragi popular, són dues persones encarregades de portar un control directe sobre la gestió comunal, amb la facultat d'intervenir en els comptes anyals de la Corporació, que no són aprovats sense la conformitat dels dos Comissionats.

Aquesta institució fou creada pel Decret de Nova Reforma

que precisa en la seva base número 4 el

«Decret als mateixos caps de casa de las Valls de intervenir y coneixer la administració i comtes dels interessos comunals, que se donan actualment en dia determinat, deventi intervenir lo Popple per medi de dos comissionats...».

ELS QUARTS

Ricard FITER exposa que

«Els Quarts (...) eren l'agrupament de nuclis de cases o famílies que administraven, a través de llurs propis consells, els béns de pastura, boscos, etc., i exercien el dret d'ús sobre els dominis de caràcter públic del seu terme».

El Quart constitueix, doncs, la divisió administrativa més petita d'Andorra, però només existeixen a algunes Parròquies (Ordino, La Massana, Sant Julià de Lòria) i amb competències diferents.

Així és com alguns exerceixen funcions administratives, diferenciades del Comú, i disposen de poder reglamentari i coercitiu (aplicació del Cot i Recot de la Parròquia) –La Massana i Ordino–, altres simplement consisteixen en una demarcació geogràfica electoral –Sant Julià de Lòria–.

Al front del Quart s'hi troba un Llevador i un Manador.

ELS VEÏNATS

Existeixen únicament a la Parròquia de Canillo (en nombre de 7), equivalen als Quarts de les altres Parròquies, però únicament als efectes de representació dins del Consell de Comú.

EL TRIBUNAL DE VEEDURIA O VISURA

Tribunal anomenat de jurisdicció política, car no depèn dels Coprínceps, coneix de les qüestions derivades de les servituds (anomenades causes de veí a veí).

El seu nom defineix el seu procediment d'actuació, car es trasllada i resolt el litigi en el mateix lloc on s'ha produït.

Es compona de tres instàncies. En la primera, actuen el Cònsol Major i Menor i dos Consellers de Comú de la parròquia on s'ha de celebrar la vista. La segona la formen els dotze Cònsols, Majors i Menors, de les restants sis Parròquies de les Valls. En tercera instància, actua el Consell General en Ple.

Assisteix al Tribunal el Secretari General del Consell General (o un Notari per substitució) i un Assessor en tercera instància, i en segona, en el seu cas.

* Antoni FIÑANA

- Llicenciat en dret
- Advocat
- Actualment Secretari del M.I. Consell d'Andorra.

BIBLIOGRAFIA

K. ZEMANECK, *l'Estatut Internacional d'Andorra, situació actual i perspectives de reforma*. Publicacions del M.I. Consell General, Casa de la Vall, 1981.

— Bertrand BELINGUIER, *La condition juridique des Vallées d'Andorre*, éditions A. Pedone, 1970.

— Nèmesi MARQUÈS, *Lleis i resolucions dels Coprínceps i dels seus Delegats*, Col.lecció Monumenta Andorrana, Editorial Casal i Vall, Andorra la Vella.

— Josep Maria VIDAL i GUITART, *Institucions Polítiques i Socials d'Andorra*, col.lecció Andorra Històrica i Literària, Editorial Promocions Literàries, Andorra.

— Antoni FITER i ROSSELL, *Manual Digest*, Consell General de les Valls.

— Antoni PUIG, *Polítar Andorrà*, Conselleria d'Educació i Cultura, 1983.

— Antoni SABATER i TOMÀS, *Dret Civil d'Andorra*, Col.lecció Andorra Històrica i Literària, Editorial Promocions Literàries, Andorra.

— Decret sobre Procediment Penal de 18 de gener de 1984.

— Decret de Nova Reforma de 22 d'abril de 1866, l'Estat Andorrà, recull de textos legislatius i constitucionals d'Andorra (Bartumeu, Mas, Morell). Congrés de Cultura Catalana 1977.

— Ricard FITER i VILAJOANA, *Introducció al Dret Administratiu Andorrà*, col.lecció Monumenta Andorrana, Editorial Casal i Vall, Andorra la Vella.

— Enric PARÍS i TORRES, *Estudi sobre les Institucions Andorranes*, publicacions del M.I. Consell General 1980.

— Reglament del Consell General 24 de juliol de 1984.

— Llei d'Organització de l'Administració General de 24 de maig de 1985.

— Decret sobre la Reforma de les Institucions de 15 de gener de 1981.

PREGUNTES I ACLARIMENTS SOBRE LA PONÈNCIA

Pregunta

Qui té la Sobirania, Andorra o els Coprínceps? El Bisbe té funcions a la Conferència Episcopal Espanyola. El President MITTERRAND té poders a títol personal o com a patrimoni de França?

Antoni FIÑANA

Si fos competència de la nació francesa, evidentment, el Copríncep Francès estaria sota control de les Institucions de l'estat francès. Però ho ha dit el Consell d'Estat, quan actua com a Copríncep, no està subjecte a cap forma a les Lleis franceses.

Pregunta

I per tant, Andorra no té res a veure amb la República Francesa?

Antoni FIÑANA

No.

Joan BECAT

Aquí resideix la gran ambigüitat. La pregunta podria tenir una resposta diferent si es segueix l'argumentació d'una interpretació jurídica francesa, que s'ha anomenat de vegades Escola de Tolosa o Escola Francesa. Parteix d'aquesta possible confusió i, la manté, entre poder del Copríncep i responsabilitats –no poder– de l'estat francès sobre Andorra.

Tindreu aclariments amb la ponència sobre la reforma a Andorra i, podreu intervenir en el debat.

Pregunta

El Tribunal Superior de Perpinyà, actua en català? Tinc notícies

que actua en francès.

Antoni FIÑANA

És clar que actua en català. El que passa és que tots els membres l'entenen i alguns el parlen. Ha d'actuar com a Tribunal Andorrà. Si avui dia es demana als advocats i magistrats d'actuar en català, fa alguns anys no era així, s'actuava en francès.

Pregunta

Al Tribunal de Corts, la figura dels Raonadors?

Antoni FIÑANA

S'han modificat les seves competències, atribucions i paper formal. Antigament els Raonadors eren els administradors del mateix Tribunal de Corts. Portaven els comptes.

També feien la funció de vetllar pel costum. Com que fins l'any 1975 no hi havia ni advocat defensor ni del ministeri fiscal, feien una funció d'orientació, d'informació al Tribunal, respecte als encausats. Perquè és evident que els Jutges i els Veguers són persones de fora i, freqüentment, no coneixien ni els encausats ni les seves circumstàncies personals, etc., i, aleshores, els raonadors podien informar sobre aquests fets.

Actualment les seves atribucions i competències queden bastant diluïdes, però es conserva ja que els Veguers, abans de dictar sentència, han d'escoltar l'opinió dels raonadors sobre el cas.

PROCÉS DE REFORMA DE LES INSTITUCIONS ANDORRANES

Marc VILA i AMIGÓ*

Em proposo mostrar breument el procés, encara en curs, de REFORMA DE LES INSTITUCIONS ANDORRANES, com la història d'una vacil·lació entre «Reformeta» o «Reforma», o, en altres paraules, entre «Reforma Administrativa» o «Reforma Institucional», vacil·lació que ve tenyida per la presència d'un dilema que podem exposar en forma de dues contradiccions interrelacionades:

a) «Nécessité de changer pour survivre, désir de maintenir au maximum le statu quo de la prospérité», en paraules de Riera-Barate (1).

b) L'actual situació de prosperitat ha vingut propiciada precisament per la peculiaritat del sistema institucional andorrà i, en bona part, per les ambigüitats, llacunes i indefinicions existents en la regulació de les relacions de poder, afavorides encara per l'escassetat de textos escrits. Si això és així, com procedir a la clarificació de conceptes, a la delimitació de competències, a la redacció de nous textos legals i, en definitiva, a la modernització necessària de les Institucions i a una eventual constitucionalització de les relacions de poder sense modificar la substància de l'esquema institucional ni perdre l'actual situació de privilegi, tot assolint el consens de totes i de cadascuna de les parts implicades?

(1) C. BARATE i G. RIERA, *Le dépassement des contradictions en Andorre: un scénario de l'impossible?* Revue de Droit Public et de la Science Politique, Paris 1980, p. 368.

A la llum d'aquest dilema, present tot al llarg del procés de Reforma de les Institucions, presentaré ara de forma succinta les causes, les fases i els temes entorn dels quals gira aquest procés:

1. CAUSES

1.1. No és aquest el lloc d'entrar en una anàlisi detallada dels profunds canvis que la societat andorrana ha sofert durant aquest segle, a nivell **demogràfic** –explosió demogràfica i problemes creats per la immigració, les residències, la nacionalitat–, **econòmic** –«boom» turístic i comercial– i **polític**.

Em limitaré a assenyalar aquí que hom es comença a adonar progressivament de les dificultats de les institucions per donar resposta a les necessitats d'una societat renovada; aquelles institucions que durant segles s'havien adaptat amb prou èxit al teixit socio-econòmic d'un país de muntanya, d'evolució lenta (d'aquí la importància del costum com a font de dret a Andorra: per definició, el costum és quelcom que necessita temps, per formar-se i arrelar-se, per repetir-se, per arribar a ésser sentit com a norma obligatòria), aquelles institucions deixen d'enfrontar-se amb eficàcia a les noves necessitats.

1.2. D'entre les diverses ramificacions que té aquest divorci societat civil-institucions, n'hi ha una que és sentida com a especialment punyent pels primers andorrans que parlen de «Reforma»: la imperiosa i inajornable necessitat d'organitzar una Administració Moderna que respongui amb eficàcia a les necessitats d'un país que ha sofert un canvi radical.

En un primer moment, doncs, es pensa sobretot en una reforma de l'activitat i funcionament del Consell General de les Valls, òrgan que té encomanada, al dir del Manual Digest, la Política Econòmica de la Terra. Es tracta, doncs, de dotar-lo d'un executiu responsable, d'un costat, i dels mitjans perquè esdevingui una veritable Cambra de ressonància política, d'un altre costat, tot procedint a racionalitzar les seves estructures i règim intern i a delimitar les competències amb les Administracions Locals. Tot això, però, sense oblidar l'**autoritat moral que donaria al Consell General a l'hora de proposar una autèntica separació de poders a un nivell més general**.

1.3. Existeix també en aquest moment un problema pendent de resolució que contribueix a consolidar el sentiment que calen reformes: la representació electoral i política de l'antiga Parròquia d'Andorra, que ha sofert un creixement demogràfic molt superior a la resta de parròquies sense que això s'hagi reflectit en un major nombre de representants al Consell General.

1.4. Finalment, en data 3 de gener de 1975, veu la llum un Decret dels Veguers dels Coprínceps sobre Residència d'Estrangers, que servirà de detonant: el Consell General, creient que aquesta matèria és de la seva competència, elevarà una queixa formal als Coprínceps en forma de lletra de data 11 de febrer del mateix any i aprofitarà l'avinentsa per incloure-hi l'anunci de la redacció d'una Memòria que reculli les idees i aspiracions del Consell General respecte a la Reforma de les Institucions.

Per lletra de data dos d'abril del mateix any, els Coprínceps manifesten llur disposició a considerar qualsevol proposta.

I és aquest intercanvi de lletres el que marca l'inici puntual del Procés de Reforma de les Institucions.

2. FASES

A efectes d'exposició, distingirem tres fases:

2.1. Del 1975 al 1978, període en què el Consell General procedeix a l'elaboració de la Memòria de Reforma.

- 1 d'octubre de 1976: el Consell General examina el contingut de l'informe de la Comissió creada a tal efecte, i que gira entorn de dos temes bàsics: - la necessitat de preservar l'esperit dels Pareatges, bo i mantenint la sobirania dels Co-Prínceps co-pactada amb el poble andorrà; - l'esbós d'una divisió de poders, restringida a l'àmbit del Consell General; no s'escomet, però, una delimitació clara de competències.

- 8 de juny de 1977: promulgació de dos decrets dels Delegats Permanents doblant provisionalment el nombre de consellers dels Comuns d'Andorra la Vella i d'Escaldes i pregant al Consell General que presenti en un temps breu un recull estructurat i

orgànic de les propostes sobre Reforma, que precisi el caràcter federatiu o no de les Parròquies i el sistema electoral i que hagi estat consultat a cada Parròquia abans d'elaborar una proposta final.

- 14 de juny de 1977: el Consell General examina les 3 diferents propostes de la Comissió i acorda trametre-les als Comuns per a informació i debat públic, obrint també un termini per a la presentació de nous projectes. En sorgiran 3 més, presentats pels Comuns de la Massana (nº 4) i d'Escaldes (nº 5) i per 648 electors (nº 6), majoritàriament de la Parròquia d'Andorra la Vella. Cal dir aquí, tal com han fet notar Riera-Barate, i Duverger,⁽²⁾ que totes les propostes versen sobre la reforma interna, sense parlar en cap moment dels poders dels Co-Prínceps.

- 28 d'octubre de 1977: consulta per Parròquies sobre les 6 diferents propostes de Reforma de les institucions, amb uns resultats previsibles atès que hi ha 6 projectes i que el Consell General no s'ha inclinat per cap d'ells ni ha fet campanya: «grosso modo», 1/3 part dels vots en blanc, una altra 1/3 part per les propostes 4 i 5, corresponents majorment als electors de les Parròquies autores dels respectius projectes, i una altra 1/3 part per la proposta número 6, mentre que les propostes 1, 2 i 3, les «oficials» elaborades per la comissió del Consell General, no arriben en conjunt al 4% dels vots.

- 16 de gener de 1978: havent resultat impossible presentar una única proposta, es convoca una 2ª consulta, amb resultats molt similars a la primera, i no gens clarificadors, ja que es presten a moltes interpretacions: nº 6, 31% dels vots; nº 7 (fusió de les propostes 4 i 5), 33%; «no s'accepta cap de les altres dues possibilitats», 34.5%.

- 31 de març de 1978: el Consell General examina i aprova per unanimitat la Memòria de Reforma Institucional, que desenvolupa els 12 punts que es consideren essencials per a la Reforma. Entre aquests, els més importants són:

- Andorra és un Estat de Dret, afirmació matisada en el text

(2) M. DUVERGER, *La reforma de les institucions d'Andorra*, Comú d'Andorra la Vella, 1981, p. 27.
RIERA-BARATE, *ibid.* p. 384.

per un «ha d'èsser», i això ha de plasmar-se en el reconeixement dels drets públics subjectius, ja que «...si possiblement els drets públics subjectius són respectats, no són reconeguts», i en la submissió de l'Administració a la Llei, car aquesta «no sempre ho està».(3) I perquè això no es quedi en paraules, el mateix Consell General acorda per unanimitat en la seva sessió de data 31 de març de 1978 el reconeixement de la Declaració Universal dels Drets de l'Home i formula la declaració que literalment diu així: «El M.I. Consell General fa la declaració solemne que desitja que Andorra esdevingui Estat de Dret, mantenint la forma de Co-Principat detentat aquest pro-indivís i personalment pel bisbe d'Urgell i el cap de l'Estat francès».(4)

- Constitució d'un Executiu, ja que «urgeix la instauració d'un govern que sigui eficaç, àgil, responsable davant d'ell mateix i del Consell General i independent i creatiu i sobretot, que sigui fidel amb la realitat del país...», com a concreció pràctica de la separació de poders per evitar «una atomització del poder que arriba a ésser de ningú i que porta en conseqüència a una irresponsabilitat per part d'aquells que teòricament el detenen».(5)

- Federació de Parròquies. Es considera Andorra com una Federació de Parròquies compatible amb la sobirania dels Co-Prínceps, encara que al text es consideri com a «Federalisme empíric»,(6) i preveient ja la possibilitat de modificar-ne el nombre (Punt 12 de la Memòria).

- Creació del Tribunal Contenciós-Administratiu, format per sis magistrats independents, proposats dos per cada Co-Príncep i dos més pel Consell General.

- Separació de poders: **Legislatiu**: a càrrec del Consell General, les lleis del qual no serien recurribles, excepte en cas d'inconstitucionalitat; **Executiu**: el Govern; **Judicial**: es proposen dues possibilitats: si la policia governativa o Ordre Públic correspongués al Govern (actualment és en mans del Veguers dels Co-Prínceps), aleshores les funcions judicials haurien de correspondre

(3) Memòria de Reforma institucional, Publicacions del M.I. Consell General, Andorra, 1978, p. 19.

(4) *ibid.*, p. 21.

(5) *ibid.*, p. 31.

(6) *ibid.*, p. 39.

a magistrats tècnics nomenats pels Co-Prínceps; si l'Ordre públic continuava en mans dels Veguers, aleshores les funcions jurisdiccionals s'haurien d'encomanar a Magistrats especialitzats i independents.

Entre els altres punts de la Memòria, s'hi troba ja una primera menció del tema de la Representació Internacional (concretitzada en persones andorranes), mentre que no es parla en cap moment de Sistema Electoral.

Amb l'aprovació de la Memòria de Reforma Institucional i la seva elevació als Co-Prínceps es clou aquesta primera fase caracteritzada per una postura vacil·lant del Consell General, que no es defineix ni esbossa un model estructurat de reforma. Podríem dir que hi ha una ambigüitat de base que es trasllueix en tots els passos que es van fent: si bé les set propostes de reforma que es posen a votació es refereixen essencialment a qüestions referides al Consell General i a la creació d'un Executiu, la Memòria de Reforma Institucional va més enllà, en el sentit de fer una declaració d'intencions d'un abast més gran: es parla ja de separació de poders a nivell general, de representació internacional, de l'Estat de Dret (menció que només sortia a la proposta nº 6), del Tribunal Contenciós-Administratiu, de Reconeixement de Drets, però es fa en teoria, sense vertebrar solucions articulades i coherents. Aquesta ambigüitat quant a l'abast de la Reforma, junt amb les diferents lectures possibles dels resultats de les dues consultes, palesa quelcom encara més greu: no es pot inferir una voluntat formada, clara i decidida de la majoria dels andorrans.

2.2. Del 1978 al 1981, en què els Co-Prínceps consideren el material aportat pel Consell General, i que culmina amb la promulgació del Decret de 15 de gener de 1981 sobre Reforma de les Institucions.

- El 14 de juny de 1978 es crea la setena. Parròquia d'Escaldes-Engordany, i el Consell General passa a tenir 28 representants, tot mantenint en la resta el mateix sistema representatiu i parroquial.

- Durant l'any 1979 surten a la llum pública dos projectes diferents, un de cada Co-Príncep:

- El Text del Co-Príncep Francès, de data 18 de maig de 1979, que dibuixa una reforma limitada, amb manteniment de les prerrogatives dels Co-Prínceps, que tenen el dret de suspendre les decisions del Consell General i de substituir-s'hi.

- El text del Co-Príncep Episcopal de data 11 de juny de 1979, que assumeix la idea que Andorra ha d'anar cap a l'Estat de Dret, però que cal adoptar prèviament acords que tendeixin a corregir les situacions no coherents amb l'Estat de Dret.

Després de diferents reunions en el si d'una nova comissió de reforma nomenada pel Consell General per intentar trobar un camí comú, i atesa la dificultat de trobar-lo per les moltes diferències de detall, que fan que el «mínim comú denominador» sigui cada cop més reduït, i comptant amb el fet que ja fa tres anys que els Co-Prínceps han de prendre una decisió, s'arriba a la sortida de compromís que és el Decret de Reforma de les Institucions de data 15 de gener de 1981.

El Decret de 15 de gener de 1981

Podria dir-se que aquest decret té dues parts ben diferenciades:

- L'Exposició de Motius, que reflecteix en part les aspiracions del Consell General, que s'autodefineix com a primera etapa d'un procés més ampli de racionalització i modernització de les Institucions andorranes, i que s'assenta sobre la conciliació de dos principis: la salvaguarda de les prerrogatives institucionals dels Co-Prínceps i del marc dels Pareatges i el reconeixement de la necessitat que té Andorra de disposar d'òrgans de govern eficaços i responsables. El dit procés de Reforma té dos objectius immediats: - precisar les competències i clarificar les responsabilitats dels diferents òrgans i definir les relacions entre ells; - redefinir les relacions entre els poders institucionals i els ciutadans, tot garantint la protecció dels drets de la persona. Es proclama també el principi de Primacia del Dret, d'aplicació progressiva, inclòs l'àmbit internacional.

- El text articulat, d'aplicació immediata, que es limita a la creació d'un Consell Executiu responsable davant el Consell

General i a fixar un calendari dels passos a seguir, com ara la creació de dues comissions d'experts, una per a elaborar el Codi de l'Administració i el Tribunal Contenciós i una altra encarregada de precisar la posició del mateix Consell General sobre la repartició exacta de competències entre els diversos òrgans institucionals andorrans, l'elecció del Cap de l'Executiu, que s'haurà de fer durant la primavera de 1981, i l'anunci d'una consulta a iniciativa dels Co-Prínceps sobre el sistema electoral, que haurà de tenir lloc abans d'acabar l'any 1981.

Aquesta segona fase presenta una certa simetria amb l'anterior: si abans era el Consell General que no arribava a una solució única, ara és el torn dels Co-Prínceps que no troben un model ampli de reforma consensuada. El resultat d'aquesta manca d'acord definitiu és el Decret de 15 de gener, que es queda molt per sota de les aspiracions contingudes en la memòria de reforma, proposant, de fet, com a única aportació nova la creació d'un executiu, sense definir-ne, però, les competències, ni atorgar-li'n de noves, amb la qual cosa serà un nou ens que haurà de buscar el seu lloc en l'àmbit de les competències del Consell General.

La vacil·lació «Reformeta»/Reforma es va decantant entre unes coses i altres cap a la primera: al costat de les declaracions de principis més o menys generals, trobem, quant a llur concreció pràctica, només una primera reforma de l'organització administrativa fins ara en mans del Consell General i, a més, sense una delimitació mínima de competències. A part d'això, només bones intencions i encàrrecs de nous estudis.

Una dada important pel que fa al Decret de 15 de gener és que fou signat pels Delegats Permanents i pels Veguers dels Co-Prínceps, contribuint així, d'una banda, a la confusió institucional (per tal com les funcions institucionals dels Veguers, en principi, no abasten aquesta matèria), i d'una altra banda, a abonar la sospita que aquest Decret de Reforma, lluny d'iniciar un procés de Reforma tant o més important que l'última Reforma del 1866 -Decret signat pel Bisbe Caixal - dona un to de «reforma a la baixa» que no mereix ni la signatura dels més alts dignataris.

2.3. Del 1981 endavant.

Poc després de l'aparició del Decret de 15 de gener, el Consell General formula una enèrgica protesta als Co-Prínceps pel poc abast del Decret de Reforma i pel fet d'haver-se creat un executiu sense haver-ne definit també les competències. Les gestions de diferents comissions per recuperar per via negociada una autèntica reforma són infructuoses, i el 8 de febrer de 1982 s'elegeix el nou Cap de Govern.

A partir d'aquí, i amb un ritme prou espaiat en el temps, es van succeint els treballs i textos en execució del Decret de 15 de gener:

- El 12 de febrer de 1982 s'aprova el Reglament Provisional del Consell General -s'aprovarà definitivament dos anys després-, que intenta fer una interpretació àmplia del Decret de 15 de gener, atorgant al Consell General funcions legislatives.

- El 28 de maig de 1982 té lloc la consulta sobre el Sistema Electoral, amb uns resultats altre cop ambigus o de cercle viciós: en una consulta sobre el sistema electoral proporcional o majoritari, guanya el sistema proporcional en el global dels vots i el majoritari en el recompte parròquia per parròquia.

- El 24 de maig de 1985 s'aprova la Llei d'organització de l'Administració general, que delimita les competències entre Consell General i Govern i regula l'estructura i el funcionament de l'Executiu.

- El 13 de juliol de 1987 el Consell aprova el Codi de l'Administració i l'eleva a la consideració dels Co-Prínceps, que encara avui no l'han promulgat. ⁽⁷⁾

- El 2 d'octubre de 1987, el Consell General aprova el Document de Delimitació de Competències entre els diferents òrgans institucionals i l'eleva a la consideració dels Co-Prínceps, que fins ara no s'han manifestat. ⁽⁸⁾

(7) (8) El Codi de l'Administració ha vist finalment la llum el 10 d'abril de 1989, mentre que no s'ha avançat encara en el tema de la Delimitació de competències.

3. BREU ANÀLISI DE LA REFORMA I SITUACIÓ ACTUAL

Un cop enunciades les dades bàsiques del procés de Reforma de les Institucions, anem a veure ara quins són els temes clau i els motius que podrien explicar el pobre resultat a què s'ha arribat fins a la data.

A. QUÈ S'HA REFORMAT, FINALMENT?

En definitiva, únicament s'ha endegat una Reforma administrativa: hom ha creat un Executiu que ha hagut de trobar lloc en l'àmbit intern de les competències del Consell General, i, doncs, de l'encara vaga «política econòmica de la Terra». Si abans, en aquesta matèria, el Consell General decidia i executava, ara el Consell decideix i el Govern executa. Al capdavant, atès l'àmbit competencial, el Govern, més que governar, administra. Queda lluny encara la redistribució de poders, inherent a l'Estat de Dret, a què Andorra sembla aspirar.

B. PER QUÈ NO S'HA ANAT MÉS ENLLÀ?

Hom podria esbossar tres blocs de raons -o les raons dels tres blocs!- per respondre a aquesta qüestió.

1. Motius que deriven de les divergències entre Andorrans

Vist el capteniment del Consell General -i, per acció o omisió, del poble andorrà- tot al llarg del procés i, sobretot, en la malaurada formulació de les consultes sobre Reforma i la indeterminació a què apunten llurs resultats, sembla clar que els andorrans senten la necessitat de reformar llurs institucions, però sense saber massa bé fins on es pot/vol arribar. La insistència a voler preservar l'esperit dels Pareatges i el Règim de Co-Principat indivís contrasta amb l'absència d'una proposta sòlida i estructurada, avalada per una majoria significativa d'andorrans, de Reforma més àmplia. S'han fet diverses lectures d'aquest estat de coses; les més crítiques ho remetent a l'existència d'una mena de por reverencial a estirar massa la corda i perdre els antics privilegis, o encara, a la incapacitat d'assumir el preu -precisament, en Política Econòmica- de la majoria d'edat política.

2. Motius que provenen de les divergències entre l'un i l'altre Co-Príncep

Ens trobem davant el que algun autor ha anomenat el nucli del problema: la consideració d'Andorra com a ESTAT o com a altra cosa, o, en altres paraules, la qüestió de la confusió Estat de dret/Estat en dret (internacional). En aquest punt, l'un i l'altre Co-Príncep tenen punts de vista radicalment diferents:

A grans línies, el Co-Príncep Episcopal sosté la tesi que, tenint ja Andorra tots els atributs d'un Estat i havent expressat els andorrans llur voluntat d'estructurar-se com a Estat de Dret, el Principat ha de caminar cap a la seva configuració definitiva com a veritable Estat modern de Dret, sense híbrids, començant per corregir totes aquelles situacions no coherents amb el dit Estat de dret a nivell intern i proseguint amb la definitiva consagració del principi d'igualtat absoluta dels dos Co-Prínceps en tots els nivells, inclòs el de la representació internacional.

El Co-Príncep Francès, per la seva part, parteix d'una consideració fàctica del fet andorrà, admet la necessitat de Reformes, però sense entrar en grans definicions ni etiquetes, i defugint sempre el terme «estat de dret» perquè això podria implicar el reconeixement d'Andorra com a Estat (en Dret internacional), cosa que semblaria contradir el dret constitucional francès -diu la doctrina majoritària francesa que el President de la República no pot ser, alhora, Cap d'Estat de dos Estats diferents.

A la primera tesi res no es pot objectar a nivell teòric si no és la desconfiança implícita que denota la frase: primer cal corregir certs desequilibris -en un sentit determinat- per transferir després els poders, quan es pot sostenir que, en una situació tan complexa com l'andorrana, sembla més adient fer les dues «demarches» al mateix temps («corregir» però també «transferir» i «reestructurar»), sobretot si es té en compte que abans de separar els poders, certs poders de corregir desequilibris es troben també en mans dels qui després els han de transferir.

La segona tesi sembla més aviat voler fugir d'estudi i no afrontar el problema de cara: si fins ara el Cap d'Estat francès ja està actuant de fet com a Cap d'Estat de dos Estats diferents, sembla

difícil de creure que no es pugui, precisament per voler millorar l'estructura política del Principat en el sentit dels mateixos principis de respecte a la voluntat popular heretats de la Revolució francesa, passar d'una situació de fet a una altra de dret. Posar-se a negar la categoria d'Estat a Andorra per tal que el Co-Príncep Francès continuï essent Co-Príncep i no Cap d'Estat no sembla altra cosa que un criticable exercici d'hipocresia política.

3. **Motius centrats en les divergències entre els Co-Prínceps i els andorrans**

Per dir-ho en dues paraules, el Procés de Reforma de les Institucions pot ésser llegit com un procés d'elucidació de la sobirania. En teoria, els poders dels Co-Prínceps són il·limitats, però, també en teoria, han de respectar la voluntat del poble andorrà. Els Co-Prínceps recelen sobre quina és, realment, la «volonté générale»; no han acabat de deixar clar quin és l'estatut que preveuen per a ells mateixos en l'Andorra reformada; d'altra banda, alguns andorrans es demanen si els Co-Prínceps estarien realment disposats a romandre com a «tutors» del petit país, perdent bona part dels teòrics poders actuals i transferint competències legislatives al Consell General de les Valls -tots els esquemes d'Estat modern (tant el model continental d'Estat de Dret com el model de democràcia representativa anglosaxó) passen, indefectiblement, per una assemblea o parlament representatiu i sobirà; altres andorrans recelen que un Consell General investit de facultats sobiranes no en faci mal ús i trastoqui l'esquema que ha conduït al progrés del país.

En aquest context, com parlar de reforma?

El dilema de base continua essent com passar del fet al dret, de la situació d'ambigüitat constitucional, font de progrés, a una vertebració consensuada i racional de les estructures del país sense «matar la gallina dels ous d'or». I, tal com s'expressen els diferents interlocutors, hom arriba a preguntar-se si l'ambigüitat i la indefinició constitucional no han arribat a ésser tan consubstancials al mateix sistema que tot intent de racionalitzar-lo es veuria abocat inevitablement al fracàs. O, en altres paraules: ¿ No deriva, el fracàs actual, de l'excessiu aferrament de tots els agents socials i polítics a llurs respectives parcel·les de poder, ja siguin ide-

ològiques, representatives, polítiques o econòmiques?

* Marc VILA i AMIGÓ

- Llicenciat en Dret i Filosofia
- Notaria VILA, Andorra la Vella
- Membre de la Societat Andorrana de Ciències, i associat al CREC
- Professor encarregat de curs a la Universitat de Perpinyà.

PREGUNTES I ACLARIMENTS SOBRE LA PONÈNCIA

Pregunta

Ja que hi ha una difusió entre els dos Coprínceps, que un, podríem dir, és més poderós que l'altre, si l'Administració Espanyola ha donat un cert suport sobre temes concrets, o si més no d'assistència al Copríncep Episcopal. Hi ha interferència o assistència sobre el paper Constitucional d'Andorra?

Marc VILA

Interferència directa, no. Interferència a nivell de decisió, jo diria, tampoc. Ara, a nivell de formació de l'opinió, de premsa, es veu que sí. Ara bé, si això s'arriba a concretar a nivell de decisió, no ho veig tan clar.

Pregunta

Es demana si hi ha casos concrets d'ajuda.

Antoni FIÑANA

És un fet que el Govern espanyol, ha assistit diverses vegades al Copríncep Episcopal. Per exemple amb Guàrdies Civils, que va posar a la seva disposició en altres moments o, el mateix destacament que actualment hi ha a la Vegueria Episcopal, que està a la disposició directa del Veguer i del Copríncep Episcopal. Sempre, en algun moment, ja sigui d'una manera o d'una altra, o per un cas o altre, el va assistir.

Marc VILA

Les ajudes eren sempre a demanda del Bisbe o, amb el seu assentiment tàcit.

Antoni POL*

Deixant de banda si hi ha demanda o no, el Govern Espanyol, està present si hi ha consentiment o no del copríncep Episcopal. La presència de Guàrdies Civils a Andorra no es pot esbrinar, ja

que se'ls ha acudit l'astúcia de canviar-los l'uniforme; són guàrdies episcopals. De la mateixa manera, oficialment, no hi ha gendarmes francesos a Andorra, encara que tothom els digui gendarmes.

El paper dels Coprínceps des del segle XIX ja es planteja en el procés institucional i en el conjunt dels esdeveniments. Fins i tot en certs moments hi va haver presència militar francesa a andorra o espanyola a la Frontera.

El joc institucional a Andorra és un joc a tres. Llavors cal que hi hagi sempre, com a mínim, la coalició de dos, d'una manera o d'una altra. Si el Govern espanyol porta ajuda, no s'ha fet mai directament des de les Institucions de l'estat espanyol. Sempre ha estat d'opinió d'ajudar al Copríncep Episcopal. És una cosa que de tant en tant ressuscita, però mai no s'ha fet des de les Institucions espanyoles d'una manera directa. Sempre s'han produït unes pressions per la premsa, amb l'opinió i, inclòs per polítics que no són al poder. Però es veuen unes personalitats polítiques, que en certs moments agafen aquest tema: dels pretesos drets espanyols sobre Andorra.

Els espanyols que defensen aquesta noció argumenten entre altres elements geogràfics a, aquestes intervencions concretes a Andorra. El marc institucional andorrà i la mateixa precaritat institucional, explica que es puguin produir aquests assumptes i especulacions.

Joan BECAT

Afegiré dos exemples.

La confusió essencial no ve dels poders dels Coprínceps a Andorra, sinó dels altres poders que tenen els Coprínceps. És aquest el problema principal. Estats que no tinguin un sobirà no resident, de fora, doncs, n'hi ha molts en el món, per exemple en la Commonwealth. Però en aquests casos no tenen poders reals directes en l'estat en qüestió. Per tant, no hi pot haver confusió amb l'altre càrrec que poden exercir aquests sobirans. No és el cas a Andorra.

En aquests sentit, a Andorra, hi ha un desequilibri. El Copríncep Francès és cap d'un estat important, amb tots els serveis i representació internacional. L'altre, el Copríncep Episcopal, no té darrera ell un poder d'estat equivalent. Es nota en les actituds en el procés de Reforma. Aquí es troba el problema de fons.

Pels serveis que necessita Andorra dels seus Coprínceps —més ben dit que abans necessitava Andorra i que desitja recuperar avui dia molt sovint— per exemple, l'ensenyament, intervé una administració de l'estat francès, dita del Copríncep Francès i, en substitució dels absents serveis del Copríncep Episcopal intervé un servei de l'estat espanyol. Prenen caràcter andorrà l'un i l'altre, però de fet l'asseguren els estats veïns. Passa igual per altres serveis, com el correu.

La ponència sobre l'educació pot aportar més elements aclaridors.

Pregunta

Dins tot aquest tema de les Reformes, fins a quin punt serviran per res, si els Coprínceps tenen avui poders il·limitats? Fins a quin punt pensen cedir la sobirania, sempre que recaigui als andorrans?

Marc VILA

Aquest és el gran problema, el punt Aristòtil. Per part dels andorrans, la tendència és fer valer unes posicions clares i una posició més o menys ferma. Que dels Coprínceps suposo que una tasca mínima seria que establissin clarament fins on pot arribar el debat. Per exemple, què és responsabilitat dels andorrans? I després negociació i pacte amb una mica més de racionalitat, perquè fins ara, hi havia aquest vell factisme d'avaluar tot el que anava funcionant.

En aquests moments la demanda d'una major democràcia o d'una major presència, d'una voluntat popular que es veu a tot arreu. Tots ho som, uns i altres, molt confiats, perquè si les coses han funcionat fins ara, perquè han de deixar de funcionar? La qüestió està si això es verifica, fins on, i si estem i estan disposats a

acordar i, si estan disposats a seure amb nosaltres novament.

Antoni FIÑANA

Crec que tot es centra potser amb un aclariment de postures. Respecte al M.I. Consell General li pertoca tot un afer important. Si clarifica una postura coherent i unànima, possiblement que es pugui avançar més si es vol. Això està pendent.

INTERVENCIÓ

Em refereixo a la capacitat d'exigir els seus drets. Per demanar aquesta darrera Reforma, si veien que hi havia gent que no es posa d'acord, gent que passava, que cau cap a una direcció o cap a una altra, als Coprínceps no els interessarà servir un sector. Però si s'exigeixen drets normals, no crec que puguin anar en contra.

Antoni FIÑANA

Cal anar cap a una certa aproximació de posicions. Evidentment el Consell no està en posició d'exigir res que no sigui que les seves decisions es manifestin sobretot de forma unànima, els vint-i-vuit membres de l'Assemblea, representants elegits del poble. Aquesta decisió té, aleshores, un pes molt important. Els Coprínceps no poden rebutjar-la, sinó tenir-la en compte, ja que és presa per un organisme que representa tot el poble.

Joan BECAT

Al meu entendre no cal separar el problema polític del problema econòmic ni de la qüestió administrativa de la gestió del país. Molts elements normals d'una estructura d'un estat, no són a mans del Consell General o del Govern. Són andorrans només mitjançant els Coprínceps o els seus representants. Això, és també un element dins la negociació.

Per posar un exemple, és que Andorra té capacitat financera d'assumir tota l'escola i l'educació ara, tal com és, sense al mateix moment redefinir les competències o els camps de cadascun?. En aquest sentit no es pot separar brutalment ni de la funció

dels Coprínceps ni dels serveis que proporcionen.

Un punt essencial serà l'economia, amb la negociació amb la Comunitat Econòmica Europea. Planteja la composició de la representació d'Andorra i portarà la clarificació del paper dels estats veïns i dels mateixos Coprínceps. Fins ara les condicions econòmiques d'Andorra depenien dels dos estats veïns, o més ben dit, dels dos Coprínceps mitjançant els dos estats veïns.

Quan Europa fixi un nou marc, al mateix temps desvincularà Andorra dels dos estats veïns i, d'una certa manera també dels Coprínceps, ja que la base econòmica no serà més objecte, diríem, de pressions o de condicionants polítics. Potser que això clarifiqui la situació general. Ningú no pot trencar el sistema, però també tothom necessita moure's.

Pregunta

Quins interessos són en joc?

Antoni POL

Per a contestar de forma, quan es considera la manca d'homogeneïtat del poble andorrà, es fan comprensibles les opinions, com també el fet de tenir dos Sobirans. Hi ha unes xarxes d'interessos socials o econòmics prou importants. Econòmicament és un país que viu molt bé en un territori molt ocupat.

Lògicament, quan els andorrans voten pel Consell General, miren per qui voten. Els representants del poble tenen una base econòmica i electoral a defensar. Això és normal a qualsevol lloc. A més a més Andorra és un país petit amb forts interessos comercials, a vegades mono-polítics i, això lliga amb moltes coses. Tot plegat són situacions que creen partits a fora de les grans opcions.

Aquesta situació es veu també amb l'educació. Algú que tingui fills en edat escolar ha de triar l'ensenyament francès, l'espanyol, o l'escola pròpiament andorrana. Ara per ara l'opció òbviament andorrana és la que té menys nens escolaritzats. Ja que hi ha una sèrie d'interessos, de relacions dels habitants, amb els paï-

sos veïns i els Coprínceps, de possibilitats o no d'actuar.

A un altre nivell, cal esmentar que a Andorra hi ha gent, sobretot de l'estat espanyol. Gent pròpiament andorrana són menys del quart. Però ajuda a entendre que es pugui donar el cas de Consellers o Administracions que en les discussions defensen punts de vista determinats. Són persones concretes que representen el poble, amb interessos particulars. Cal entendre que som en un estat d'uns cinquanta mil habitants, dels quals uns tres mil són electors i, on els elegibles són una minoria, un nombre limitat, sobretot en algunes Parròquies. Aleshores les relacions personals i econòmiques tenen una incidència que no tindrien en una societat més àmplia.

Discussió sobre les possibilitats o no de trencament amb els Coprínceps, sobre la demanda de nova reforma, emesa l'any anterior per unanimitat pel Consell General de les Valls.

Preguntes sobre la situació de les concessions d'emissores de ràdio i sobre la recepció de TV3 a Andorra.

Preguntes sobre la història d'Andorra.

Joan BECAT

El tema de la Diada és estrictament d'actualitat. S'ha demanat al primer ponent, Antoni FIÑANA, de fer un repàs de les bases institucionals, perquè no es pot entendre la situació actual, si no es sap d'on ve, i al segon, Marc VILA, de fer el punt sobre la reforma institucional. Avui descartarem referències històriques, però es pensa fer altres jornades sobre els aspectes històrics.

Pregunta

Per la Reforma Constitucional, és que es buscaran les fonts del dret constitucional global de l'estat o bé, les fonts les més andorranes, on evidentment, actualment, els poders principals de l'estat són els Coprínceps, ja que són fins ara, els que donen la línia?

Marc VILA

Andorra és un estat de fet. Però no és reconeguda a nivell internacional com a estat i només he volgut dir això.

Joan BECAT

Per ara, qui s'ha definit sobre el tema de la Reforma és el Consell, són els andorrans?. Només queda l'enigma dels Coprínceps, car mai clarament s'ha definit quines són les noves prerrogatives, atribucions i quina aportació haurien de portar a les noves Institucions, que al cap i a la fi, autodefiniran, firmant la Reforma.

Antoni FIÑANA

L'Administració andorrana actua conforme a la Llei. Està sotmesa a la Llei, és a dir, a les diverses Lleis, les que deriven dels Coprínceps, mitjançant els seus serveis, com directament del Consell General, en aquelles matèries on té competències.

L'estat de dret és un sistema polític-jurídic, en el què tots els òrgans, totes les autoritats, totes les relacions entre governants i governats estan sotmesos al dret. La situació a Andorra no és encara aquesta. Andorra no és un estat de dret en el sentit estricte del terme.

Marc VILA

S'ha preguntat sobre la Senyoria, és a dir, precisament sobre el tema que està en discussió. És a dir si tal com s'entén el dret, la sobirania és co-induïta pels Coprínceps.

Aleshores, afegint que els Coprínceps, normalment, —i en els segles ha estat més o menys així— han acceptat popular, o almenys no van anar mai en contra paral·lelament del poble andorrà. El que falta de definir és si de dret: ho podrien fer o no, han de servir els mecanismes pels quals ho puguin fer? Deixant clar que de fet no ho han fet.

Evidentment, una reforma constitucional s'ha de fer entre tots. Els que tenen el poder ara, de fet i de dret i, els que ho tindran. El que s'està intentant fer és anar per la via evolutiva i concertada.

Joan BECAT

Sembla que la primera Reforma fou administrativa i sobretot redistribuïa competències del Consell General. En realitat no les exerceix plenament, ja que qualsevol ciutadà pot fer recurs en queixa prop dels Coprínceps. Aquesta vegada no es tracta d'això, sinó d'un pas cap a una real Reforma Constitucional, que la continuació de la Reforma sigui ràpida o lenta, demà o d'aquí deu anys, bona o dolenta segons les opinions, es tracta de Constitució. La qüestió a resoldre és explícita. El Verb existeix i per tant el fet Constitucional ja existeix.

Pregunta

Es respectaran les opinions andorranes?

Joan BECAT

És que es pot fer d'una altra manera, avui dia?

Marc VILA

La voluntat no està ni vertebrada, en l'aspecte d'un escrit o d'una proposta clara, sinó més aviat són idees, coses que es van parlant. Tothom, qui més qui menys, té en el fons l'idea d'una Constitució perquè amb el sistema com el que tenim ara l'estat no està ben definit.

Pregunta

Andorra és democràtica o no?

Joan BECAT

He llegit a la premsa atacs, debats, preguntes d'eurodiputats sobre els drets humans i la democràcia a Andorra. Al cap i a la fi és també un problema constitucional.

Observi que per ara Andorra mitjançant el Consell General, no pot definir clarament aquestes coses, ja que no hi té plenes competències. Per tant és una mica abusiu. He llegit a la premsa i

no sé, si el fet és veritable, que el Copríncep Episcopal es preocupava d'aquestes qüestions de drets humans, dels treballadors i de les persones, al cap i a la fi són competència seva.

Pregunta

Andorra és un estat democràtic? té eleccions al Consell?. Els elegits són equitablement representatius? Existeixen els contrapoderos habituals equitablement en una democràcia, associacions? partits polítics, sindicats, etc.? Ni es pot dir que Andorra sigui un estat autocràtic, dictatorial o no democràtic, però sí es pot negar que falten pel ciutadà unes atribucions clàssiques d'una democràcia. La qüestió és: qui pot decidir sobre aquestes matèries?

Antoni FIÑANA

Evidentment, tal com són les competències, els Coprínceps, principalment, Andorra és un estat que no ha evolucionat com els altres països occidentals.

Malgrat l'absència d'estructures és una societat bastant permissiva, tal com és ara. Les seves estructures estan a mig camí, és un estat a mig fer, d'una certa manera. No sé si aquest procés de reforma institucional començat l'any 1981 s'acaba, arribarem a tenir estructures equiparables als altres estats del món occidental. Però és un país que està en plena evolució.

Pregunta

La relació d'Andorra amb la Comunitat Europea.

Joan BECAT

És un problema major que ja hauria de tenir solució des de fa vuit mesos. Fins i tot podria ser un dia d'aquests un element del procés de reforma perquè implica aclariment de competències i representació institucional. L'absència de clarificació de cara a Europa no pot durar massa temps.

Antoni FIÑANA

El problema és que també s'està polititzant una mica, moltes vegades de l'exterior. Aleshores, a vegades, dona una imatge deformada de la realitat andorrana.

Pregunta

Voldria fer una intervenció per lligar amb el que s'ha dit sobre el concepte d'estat de dret. El concepte tècnic-jurídic de l'estat de dret, no només és la submissió de l'Administració i del poder públic a la Llei —això també passa a les dictadures— sinó que a més a més exigeix la separació dels poders i el respecte dels drets humans.

En aquest sentit cal completar les aportacions anteriors i, dir que aquesta qüestió no queda gaire clara dins l'evolució específica d'Andorra. També per a mi hi ha sempre el problema dels drets humans.

Antoni POL

Insisteix sobre la permissibilitat a Andorra, però també sobre el fort percentatge de població estrangera i la submissió que pot implicar a interessos exteriors. Fa el balanç de la situació a nivell del matrimoni i de l'estat civil a Andorra.

Joan BECAT

Entrem ja en temes de societat i us demanaré de reportar la discussió a aquesta tarda. Però em permetreu de subratllar una actitud molt corrent quan es parla d'aquestes qüestions en presència d'andorrans, que m'ha xocat sempre i que s'ha vist ara mateix, forzen les preguntes com en els arguments i la passió per a defensar Andorra. Bàsicament, es subratllen mancances que ningú pot contestar i es pregunta a andorrans: i doncs, què feu? que sapigui, els andorrans, «de l'interior» no tenen totes les competències per a resoldre aquests temes, cal l'assentiment de tots i, sobretot dels andorrans «de l'exterior», és a dir, els Coprínceps. Les preguntes s'han de plantejar a tots. Si per cas el Consell General legislava sobre temes de drets de la persona (estat civil, matrimoni, sindicats, etc.) ja veurieu les reaccions, els recursos als Coprínceps i la pregunta de qui té dret de fer què?

Per tant les preguntes serien: que estan disposats a fer els Coprínceps i el Consell sobre la qüestió dels drets humans i dels drets del ciutadà? O bé, els Coprínceps estaran d'acord per deixar legislar el Consell de les Valls sobre aquestes matèries?

* Antoni Pol

- Arquitecte: gabinet a Andorra la Vella.
- Assessor de la M.I. Conselleria de Serveis Públics del Govern d'Andorra per qüestions de construcció i urbanisme.
- Secretari de la Societat Andorrana de Ciències, i des de l'entrada d'aquesta societat al Patronat de l'UCE (març de 1988), membre del Patronat.

L'ENSENYAMENT A ANDORRA

Martina CAMIADE*

1. HISTÒRIC DE L'ENSENYAMENT A ANDORRA

L'educació a Andorra fou encarregada als Comuns. Disposaven d'una escola i d'un mestre i assumien les despeses.

Cap al final del segle XIX, les primeres escoles religioses es creen en certes Parròquies i algunes han sobreviscut, com la Sagrada Família i l'Institut Janer.

Fins l'any 1917, aquestes escoles són privades, però, a partir de l'any 1970, el Molt Il.lustre Consell General assumirà les despeses de funcionament d'aquestes escoles.

Les primeres escoles espanyoles foren creades al principi del segle XX, sense cap decret específic. Caldrà esperar l'any 1981 per tenir un conveni entre el Copríncep Episcopal i el Govern Espanyol, sobre el sistema educatiu espanyol a Andorra i la seva especificitat.

Encara que les primeres escoles franceses foren creades a Andorra al principi del segle XX, la seva oficialitat es fixada pel Decret de 1917, que quedarà en vigor fins l'any 1902, substituït pel Decret del Copríncep Francès, per les escoles del Copríncep i el Liceu Comte de Foix.

És l'any 1965, que el Copríncep Episcopal, Ramon IGLESIAS, desitjà crear una institució dedicada a l'ensenyament i a la formació de la joventut andorrana anomenat «Col.légi Sant

Ermengol».

Més tard, el Molt Il.lustre Consell General, acorda que l'ensenyament serà gratuït i n'assumirà totes les despeses i a continuació s'establirà un conveni entre el Molt Il.lustre Consell General i el Copríncep Episcopal el 16 de juny de 1976.

2. ELS DIFERENTS TIPUS D'ENSENYAMENT ACTUALS

A. ESCOLES DEL COPRÍNCEP FRANCÈS

- Regulades pel Decret del Copríncep Francès de data 25 de gener de 1982.
- Ensenyants depenen directament del Ministeri de l'Educació Nacional Francesa.
- Pla d'estudis i programacions francesos.
- Cursos impartides en llengua francesa.
- Comissió nacional designa el personal.
- Sota la tutela del Rector de l'Acadèmia de Montpeller.
- Escoles d'ensenyança primària situades a totes les Parròquies.
- Existeix un sol liceu: Comte de Foix a Andorra la Vella.

FINANÇAMENT DE LES ESCOLES DEL COPRÍNCEP FRANCÈS

El Ministeri d'Educació nacional francès assumeix els salaris dels ensenyants i una subvenció pel material de les escoles.

El Liceu Comte de Foix és totalment subvencionat pel Ministeri d'Educació nacional francès.

Total d'alumnes: 86/87: 3.503

Nombre d'ensenyants: 231,23% de nacionalitat andorrana.

B. ESCOLES ESPANYOLES

— Regulades des de l'any 1981 per un conveni entre el Copríncep episcopal i el Govern de Madrid.

— El Ministeri de «Educación y Ciencia» de Madrid assumeix els salaris dels ensenyants i del material.

— Pla d'estudis i programacions són espanyols.

— Totes els cursos són impartides en llengua castellana.

— Escoles d'ensenyança primària situades a totes les Parròquies.

— Existeix un sol Institut de batxillerat espanyol a Sant Julià de Lòria.

L'educació és obligatòria per a tots els infants a partir de 6 anys fins als 14 anys.

— Educació maternal fins als 6 anys.

— Educació general bàsica (E.G.B.).

— Cicle inicial: de 6 a 8 anys

— Cicle mitjà: de 8 a 11 anys

— Cicle superior: de 11 a 14 anys

El cicle inicial i mitjà constitueix la primera etapa d'E.G.B. el cicle superior, la segona etapa.

La llei orgànica del dret a l'educació (L.O.D.E.) promulgada el

3 de juliol de 1986, pren en consideració l'ensenyament públic i privat.

- Total alumnes 86/87: 3.114
- Nombre d'ensenyants: 161;
7% de nacionalitat andorrana.

C. ESCOLES CONGREGACIONALS

SANT ERMENGOL

- Comunitat de Salesians.
- Acte fundacional de l'1 de maig de 1965.
- Pla d'estudis espanyol.
- Nivells maternal fins a COU.
- Existeix des de la seva creació un Patronat Rector: President: Copríncep Episcopal, Vice-President: Síndic General.
- Total alumnes 86/87: 670, representa el 7,57% de la població escolar global.
- Nombre d'ensenyants: 40.
- Subvencionat pel Govern.
- Cursos impartits en llengua Catalana.
- Reclutament: Edicte públic, firmat pel M.I. Sr. Síndic General.

INSTITUT JANER

- Congregació religiosa.
- Des de 1968 a Santa Coloma.

— Col·legi Janer així com Sagrada Família no són propietat del poble andorrà.

— Subvencionats pel Govern.

— Cursos impartits en llengua Catalana.

Nombre d'alumnes curs 86/87: 857, representa el 9,68% de la població escolar global.

Nombre de professors: 41.

Nivells: Maternal fins a 8è d'E.G.B., Formació professional un nivell.

— Pla d'estudis espanyol.

SAGRADA FAMÍLIA

Nombre d'alumnes curs 86/87: 319, representa el 3,60% de la població escolar global.

Nombre d'ensenyants: 16.

Nivells: Maternal fins a 8è d'E.G.B.

Total ensenyants escoles congregacionals: 97,41% de nacionalitat andorrana.

D. ESCOLA ANDORRANA

— Creació l'any 1982. L'any 1985 es decideix de la seva continuïtat.

— Pla d'estudis andorrans. Mètode Montessori.

Es defineix com una escola pública de dos cicles:

— Cicle maternal: de 3 a 6 anys

— Primer ensenyament: de 6 a 11 anys

Un dels seus objectius és que els seus alumnes dominin no solament el català oralment i per escrit, sinó també una altra llengua com el francès o el castellà, i, que pugui ser capaç de seguir la seva escolaritat en una d'aquestes llengües.

Vol ser una escola activa.

La individualització de l'ensenyament és el centre dels seus mètodes pedagògics.

Nombre d'alumnes curs 86/87: 335

Nombre d'ensenyants: 27;

86% de nacionaliat andorrana.

L'escola andorrana es defineix: com una escola pública de tots els nens i nenes d'Andorra sense cap tipus de distinció que poden cursar l'escolaritat obligatòria als nivells de maternal (3-6 anys), el primer ensenyament (6-12 anys).

El pla d'estudis s'arrela en el fet diferencial andorrà, tenint en compte de futura integració dels seus alumnes en els plans d'estudi francès i espanyol.

Els objectius generals de l'escola andorrana són:

— Promoure i afavorir el desenvolupament personal dels seus alumnes en el marc peculiar de la cultura i de la identitat andorranes.

— Adoptar com a llengua, el català, llengua oficial del país, però fixant-se que els alumnes adquireixin un domini oral i escrit del català, així com del castellà i del francès.

— Situat com a centre dels seus plantejaments pedagògics, la individualització de l'ensenyança.

S'ha de subratllar l'atenció especial atorgada a les qüestions

lingüístiques.

Així, l'escola andorrana s'organitza com una escola multilingüe ja que s'interessa tant per la llengua pròpia de l'escola com per la llengua familiar dels seus alumnes.

E. ANDORRANITZACIÓ O FORMACIÓ ANDORRANA

1972: Nota-Informe del Molt Il.lustre Consell General sobre Andorranització.

Què volia dir programa de formació andorrana l'any 1972? data a la qual el Molt Il.lustre Consell General aprovà la Nota-Informe sobre l'andorranització com a punt de partida del referit programa.

a) La presa de consciència del Poble Andorrà, —a través del Molt Il.lustre Consell General— de la urgent necessitat

«d'acomplir un esforç moral i material per a assegurar a tots els infants que cursen estudis a Andorra un complement essencial de la seva educació que els capaciti per a integrar-se de forma lliure, conscient i plena a la Societat Andorrana, creant-los plena consciència de ser membre actius i operants de la mateixa».

Aquest esforç havia de respondre a dues característiques de base DIFERENCIACIÓ I UNIFICACIÓ.

La noció de DIFERENCIACIÓ, es definia en la citada nota-informe de la següent manera:

«Els ensenyaments espanyols i francesos (dignes de tota lloança i consideració en sí mateixos i de tota reconeixença per part dels andorrans que en són beneficiaris) han estat pensats i programats per a súbdits dels respectius països i no per a Andorrans. Es tracta, doncs, d'afegir als respectius programes d'ensenyament (quelcom de diferent i exclusiu pels infants d'Andorra), els elements necessaris per a transmetre, conservar i enfortir el caràcter i l'esperit andorrans a tots els infants, sigui quin sigui el pla d'estudis escollit».

La noció d'UNIFICACIÓ la Nota-Informe sobre l'Andorranització la definia de la següent manera:

«Tenint en compte la pluralitat d'ensenyaments impartits a

les Valls, l'element diferenciador, que es podria anomenar FORMACIÓ ANDORRANA, ha de ser comú i idèntic, en qualitat i en quantitat, a tots ells».

Aquestes dues característiques feien que

«Per formació andorrana es designés l'element andorrà ser inclòs en un futur immediat als programes de tots els centres escolars de les valls».

Així ho volia el Poble Andorrà, així ho decretà el Molt Il·lustre Consell General i així s'encarregà als Assessors Pedagògics de posar-ho en pràctica l'any 1973.

ASSIGNATURES D'ENSENYAMENT DE LA FORMACIÓ ANDORRANA:

— Llengua catalana.

— Història i geografia, institucions i religió.

S'imparteixen diferents hores en els diferents sistemes d'ensenyament.

LES HORES DE FORMACIÓ ANDORRANA EN ELS DIFERENTS SISTEMES EDUCATIUS.

Sistema educatiu francès.

Ensenyament primari: 2 hores setmanals de llengua catalana i estudi del medi.

Ensenyament secundari: 1 hora setmanal llengua catalana.

1 hora setmanal Història, Geografia.

Opció llengua catalana: 3 hores setmanals.

— Llengua 2 i 3 —

Opció classe de segona: 2 hores setmanals.

Sistema educatiu espanyol

ESCOLES PÚBLIQUES

Cicle inicial:	4 hores setmanals de llengua catalana i estudi del medi.
Cicle mitjà:	3 hores setmanals llengua catalana.
Cicle superior:	8 hores setmanals llengua catalana.
	1 hora setmanal Història, Geografia i Institucions.

ESCOLES RELIGIOSES

Cicle inicial i mitjà:	1 hora setmanal estudi del medi.
Cicle superior:	4 hores setmanals llengua catalana.
	4 hores setmanals Història, Geografia i Institucions.
Batxillerat - F.P.:	3 hores setmanals llengua catalana.
(Formació professional)	
Opció literatura i cicle superior:	4 hores setmanals.

F. ESCOLA NOSTRA SRA. DE MERITXELL

Creació l'any 1972.

És un centre d'educació especial.

Pla d'estudis propi

Acull alumnes des dels primers anys fins a l'adolescència.

Nombre d'alumnes curs 86/87: 47, representa un 0,57% de la població escolar global.

* Martina CAMIADE

- Llicenciada en història, doctorat en Estudis catalans (Història moderna d'Andorra).
- Assessor pedagògic del Departament d'Ensenyament del Govern d'Andorra (i abans del Consell General) de 1978 a 1986.
- Promotora i directora de l'Editorial Maià.
- Secretària del Comú de Canillo.
- Presidenta del Comitè de Ciències Històriques d'Andorra.
- Professora encarregada de curs a la Universitat de Perpinyà, departament de Català.
- membre del CREC (des la seva fundació).

3. DOCUMENTS

A) DECLARACIÓ SOBRE ORIENTACIÓ POLÍTICA DEL GOVERN CONCERNENT L'EDUCACIÓ

20 de maig de 1988

«En la meua darrera declaració sobre l'Orientació Política General del Govern feia esment de la tasca que estava realitzant la Conselleria d'Educació i cultura, quant a aspectes de planificació i prospecció, referint-me especialment al «Llibre Blanc sobre l'Educació», al Pla d'Estudis de l'Escola Andorrana, al projecte d'Informàtica a l'Escola, a una Llei de Beques i a la creació del Servei d'Assessorament Lingüístic. Avui, em complau assabentar les VV.MM.II. Sries, que tots aquests projectes han estat realitzats.

El «Llibre Blanc sobre l'Educació» es troba ja a la impremta i, serà fet públic de forma immediata. El seu contingut evidencia la urgent necessitat d'iniciar una política educacional fonamentada en tres grans principis.

1) La voluntat d'oferir als infants d'Andorra l'accés a l'educació amb pluralisme d'opcions i igualtat de drets, vetllant, però, que sigui servada la identitat nacional.

2) La necessitat de racionalitzar el desconcert que existeix entre les diferents opcions d'ensenyament existents, per la via d'una intervenció directa de les autoritats Andorranes en totes les decisions que afecten l'educació i d'integrar en els plans d'estudis de totes les escoles les matèries que ens configuren com un Estat independent, amb una personalitat, llengua i cultura ben específiques.

3) El propòsit de desenvolupar l'Escola Andorrana, a fi de consolidar un sistema educatiu andorrà.

Aquests principis d'acció política són inajornables, perquè Andorra exigeix una estructura educativa coherent que respongui amb claredat als greus problemes d'inadaptació escolar que avui coneixem. Una estructura que respongui a la nostra realitat geogràfica, cultural, social, històrica i sobretot política. No és suficient pretendre aportar solucions parcials o momentànies, ni evitar els antagonismes; cal emprendre una reforma del conjunt dels aspectes educatius, des de la seva infraestructura fins a la filosofia dels diferents sistemes, a fi de configurar el que volem que sigui i el que pretenem que ens porti el servei públic de l'educació nacional.

Dues són les tasques que ens pertoquen més directament en aquesta reforma de l'educació:

1) La consolidació de l'Escola Andorrana com a punt de partida del Sistema Educatiu Andorrà. El règim jurídic que ha de regular la referida escola se sotmetrà ben aviat a l'aprovació d'aquesta Molt Il·lustre Assemblea, amb el Projecte de Llei de Creació de l'Escola Andorrana, que afectarà el procés educatiu dels alumnes de tres a deu anys amb la necessària i indispensable vinculació d'homologació i convalidació amb els sistemes educatius francès i espanyol. Per donar així accés a les universitats veïnes. Aquests objectius, poden semblar limitats, però són en tot cas irrenunciables. Hora és arribada d'aplicar en aquesta qüestió cabdal una política clara, responsable i amb un contingut nacional. El que fem i el que volem fer ha de tenir una lectura transparent, de forma que no persisteixin malentesos de cap mena.

2) La negociació directa, responsable i valenta amb les Autoritats competents franceses i espanyoles, per a obtenir de tots els ensenyaments que es dispersen dins del territori andorrà que, ultra els principis generals de pluralisme, llibertat i respecte mutu, responguin als tres continguts fonamentals següents:

a. Un nou pla d'estudis específic, on les matèries andorranes hi estiguin adequadament integrades. En efecte, l'andorranització o programa de formació andorrana, en el seu nivell actual d'aplicació és inoperant, inadaptat i, es troba discriminat en relació a les altres matèries dels plans d'estudis.

b. Una prioritat real i eficaç en l'accés dels ciutadans andorrans als cossos d'ensenyants i, a les estructures de gestió i direcció.

c. Uns òrgans directius en els quals participin efectivament les Autoritats Andorranes, a fi d'obtenir la indispensable coherència i coordinació de tot el món educacional del Principat.

Ho he dit en parlar de política general: l'educació és un dels grans temes que hauran de merèixer un esforç i atenció prioritaris durant els propers anys i, hem d'afrontar-lo amb decisió perquè posa en joc el futur del País.

El projecte «Informàtica a l'Escola» ha aconseguit uns resultats notables. En el transcurs del curs escolar 1987-88, la gran majoria dels centres escolars ha utilitzat els ordinadors de forma regular, bé com a eines de suport per a l'ensenyament i adquisició de coneixements, bé com a instrument a disposició dels alumnes. Actualment es troben instal·lats cent seixanta-sis sistemes en les diferents escoles del País. S'ha fet una inversió important quant a l'adquisició de programes, tenint en compte les necessitats dels diversos nivells d'ensenyament; en aquest sentit cal fer esment de l'adquisi-

ció de material específic per als nivells de preescolar i per als primers cursos de cicle inicial. Paral·lelament s'ha prosseguit la formació dels ensenyants.

Per altra part, el Govern ha aprovat ja el pla d'Estudis per a l'Escola Professional d'Informàtica que obrirà les seves portes a partir del proper mes de setembre. Aquesta escola és un primer pas vers una opció de Formació Professional que defugui criteris preestablerts i es fonamenti en les nostres necessitats reals. No és difícil concebre unes estructures de Formació Professional, reproduint les que existeixen als països veïns, però sí que és molt més laboriós crear-ne unes que garanteixin als alumnes un lloc de treball en acabar els seus estudis. Tanmateix, cal gaudir d'un coneixement ampli i precís de les necessitats i mancances del mercat de treball, sense que això suposi menystenir la propensió que poden experimentar els nostres joves vers una opció determinada. Actualment, la creació d'una Escola Professional d'Informàtica sembla conjuguar ambdós conceptes i això permetrà que esdevingui un bon punt de referència per al futur desenvolupament de l'Ensenyament de Formació Professional».

B) CONVENI ENTRE EL COPRÍNCEP EPISCOPAL I EL GOVERN ESPANYOL

«Molt Il·lustre Senyor,

Tinc l'honor de comunicar a V.I., com ja li vaig anticipar en la visita que abans d'ahir li vaig fer a Casa de la Vall acompanyant als representants dels Ministeris d'Afers Estrangers i d'Educació i Ciència d'Espanya, que s'ha procedit a l'actualització de l'acord vigent fins ara en matèria d'ensenyament entre la Mitra i el Govern Espanyol.

Amb el nou acord s'ha realitzat una aspiració comuna ja que l'anterior restava inadequat a l'haver canviat notòriament les circumstàncies pròpies del temps en que es formalitzà i, s'ha aconseguit també posar fi a la situació anòmala creada, ja fa temps, per la instauració unilateral de l'Institut Espanyol de Batxillerat.

Per a informació de V.I. em plau exposar a continuació totes les bases que integren el nou acord:

I. Reconeixement dels Centres Espanyols.

La Mitra presta el seu acord al funcionament de les escoles espanyoles que actualment existeixen a Andorra i al de l'Institut Espanyol de Batxillerat en el qual es donaran els estudis de Batxillerat i COU. Per a crear nous centres, cicles o

modalitats educatives serà necessari l'acord de la Mitra.

II. Plans d'Estudi

Els plans d'estudi s'adaptaran als del Ministeri d'Educació d'Espanya, però hauran d'incloure Llengua catalana, Geografia, Història i Cultura i Institucions andorranes. Seran les Autoritats andorranes les que fixaran els objectius temaris i indicacions del mètode d'aquestes matèries. La distribució d'horaris es farà en comú acord entre els Serveis del Principat i el Ministeri d'Educació i Ciència.

Les esmentades matèries seran donades per Professors designats pels Serveis andorrans, a càrrec del pressupost del Principat i, seran obligatòries pels alumnes andorrans i residents permanents.

III. Educació religiosa

Serà assegurada pel Bisbat d'Urgell. Es respectarà el principi de llibertat religiosa.

IV. Professorat

Haurà de pertànyer a Cossos docents espanyols. En igualtat de condicions tindran preferència els que coneixin el català i entre aquests els de nacionalitat andorrana. La Mitra podrà promoure la substitució del professorat espanyol i, en tot cas, quedaran salvades les facultats sobiranes del Copríncep Episcopal. El Ministeri podrà proposar, per mitjà dels Serveis del propi Copríncep, la substitució d'algun professor d'ensenyament andorrà.

V. Gratuïtat

L'ensenyament a nivell d'E.G.B. serà gratuït en tots els centres depenents del Ministeri Espanyol.

VI. Col·legi Sant Ermengol i Institut Janer

S'assegurarà el reconeixement per part del Ministeri Espanyol de tots els estudis que es cursen. Si se'n cursen de nous, el Ministeri d'Educació concedirà el corresponent reconeixement i classificació.

VII. Calendari escolar

Es faran les oportunes modificacions, en la mesura que la llei espanyola permeti, per a reformar, d'acord amb les autoritats Andorranes, el calendari escolar a fi d'aconseguir la unificació en tots els centres d'Andorra.

VIII. Inspecció

Els centres que donin ensenyament espanyol estaran sotmesos, pel que fa a l'ensenyament, a la inspecció tècnica del Ministeri d'Educació i Ciència Espanyol.

IX. Plans d'estudi específicament andorrans

En el cas de que s'estableixin per les Autoritats competents del Principat plans d'estudis específicament andorrans, el Ministeri Espanyol es comprometrà a gestionar el corresponent règim de convalidacions en el termini més curt possible.

X. Igualtat de Tracte

La Mitra procurarà que es dispensi el mateix tracte als centres espanyols que als francesos.

XI. Comissió Mixta

Es crearà una Comissió Mixta integrada per dos representants de cada part, que vetllarà per l'aplicació dels acords vigents.

Com V.I. podrà remarcar, la Mitra no solament ha fet les seves aspiracions que en ordre al conveni feu la M.I. Sindicatura en la carta que, durant les negociacions, adreçà al Sr. Copríncep Episcopal, sinó que ha tingut en compte endemés noves previsions com la que es refereix a la convalidació per part del Govern Espanyol dels estudis realitzats d'acord amb eventuais plans d'estudis específicament andorrans que en el futur poden establir-se.»

Aprofito aquesta avinentesa, per a reiterar-li, M.I. Sr., el testimoni de la meua més distingida consideració.

EL VEGUER EPISCOPAL
Francesc BADIA
M.I. Sr.
Estanislaú SANGRÀ FONT
Síndic Procurador General
CASA DE LA VALL

C) CONVENI ENTRE EL COPRÍncep EPISCOPALI EL M.I. CONSELL GENERAL

ACTA FUNDACIONAL DEL COL·LEGI St. Ermengol

DECRET EPISCOPAL

«NÓS, Dr. En Ramon IGLESIAS NAVARRI, per la gràcia de Déu i de la Santa Seu Apostòlica, Bisbe d'Urgell, Príncep Sobirà de les Valls d'Andorra.

En el nom de Nostre Senyor Jesucrist,

CONSIDERANT que, des del mateix moment en què, per voluntat de Déu, prenguérem possessió de les nostres estimades Valls d'Andorra —i, durant tot el termini en què hem vingut exercint el nostre sagrat Ministeri Episcopal i les nostres funcions de sobirania territorial— ha vingut essent preocupació constant el problema de la instrucció, educació i formació de la joventut andorrana, llavor i planter de l'Andorra del demà;

CONSIDERANT que els nostres desigs, anhels i preocupacions no han pogut ésser portats a la pràctica fins ara per manca de mitjans materials;

CONSIDERANT la petició, en tantes ocasions renovada, de les Autoritats representatives de les nostres Valls i de la població andorrana;

CONSIDERANT que el M.I. Consell General de les Valls ha fet un eficaç esforç en aportar un terreny adequat, sobre el qual Nós hem decidit de basfir un edifici escolar;

CONSIDERANT que la base de la vertadera civilització està en la deguda formació de la joventut segons els principis de la moral i de la doctrina cristianes; i mol més del poble andorrà que fou infantat per la Mare Església a l'ombra de la Creu Redemptora; el qual ha de cuidar —segons la màxima 27 del Manual Digest— de la bona educació de la Jubentut en lo sant temor de Déu, bonas costums y cultivo de lletras, a fi que «regne en les Valls i floresca la pietat y religió al culte de Déu, la Justicia, la Pau i l'abundància» fruit d'un veritable amor de Déu i amor del pròxim (Màxima 55);

CONTINUANT la tasca dels nostres benemèrits predecessors en la Mitra d'Urgell;

Hem vingut en decidir i pel present DECIDIM la creació a les Valls d'Andorra d'una Institució Cultural que es regirà per les següents bases:

BASES

1. Amb la denominació de COL·LEGI SANT ERMENGOL s'estableix a les Valls d'Andorra una Institució dedicada a l'ensenyament i formació de la joventut andorrana.

L'ensenyament i formació seran informats pels principis de Nostra Santa Mare Església.

2. La Direcció de la Institució serà confiada a una Congregació religiosa.

3. La institució tindrà el seu domicili al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell i al mateix edifici del Col·legi, una volta aquest estigui construït. Tindrà personalitat jurídica pròpia, podent efectuar tota mena d'actes i contractes per a la realització de la seva finalitat.

La Institució, amb tots els seus béns mobles i immobles, serà perpètuament propietat del Poble Andorrà i, en la seva representació, del Patronat Rector format per les següents persones, que formaran la JUNTA DIRECTIVA:

a) President: el Bisbe d'Urgell, Príncep d'Andorra, o persona per ell delegada;

b) Vice-President: el M.I. Sr. Síndic General de les Valls o persona per ell delegada;

c) Vocals:

1.- L'Arxiprest de les Valls d'Andorra.

2.- Els set membres de la Comissió Permanent del M.I. Consell General de les Valls.

3.- El M.I. Conseller d'Educació i Cultura del M.I. Consell General de les Valls.

4.- Un representant dels pares de família de cada Parròquia, nomenats pels respectius ecònoms de cada Parròquia.

5.- Un secretari nomenat per la Mitra d'Urgell.

Totes les altres persones que la Junta Directiva convoqui a les sessions tindran veu, però no tindran vot.

4. Els acords de la Junta Directiva del Patronat es prendran per majoria de vots a excepció dels següents casos:

a) Venda de béns immobles de la Institució.

b) Hipoteca o gravamen sobre els mateixos.

c) Dissolució de la Institució. Aquests acords hauran d'ésser presos per una majoria de dues terceres parts dels vots dels membres de la Junta Directiva, dintre dels quals hi haurà d'haver el vot favorable del Sr. Bisbe o del seu Delegat i, del Sr. Síndic General, o Delegat seu.

5. Les reunions de la Junta Directiva tindran per objecte l'alta direcció i tutela de la Institució, l'aprovació dels comptes de la mateixa, l'arbitrar els mitjans de finançar les tasques de caràcter cultural que li siguin sotmeses i, la resolució de les propostes presentades per qualsevol membre de la Junta Directiva, amb vuit dies d'antel.lació com a mínim, a la reunió de la dita Junta Directiva.

Les reunions de la Junta Directiva es convocaran per carta certificada. En tot cas, sempre que es trobin presents tots els membres de la Junta Directiva, es podrà reunir el mateix dia sense previ avís.

6. Presidirà la Junta Directiva el Sr. Bisbe d'Urgell. Si no hi pot assistir, la reunió serà presidida pel Síndic General; en el cas en que aquest no pugui assistir-hi, presidirà la persona que hagi estat delegada pel Sr. Bisbe d'Urgell. Tots els components de la Junta Directiva podran delegar les seves funcions a altra persona, havent de constar la delegació per escrit. El Secretari de la Junta directiva estendrà les actes, resumint les deliberacions i copiant els acords, que signarà juntament amb el President o persona que hagi presidit la reunió.

7. La Junta Directiva del Patronat es reunirà, almenys, una vegada a l'any i, sempre que sigui convocada pel President o bé que ho demani una tercera part dels membres que la componen.

8. Essent la durada de la present Institució de caràcter perpetu i propietat de les Valls i Poble Andorrà, si arribés un dia en què, no pogués continuar existint la Institució creada, es dissoldrà per acord de les dues terceres parts de la Junta Directiva, especialment convocada, més el consentiment per escrit, del Sr. Bisbe i del Sr. Síndic.

Una volta dissolta la Institució, es procedirà a la liquidació dels havers socials per una Comissió constituïda per la darrera Junta Directiva; la qual Comissió, després d'extingir el passiu, si hi fos, destinarà el sobrant als fins religiosos o culturals que hagués assenyalat la darrera reunió del Consell Directiu, havent de tenir relació directa o indirecta amb el Poble o Valls d'Andorra.

9. Totes les rendes, fruits o guanys que poguessin obtenir-se,

hauran d'ésser reinvertits en obres de caràcter cultural i formatiu dins de les Valls d'Andorra.

10. Seran dictades posteriorment pel Patronat altres normes d'execució de les presents Bases.

Donat al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell, a 1 de maig de 1965, 22 aniversari de la nostra presa de possessió de les Valls d'Andorra com a Príncep.»

RAMON, Bisbe d'Urgell

BIBLIOGRAFIA

Roser BASTIDA i ARENY: Cent anys d'ensenyament a Andorra. Abril 1987.

Informe tècnics sobre educació a Andorra. Conselleria d'Educació i Cultura, 1988.

Estadístiques escolars 1986. Conselleria d'Educació i Cul-tura.

ANDORRA AMB LA REVOLUCIÓ TECNOLÒGICA

Daniel Bastida*

Una de les causes principals de retard competitiu és el desinterès d'un país per la tècnica. Tot just a les portes d'un nou segle, ens adonem que els valors més importants d'una societat que es vulgui mantenir a la punta del progrés seran el seu nivell de formació i la capacitat d'assimilació de les noves eines de que disposarà.

Dins aquest context, l'Administració té la responsabilitat de promoure la comprensió i la utilització de la tècnica, a fi de difondre, d'una manera desmitificada, les possibilitats que aporten les noves tecnologies com a mitjà de desenvolupament i de progrés social.

En abordar projectes d'una certa envergadura dins el camp de les noves tecnologies, molt sovint es parla d'importants inversions en investigació i desenvolupament. El problema d'un país petit és que, en general, no té la «massa crítica» suficient per a rendibilitzar aquests projectes, a diferència de societats més grans.

Ésser petit té inconvenients, però a vegades aquest factor de mida pot esdevenir un avantatge.

Un exemple: Si es vol equipar totes les escoles d'Andorra amb ordinadors, el projecte pot ésser costós, però es veu factible: estem parlant de 26 centres. Quan aquestes xifres es traslladen a

un gran país, la realització d'aquesta classe de projectes és més difícil. A França, per exemple, el nombre de centres a equipar és de 46.000. Equipar quaranta-sis mil centres amb ordinadors compatibles, formar els professors d'aquests centres, etc. s'intueix com una tasca molt difícil d'acomplir, vista la seva magnitud.

Tot seguit presentem com a exemple tres importants projectes que actualment l'Administració d'Andorra porta a terme per ajudar aquest desenvolupament: el projecte «Informàtica a l'Escola», el projecte d'Informació Turística i la creació del Centre Divulgador de la Informàtica d'Andorra (CDI A).

INFORMÀTICA A L'ESCOLA

Durant el curs escolar '85-86 s'aprovà el projecte «Informàtica a l'Escola» i es començaren a equipar les primeres escoles d'Andorra amb ordinadors per a l'ensenyament. Avui, totes les escoles del país ja estan equipades amb els sistemes informàtics previstos en el projecte.

Els objectius bàsics del projecte «Informàtica a l'Escola» són dos:

- Introduir la informàtica com a ajuda i suport a l'ensenyament i a l'adquisició de coneixements. Aquí l'ordinador no és res més que una potent eina a disposició dels professors per ajudar-los a impartir les assignatures.
- Introduir la informàtica com una eina actual a disposició dels alumnes. Desmitificar la seva utilització i aprendre a servir-se de l'ordinador per preparar els alumnes a la futura realitat professional.

A la base de la formació hi ha la clau de la modernització d'un país. Avui la informàtica és el centre dels desafiaments de progrés dins la nostra societat. Per això el projecte «Informàtica a l'Escola» és tan important, car facilita l'accés gradual de tots els estudiants a les noves tecnologies.

Segons un estudi recent, es preveu que el nombre d'ordinadors a les escoles, arreu del món, es dobli cada dos anys. En arri-

bar al final del present decenni, es preveu que hi haurà un nombre de deu milions d'ordinadors a les escoles.

Encara que els projectes d'informàtica a l'ensenyament són tots recents, era molt important no endarrerir la introducció d'aquesta eina en el nostre sistema educatiu, atesa la velocitat i la ràpida evolució que comporta per si mateix el món de la informàtica.

Gran part de l'èxit de la implantació de la informàtica a l'ensenyament depèn de motivació dels professors. Els ensenyants han de veure l'ordinador com un mitjà més d'ajuda per a les classes, mai com una substitució de llurs tasques.

INFORMACIÓ TURÍSTICA

Vivim en una societat en la qual la informació és, cada vegada més, un dels actius més importants, i, per tant, qualsevol mitjà que possibiliti millorar la qualitat i l'accessibilitat a tota mena d'informació és vital.

Un dels atractius més grans de les noves tecnologies -informàtica, telecomunicacions, microelectrònica, etc.- és justament el fet que són «noves». Això vol dir que de vegades s'han d'inventar aplicacions per a les eines de què disposem que mai no havien estat previstes o realitzades. El sistema d'informació de les oficines de turisme del Principat d'Andorra és un d'aquests casos. A partir d'una necessitat -donar una informació millor- s'ha dissenyat un sistema capaç d'omplir aquesta funció. Així neix el present sistema.

El projecte d'automatització de la informació turística ha consistit a instal·lar a les diferents oficines de turisme -i a d'altres possibles centres turístics d'Andorra- uns monitors que permetin al visitant, de forma molt senzilla i ràpida, poder accedir a la informació que sol·liciti. L'objectiu és disposar del vint per cent del total de la informació que es consulta el vuitanta per cent de les vegades.

Els monitors estan situats de cara al públic a fi que puguin ésser utilitzats directament pels visitants. N'hi ha alguns que estan

disponibles les 24 hores del dia. La informació que cobreixen els sistemes abraça àrees tant diverses com són els esports, l'oci, els transports, la informació d'allotjament, la història i la cultura del Principat d'Andorra, etc., en quatre llengües (català, castellà, francès i anglès). La Conselleria de Turisme i Esports actualitza periòdicament part de la informació continguda en els sistemes -aquella que és variable-.

La principal innovació del sistema -utilitzar simplement un dígit en comptes d'un teclat- es va originar en dissenyar una forma de comunicació entre l'home i la màquina al més intuïtiva i al menys intimidant possible. Una de les dificultats actuals en la utilització de l'ordinador prové del fet de la barrera que representa un teclat per a fer funcionar la màquina. Per a aquest projecte es va simplement prescindir del teclat. Amb això s'intenta assolir un sistema que es pugui utilitzar sense haver de rebre cap instrucció; que sigui intuïtiu i amigable; que no creï una frontera entre l'usuari i la màquina.

Per aconseguir aquesta facilitat d'utilització s'han instal·lat monitors (en color i gràfics) sensibles al tacte. És a dir, simplement assenyalant amb el dit sobre el monitor es pot anar a buscar la informació desitjada, i tot això sense necessitat de cap coneixement ni instrucció previs. La selecció de la informació desitjada té lloc mitjançant símbols gràfics (una imatge val més que mil paraules).

La combinació d'alta tecnologia i innovació el converteixen en un projecte capdavanter que vol donar una imatge de progrés i de modernitat del nostre país.

CENTRE DIVULGADOR DE LA INFORMÀTICA D'ANDORRA (CDIA)

El principal problema amb què s'enfronta qualsevol possible usuari d'informàtica és la ràpida evolució d'aquest sector, a causa de l'incessant desenvolupament de nous productes.

Per això s'ha vist la conveniència de crear un centre que permeti divulgar l'aplicació de les eines informàtiques i facilitar-ne la

correcta utilització.

Els objectius fonamentals que s'ha proposat el CDI A es poden resumir en tres àrees:

- Promoure i facilitar la utilització correcta de les eines informàtiques.
- Orientar els joves en les sortides professionals dins el sector de la informàtica.
- Crear clubs per a la utilització d'ordinadors per part dels joves.

Aprendre a programar, a treballar com a programador, pot ser interessant per a alguns, per aquells qui vulguin fer de la informàtica la seva professió. Però per a la majoria, joves o grans, es tracta només de saber utilitzar correctament els programes diversos que s'apliquen a cada professió: des de l'estudiant fins al metge, del comerciant a l'industrial, de l'empresa de serveis al professional lliure.

El Centre Divulgador de la Informàtica d'Andorra s'adreça als qui volen simplement aprendre a utilitzar l'ordinador, no pas programar-lo.

PERSPECTIVES DE FUTUR

Els projectes de futur es poden qualificar d'universals. Tots tenen una equivalència practicament idèntica en els diferents països avançats. Per exemple, els projectes d'informàtica a l'escola, com el que hem descrit més amunt, són gairebé idèntics -i amb els mateixos objectius- a Andorra, a França, a Espanya o a Catalunya.

Quina és l'aportació de totes aquestes iniciatives? És difícilment mesurable, ja que no pretenen aportar un canvi immediat, sinó una identificació progressiva de tota la societat amb els objectius d'aquests projectes. Podríem dir que aquí, també, el més important és participar, ésser-hi present, bo i avançant sense pressa, però sense pausa.

A punt d'entrar al segle vint-i-u considerem que la correcta utilització dels recursos de què disposem i la promoció de llur divulgació dins la societat constitueixen importants elements de progrés.

* Daniel BASTIDA

- Enginyer industrial.
- Director del Centre Nacional d'Informàtica d'Andorra.

ESTRUCTURA ECONÒMICA DE LES VALLS D'ANDORRA

J. M. TEJERO*

La intenció d'aquesta ponència no és fer una anàlisi exhaustiva de l'economia andorrana, sinó més bé donar unes idees genèriques de l'estructura en què aquesta es fonamenta, per a poder d'aquesta manera, gaudir d'un grau de comprensió més elevat, i poder arribar cadascú de nosaltres a unes conclusions particulars.

A tal efecte he defugit de donar-vos xifres i de parlar en llenguatge tècnic perquè tothom pugui seguir l'aplicació, sense que aquesta es faci avorrida i pesada, almenys aquesta és la meva intenció.

L'economia andorrana estava enclavada en la fase de subsistència: agricultura, ramaderia, fins a l'acabament de la II^{ona} Guerra Mundial, on es va veure que Andorra podia jugar un paper d'intermediari en les relacions comercials, entre els dos països veïns: Espanya i França, gràcies al seu fet diferencial (unes bases d'imposició diferents de la resta de països). D'aquí, va arrencar l'obertura comercial de les Valls envers el seu entorn. L'aflorament al país d'immigrants d'altres terres, sobretot d'Espanya, va donar com a resultat una empenta a la vitalitat de la Societat Andorrana, que va desenvolupar-se econòmicament.

El comerç incipient va empènyer a altres activitats econòmiques, ja fos de manera directa o indirecta.

Com a activitats induïdes: (de forma directa)

1. La construcció

2. L'Hosteleria

3. Els Serveis Públics - FHASA Energia Elèctrica

- Ensenyament

- Comunicació

-Correus

- Telègraf

- Telèfon

- Administració

A finals del segle XIX es va endegar una incipient indústria a les Valls, va ser la indústria del tabac a la Parròquia de Sant Julià de Lòria (Porta de la civilització). L'únic producte que tenia totes les fases cobertes al Principat: producció, elaboració i consum, encara que la major part era destinada a l'exportació.

Naturalment l'efecte comercial la va ajudar molt, ja que li obria nous canals de distribució per al seu producte.

Aquesta empenta va propiciar que l'economia andorrana es llancés a la recerca de noves fonts d'ingressos: la troballa va ser el turisme, suportat pel canvi experimentat en la societat occidental de gaudir d'uns dies de vacances i, de ser possible fer-les a l'estranger.

Així doncs, Andorra passà de ser una societat amb una economia de subsistència (sector primari) a una societat d'economia de serveis (sector terciari), amb excepció de la indústria del tabac.

Aquest canvi tan fort, en tan poc temps, dóna com a conseqüència que les estructures polítics-socials quedin obsoletes, creïn un buit legal i, en molts casos una forta tibantor social.

Com a conclusions podem citar:

a) Per la seva situació geo-política, les Valls d'Andorra siguin enquadrades, econòmicament parlant, dintre de les economies de Lliure Mercat.

b) El Marc Institucional en què s'emmarquen les relacions econòmiques seguint l'esquema clàssic del «Laissez faire, laissez passer», sempre i quan respectin la idiosincràcia de les Valls.

c) La major part dels imputs emprats (tant mà d'obra com matèries primes), per a poder desenvolupar les activitats econòmiques a les Valls, han estat i encara són en gran mida importants.

ACTIVITATS ECONÒMIQUES DURANT ELS ÚLTIMS 20 ANYS:

SITUACIÓ ACTUAL

A partir dels anys 1960 els factors de creixement del comerç i del turisme van ésser, entre altres i alguns ja esmentats:

1. La consolidació del comerç en la Societat Occidental (lliure canvi).
2. El «boom» turístic espanyol.
3. L'expansió del turisme de cap de setmana.
4. L'obertura del Port d'Envalira durant els mesos d'hivern.
5. La consolidació del sistema bancari andorrà.
6. El desenvolupament normal de les vacances fora del propi territori.
7. La popularització de l'esquí com a esport de massa.

Podem dir que la situació actual de l'Economia Andorrana és conseqüència de la situació de partida:

A) Aprofitament del fet «diferencial»

B) Desenvolupament del sector hosteleria.

C) Desenvolupament del Comerç quant a instal·lació de grans magatzems, per a donar resposta a la demanda generada.

D) Desenvolupament dels sectors induïts com:

1. Transports

2. Construcció

3. Sector Energètic (carburants i electricitat).

4. Editorial i Arts Gràfiques.

5. Creació de noves estacions d'esquí.

6. Desenvolupament de les institucions financeres.

7. Creació de manufactures com la de mobles, teixits, licors, begudes no alcohòliques.

8. Desenvolupament de les professions liberals.

Aprofitament del «Fet diferencial»

Com ja hem comentat, aquest «fet diferencial» és el que dóna carta de naturalesa a l'Economia Andorrana d'aquest segle XX.

El gaudir d'unes bases impositives diferents a la resta de països del nostre entorn més pròxim fa que la compra de productes de qualsevol tipus, sigui més atractiva i avantatjosa a les nostres Valls.

A) Aquest «Fet diferencial» esmentat, ha propiciat un desenvolupament notable del Sector Hosteleria, tant del nombre de llits com del nombre d'establiment de restauració.

Aquest col·lectiu és l'únic que disposa d'una associació que

dóna suport als interessos particulars de la pròpia activitat i, que es concreta en la Unió Hotelera, fundada fa 25 anys.

Veiem que tant el comerç com l'hosteleria són els dos sectors que juntament amb el turisme d'hivern formen en l'actualitat els inductors de l'Economia Andorrana.

B) La gran aflluència de visitants a les nostres Valls en les darres dècades, ha donat com a resultat la creació de grans superfícies comercials que absorbeixen l'excedent de demanda de productes. Aquesta política comercial no ha estat en tots els casos la més adient pel sector comerç.

C) El creixement en els sectors inductors ha fet que els sectors induïts hagin seguit un camí paral·lel i complementari.

1. ELS TRANSPORTS

La necessitat de portar més mercaderies en el mateix temps, ha fet que s'incrementés l'oferta de serveis de transport i al mateix temps que les flotes de vehicles es renovessin amb més freqüència i per un material més adient (camions de més tonatge), vehicles singulars per respondre a demandes més concretes, com els camions formigoneres, etc. També la infraestructura viària ha estat sempre una constant en l'actuació per part de l'Administració.

Una de les moltes restriccions que ha patit les Valls, ha estat la infraestructura viària d'accés al Principat, degut principalment al fet que les terres del nostre entorn han estat oblidades pels seus respectius Governos, i han donat com a resultat la no adequació de carreteres i vies alternatives de comunicació per arribar a les Valls d'Andorra.

Seguint amb el sector transport hem de mencionar la reglamentació del servei de taxis que últimament ha tingut un creixement important degut a l'empenta de la demanda existent.

Quant a la Cooperativa de Transports (companyia privada que explota el Servei Públic de Transport Col·lectiu de persones), ha anat desenvolupant-se tot millorant el seu servei, tant qualitati-

vament com quantitativament.

2. LA CONSTRUCCIÓ

La construcció ha estat i és el sector induït que està més connectat amb els inductors. Absorbeix directament una gran quantitat de mà d'obra importada que no gaudeix, en molts casos, d'una residència legalitzada i, que produeix com a resultat, problemes de tipus socials. Hem de mencionar la creació d'indústries de material complementari a la construcció, dintre de les Valls, ja que la major part dels imputs són importants.

3. SECTOR ENERGÈTIC

Tota economia moderna requereix imputs energètics per al seu funcionament i desenvolupament; Andorra importa tota l'energia derivada del petroli i és productora d'energia hidroelèctrica, encara que en els últims temps ha hagut d'importar-se una part substancial per poder satisfer la demanda existent. Enguany el Govern d'Andorra ha comprat la companyia privada FHASA (Forces Hidroelèctriques d'Andorra, S.A.) actualment FEDA (Forces Elèctriques d'Andorra) que es va fundar l'any 1925 i, que va començar a subministrar electricitat l'any 1933. Aquesta compra ha estat feta amb la intenció de racionalitzar tant la producció com la distribució d'energia elèctrica a les Valls d'Andorra. Així mateix s'han signat els primers acords per a importar i exportar, segons els moments, energia elèctrica, amb ambdós països veïns.

4. EDITORIAL I ARTS GRÀFIQUES

Degut al «fet diferencial» els imputs que utilitza dita indústria, encara que importants, surten més a compte que en els dos països veïns, i donen com a resultat uns costos més baixos pel sector, i deixen de banda les economies d'escala. La seva producció es dedica a satisfer les necessitats domèstiques.

5. CREACIÓ DE NOVES ESTACIONS D'ESQUÍ

En els últims anys hem assistit a una explosió d'oferta per a la pràctica d'esports de neu, amb la creació de noves estacions d'esquí. Aquesta nova oferta suposa triplicar la ja existent als anys

1970. La millora ha estat tant quantitativa com qualitativa.

La iniciativa de la creació ha estat Pública, però l'explotació és majoritàriament privada.

6. INSTITUCIONS FINANCERES

La Banca Privada (l'única existent) a les Valls, ha assolit un grau d'especialització remarcable; ha obert noves oficines a totes les Parròquies del Principat; ha ofert nous serveis bancaris, i creat noves fórmules d'actuació. Tot això sense oblidar de canalitzar l'estalvi, tant l'interior com l'exterior que es genera, per a potenciar les activitats existents, així com donar suport als nous projectes econòmics que se'ls presenta.

Es va crear l'Agrupació de Bancs i Banquers d'Andorra per a racionalitzar el sector, de manera que fés més confiança als estalviadors.

És un sector que gaudeix d'un privilegi monopolític ja que no es poden crear noves entitats bancàries dintre del territori andorrà. La Banca Andorrana està connectada amb els centres financers d'Europa per a desenvolupar la seva tasca d'operacions exteriors. La major part de les existents depenen directament o indirecta d'institucions dels països veïns.

7. CREACIÓ DE MANUFACTURES I INDÚSTRIES

El desenvolupament econòmic ha fet que alguns imputs que s'importen puguin produir-se fronteres endins. Així veiem la fabricació de mobles, que si en un primer moment era destinada a l'interior, ara també ho fa de cara a l'exportació directa (també recolzant-se amb el fet diferencial).

Les fonts naturals d'aigua han propiciat el naixement d'indústries d'explotació d'aquestes, i han creat la indústria de begudes no alcohòliques.

També hi trobem una incipient indústria tèxtil de roba «prêt à porter», però que troba dificultats d'introducció de producte, degut a les manufactures dels països asiàtics.

8. DESENVOLUPAMENT DE LES PROFESSIONS LIBERALS

El creixement econòmic experimentat en les darreres dècades ha configurat un mercat inferior en què la demanda de professionals liberals és un fet. En un principi, aquestes activitats eren satisfetes per professionals importants, però cada vegada més, aquest mercat es cobreix amb professionals naturals de les Valls o per residents de més de trenta anys, com és el meu propi cas.

D) LES COMUNICACIONS

Ja hem comentat l'esforç continu quant a la infraestructura viària.

Les Valls gaudeixen d'un Servei de Telecomunicacions modern i que en tot moment ha donat resposta a les necessitats del país. Aquest Servei funciona com a empresa parapública.

Estem connectats a la xarxa telefònica Europea, condició «sine qua non» per a la seva supervivència. Disposem d'una xarxa de cabines públiques que cobreixen tot el territori de cap a cap, per a satisfer la demanda domèstica, així com la demanda turística d'aquest servei i, es continua amb aquesta política de creació d'infraestructura. Pensem que aquest Servei Públic, és una bona font d'ingressos per a les arques públiques. També té al seu càrrec el manteniment i l'adequació de les instal·lacions per a rebre i emetre a tot el territori, els senyals de TV dels nostres veïns; Espanya (3 cadenes) i França (3 cadenes).

Quant al tema de la Radiodifusió, tenim uns certs problemes que són de caire institucional, però, sí que direm que disposem en l'actualitat d'una Ràdio pròpia, encara que s'emeti des de fora del territori, que està orientada a satisfer els ciutadans de les Valls i comarques veïnes.

La premsa local és setmanal, però cobreix perfectament les necessitats del país; donant informació puntual dels fets més rellevants que esdevenen dintre de les Valls. Aquest sector mou una important xifra d'afers, degut a la publicitat que s'hi edita. La seva matèria prima l'obté dintre de les Valls. A Andorra arriba de forma periòdica, premsa d'arreu del món, encara que les publi-

cacions més nombroses són d'Espanya i de França.

Hem d'esmentar que en l'actualitat s'estan fent proves dintre de la televisió privada. Cal esperar que aquestes iniciatives trobaran una solució al problema de la rendabilitat, perquè aquest sector pugui desenvolupar-se i, d'aquesta manera ampliar el teixit de les relacions econòmiques a les Valls (creació de nous llocs de treball i en la major part qualificats).

També s'han fet temptatives dintre del món del cinema; s'han realitzat dos films per a la seva distribució en les sales comercials. També aquí podem entreveure una nova font de riquesa pel país en aquest sector, que encara que està en una mutació en l'àmbit mundial (canvi del cel.luloide pel vídeo), té futur i gaudirà sempre d'un valor afegit elevat.

E) L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

No diem, encara, Sector Públic perquè aquest concepte és més ampli, abraça més activitats de les que en aquest moment es desenvolupen. Això ens ve donat per la política emprada del «laissez-faire», que minimitza l'actuació de l'Estat en les qüestions econòmiques i, que únicament és l'ordenador (dictar normes d'actuació) i garant (servei d'ordre perquè les normes siguin respectades), de les normes que regulen les relacions econòmico-socials.

De tota manera en aquests darrers anys l'Administració ha evolucionat de forma substancial, tant en el pla quantitatiu com en el qualitatiu. Aquesta evolució ha estat propiciada per les circumstàncies que han esdevingut.

Cada cop més, la Societat Andorrana ha anat requerint millors serveis administratius per reglamentar la seva vida, permetent de passar d'una Societat Simple a una Societat Complexa i Moderna.

Naturalment l'actuació de l'Administració ha estat encaminada a suplir les mancances de la inversió privada i, a donar resposta a la demanda de Serveis i Béns Públics i Socials, com:

- Infraestructura viària.
- Comunicacions.
- Sanitat.
- Seguretat Social.
- Projectes i estudis de viabilitat de nous sectors econòmics.

Per tant podem concloure que l'Administració Pública de les Valls d'Andorra, juga un paper regulador i ordenador de les normes d'actuació en les relacions econòmico-socials d'un país modern i, n'és subsidiària en quant als nous projectes d'inversió.

PERSPECTIVES DE L'ECONOMIA ANDORRANA EN L'HORIZÓ DEL SEGLE XXI

A CURT TERMINI

A partir dels aiguats del novembre del 1982, Andorra es va adonar d'una situació, que si bé era coneguda, no es tenia present. Aquesta situació és que les Valls d'Andorra depenen única-ment i exclusiva dels excedents de la resta de països i, en concret dels dos veïns (principalment d'Espanya). I per tal que aquest excedent arribi a les Valls, l'única forma d'accedir-hi, de moment, és la de disposar d'una xarxa viària moderna.

Aquesta xarxa viària no és de la competència d'Andorra, fora dels seus límits. Els dos països veïns Espanya i França, no han dedicat mai gaire atenció per les seves regions que envolten el territori andorrà, d'aquí que Andorra no pugui accedir a les xarxes viàries internacionals de forma directa, i això ens comporta, d'alguna manera, un aïllament no desitjat.

Amb els nous projectes d'infraestructura viària que s'estan portant a terme entre els territoris catalans d'ambdós països, Andorra no vol quedar marginada i, així està resolta a foradar les muntanyes per a tenir un accés directe a aquests nous vials internacionals (projecte del Túnel d'Envalira).

Tampoc ens podem apartar del nostre entorn més pròxim com és la C.E.E. i, la pròxima aplicació de l'Acta Única Europea.

Hem vist que l'economia andorrana és actualment suportada per dos puntuals: el Comerç i el Turisme.

Relatiu al Comerç hem de manifestar que el «Fet Diferencial» que havia estat el motor de les activitats comercials, està actualment en perill ja que l'entrada d'Espanya a la CEE, ens ha posat en una situació delicada. Per tal d'arribar a una solució avantjosa per ambdues parts (CEE-Andorra), s'està treballant per establir unes negociacions entre Andorra i la CEE. El que és clar, és que la situació actual no es mantindrà i, quasi segur, que el comerç serà el perjudicat, ja que aquest «fet diferencial» si no resta eliminat, sí que quedarà minvat substancialment; això vol dir que el sector comerç deixarà de ser un sector inductor de l'economia andorrana.

Degut a aquesta situació, tant en el pla Públic com en el Privat, s'està treballant a potenciar el segon sector inductor actual, que és el Turisme. Andorra té molt per a aportar a la Societat del Temps Lliure i del Lleure.

S'està fent estudis de nous projectes per crear nova oferta turística. A les Parròquies d'Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany, entrarà en servei una macro-estació d'esquí, la primera fase de la qual es preveu que entri en funcionament l'hivern 1991/1992.

A la Parròquia d'Escaldes-Engordany, creació d'un complex termo-lúdic de luxe. En l'actualitat es troba en fase d'adjudicació d'obres.

A la Parròquia d'Andorra la Vella, creació d'un complex residencial i lúdic i, que està en fase de viabilitat. També a la mateixa Parròquia, creació d'una piscina de mides olímpiques, que funcionarà l'any 1989.

Per a les realitzacions d'infraestructura turística hem de mencionar el Palau de Gel d'Andorra, ubicat a la Parròquia de Canillo, preparat per acollir qualsevol tipus de manifestació a ni-

vell internacional.

No podem oblidar els festivals internacionals de música clàssica de la Parròquia d'Ordino i el festival internacional de Jazz d'Andorra, a la Parròquia d'Escaldes-Engordany, que cada any guanyen prestigi.

La Parròquia de La Massana s'ha especialitzat a donar espais residencials pels jubilats dels països del Nord d'Europa que venen a buscar paisatge, pau i tranquil·litat, sense deixar de banda el confort.

A MITJANS I LLARGS TERMINIS

Seguint la classificació del Centre d'Estudis i Planificació de Barcelona, hem de diferenciar entre els sectors econòmics existents a les Valls:

1. Sectors inductors.
2. Sectors harmonitzadors.
3. Sectors acceptats.

1. SECTORS INDUCTORS

Ja hem dit de forma implícita, que els sectors inductors passaran de ser dos a ser un: el Turisme, que seguint amb l'actual política, encara ha de fer un esforç per homogeneitzar les línies d'actuació en els diferents plans que s'escauen d'aquest sector:

- Uniformitat en l'aspecte urbanístic, cosa que implica racionalitzar, normalitzar i harmonitzar la situació actual.
- Preveure les demandes dels diferents Serveis Turístics, ja siguin d'estiu o d'hivern, per a adequar l'oferta d'aquests.
- Buscar d'ésser un espai de diàleg internacional (conferències, simposiums, etc.).

2. SECTORS HARMONITZADORS

Per trencar l'efecte polaritzador del sector inductor, Andorra ha de mantenir i reforçar l'agricultura i la ramaderia, però de forma rendable pel país. Pensem que totes les matèries alimentàries s'han d'importar.

També hi ha la creació d'indústries no contaminants i, respectives amb el medi ambient, especialitzades i amb un valor afegit important, de manera que puguin aprofitar els recursos naturals de les Valls (aigua per a la indústria òptica, com a exemple).

3. SECTORS ACCEPTATS

Així com els dos anteriors sectors estarien dintre de les línies preferencials d'actuació de l'economia andorrana, aquest restaria fora, però no per això s'ha d'oblidar. Així hem de pensar que Andorra pot gaudir d'un estatut com a Centre Financer i que llavors hi hauria uns nous impulsos de l'activitat econòmica. Aquesta possibilitat ens vindrà oferta pel nou marc de relacions econòmico-socials que s'establiran a partir dels acords amb la CEE.

Nogensmenys Andorra ha de treballar per a la creació d'un Banc Nacional, que regularà l'activitat d'aquest sector en el futur i, podrà establir línies de crèdits nous per a establir nous projectes i iniciatives de caire econòmic.

També podem parlar de la creació d'un Servei de Correus Andorrà, amb llibertat d'emissions filatèliques; així com de la creació d'un organisme de Loteria que pogués actuar dintre i fora del territori. (Entre altres activitats econòmiques emmarcades en aquest sector).

* Josep Maria TEJERO

- Llicenciat en Ciències Econòmiques
- Té un despatx d'economista a Andorra la Vella
- Treballa al Comú d'Andorra la Vella

PREGUNTES I ACLARIMENTS SOBRE LA PONÈNCIA

Pregunta

Andorra té moneda pròpia?

J. Mª TEJERO

Per l'instant no se n'ha parlat. Primer és qüestió de fundar una institució i, després de regular.

Pregunta

L'aigua que exporten d'Arinsal, qui en té la propietat?

J. Mª TEJERO

La qüestió de propietat, de forma explícita, sempre el 67% de les accions d'una societat a Andorra han de ser de capital andorrà. Només el 33% pot ser de capital forani.

Això és la reglamentació. Després si és de l'un o l'altre, és fora del meu coneixement.

Joan BECAT

És evident que des de l'inici, el creixement de l'economia andorrana no s'ha fet amb diner andorrà. Tots els economistes ho diuen. La creixença es fa a base de capital, de persones i de tècniques, de «savoir-faire».

A l'origen i després, Andorra no pot mobilitzar cap dels tres elements per aconseguir sola la creixença econòmica que va conèixer. Va importar molta ma d'obra. Durant temps, gairebé tota la gent qualificada venia també de fora d'Andorra. Ara Andorra genera una bona part -però no en totalitat- la seva pròpia èlite. Però la població en general i el diner van venir de fora.

Si legalment el 67% del capital és andorrà, dins la pràctica no

era possible, ja que Andorra no podia generar-lo ni per existència prèvia ni per procés acumulatiu. Per tant hi ha d'haver un sistema d'entrada de capital, presentat després com a andorrà. És el sistema del presta-nom que trobareu àmpliament evocat dins la bibliografia sobre Andorra.

J. Me TEJERO

Una manera de poder trampejar aquesta reglamentació del 33% és el que en diuen el presta-nom. Existeix.

Joan BECAT

En el seu temps, va ser un bon sistema per a reservar als andorrans la part essencial del benefici que generava la creixença d'Andorra, directament o indirectament.

Antoni POL

Aquesta norma, concretament, és una restricció a l'entrada de capital. Frena l'entrada de molt capital: hi han moltes societats internacionals que, si no poden tenir un control majoritari clarament legalitzat, no els interessa invertir. Aquesta norma qualsevol dia pot ser tallada pel Consell General. Avui és un fre econòmic. Andorra és al mig d'un triangle Tolosa, Marsella i Barcelona i, la radicació d'empreses a Andorra i de les fàbriques en el seu entorn extraterritorial pot éser un atractiu més del país, segons el marge que s'estableixi de relacions amb el Mercat Comú.

Pregunta

Quines activitats serien desitjables a Andorra.

J. Me TEJERO

Les indústries haurien de ser petites indústries amb una tecnologia molt avançada, Andorra no està en condicions ara, en condició de donar aquesta resposta. Però amb una indústria que ja està experimentada com podria ser la òptica seria possible.

ANDORRA CREA ESTRUCTURES DE GESTIÓ I MATERIALITZA LA SEVA EXISTÈNCIA COM A ESTAT.

Joan BECAT*

I. EVOLUCIÓ I CARACTERÍSTIQUES DE LES ESTRUCTURES DE GESTIÓ ANDORRANES

1. La situació anterior es caracteritza per la predominència de les Parròquies sobre l'estructura de conjunt de l'estat (es pot parlar aleshores d'estat?). Aquest fet és normal i s'ha de posar en relació amb l'economia a base de vida pastoral, on les decisions de gestió col·lectiva s'han d'assumir al nivell de la unitat bàsica de vida, o sigui la Parròquia i, de vegades el Quart. Per acabar-ho d'entendre cal fer també la relació amb la preeminència política i honorífica de les Parròquies més ben dotades en territoris i recursos pastorals.

Cal subratllar la relativa feblesa, aleshores, de l'estructura central de l'estat, la Casa de la Vall i el Consell General i, la voluntat de les Parròquies fins avui dia, en certs casos, de no donar-li massa poders. Se'n deriva la representació popular al Consell de les Valls. Encara avui dia és una representació parroquial, més pròxima d'un Senat que d'una Assemblea Nacional.

A més a més, fins en un passat molt pròxim, no hi havia grans necessitats de gestió interior que afectessin el conjunt o bona part del territori; eren decisions en un marc parroquial. No hi havia tampoc gaires inversions generals, llevat de les carreteres. Aleshores el Consell General era un instrument de coordinació, de contacte i d'equilibri entre Parròquies, de preses de decisions de conjunt, les més importants de les quals eren en relació amb l'ex-

terior del país, especialment les relacions amb els Coprínceps o amb les comarques i regions veïnes.

2. Un caràcter general: el canvi econòmic, fins avui dia, va precedir sempre les estructures de gestió administratives, econòmiques i socials, els serveis a la societat i, molt sovint, fins i tot va precedir les decisions o les adaptacions polítiques que implicaven. Es pot prendre com a exemples l'adaptació de les institucions a les necessitats de crear i donar poders efectius a una Administració Central (població, estat civil, gestió de les emigracions i departament de població,...), la modificació progressiva de la repartició dels poders en relació amb les necessitats de gestió d'una economia moderna, del control de la creixença econòmica i urbana, de l'ordenació i de la protecció del territori, per citar uns casos més notables.

Cal afegir immediatament que la dificultat principal ve precisament de la repartició dels poders, de l'arcaisme de l'estructura institucional durant massa temps i, de les gravíssimes confusions o cúmuls de poders sense separacions clares, tant en el Consell General abans de la Reforma actual, com pels Coprínceps encara avui dia.

3. Els anys seixanta i l'inici dels anys setanta es caracteritzen per la feblesa dels serveis administratius de l'estat, el nombre reduït d'estructures de gestió, tant de l'estat com de les Parròquies, per un personal poc nombrós, sense relació amb la magnitud de l'economia i de la població.

Els pocs serveis administratius de l'estat moltes vegades no són assumits pels andorrans mateixos o, pels seus representants elegits, com per exemple coses tant essencials com la Policia i l'ordre públic (depenen dels Veguers), la protecció civil, l'escola a tots els nivells (depèn dels dos Coprínceps i, de fet, són escola francesa i espanyola, amb programes, influència sobre els comportaments pensada per als ciutadans dels estats veïns), els correus i les comunicacions amb l'exterior.

Molts dels serveis habituals d'un estat no existien o, eren reduïts a una o dues persones, com els serveis públics i l'urbanisme, l'ensenyament, la cultura, la gestió de la població, la salut públi-

ca, els arxius i la biblioteca nacional, etc.

En conjunt i, sense fer matisos per saber si eren a mans andorranes o els serveis administratius de gestió de l'estat es trobaven reduïts a la mínima expressió: un grup de policies (set per tot Andorra), alguns funcionaris i prou. En total unes trenta persones per ja, aleshores, uns vint-i-cinc mil habitants. Per donar exemples, diríem que el conjunt dels serveis d'educació, salut pública, cultura i esports beneficiaven només de quatre persones l'any 1972. Els Arxius i la Biblioteca Nacional foren creats l'any 1977, el servei de població l'any 1979, quan Andorra comptava trenta-tres mil habitants, dels quals més de vint-i-cinc mil, estrangers.

Com que aleshores l'economia es desenvolupava molt ràpidament i que la població necessitava serveis, es notava el desenvolupament paral·lel i el pes creixent d'un sector privat prestatari de serveis a l'estat, com també es notava sobretot el pes i la intervenció sistemàtica dels serveis públics o privats estrangers en tots els dominis, amb andorrans o sense andorrans de façana.

Per tant, es pot dir sense exageració que, a l'inici dels anys vuitanta, Andorra és un estat de fet i de dret que no posseeix encara tots els mitjans i estructures de gestió d'un estat modern, com li correspondria en relació amb la seva economia i el seu nivell alt de desenvolupament. No vol dir doncs que Andorra devia ser un país d'economia endarrerida; devia ser més aviat el contrari, si es compara a la situació de les regions veïnes, franceses o espanyoles.

4. Aquests serveis i estructures d'estat es creen i s'installellen progressivament. Però si es mira l'evolució amb una mica de perspectiva, el conjunt es fa amb prou rapidesa, en menys de 10 anys. Això planteja en tot moment conflictes i definicions de competències.

També, en aquest apartat, convé subratllar que aquesta dinàmica de recuperació de competències implica que en un moment determinat sempre coexisteixin elements de la situació anterior i elements nous, si no s'observa un paral·lelisme durant un cert temps.

A més a més, el retard de les estructures sobre l'economia i les necessitats socials és tal, que per a qualsevol creació, la decisió, la instal·lació dels serveis corresponents i la seva intervenció pública, es fan sempre sobre la marxa i, de vegades, sense tenir encara tots els elements dominats ni totes les competències clarificades. Fins i tot es pot pensar que la creació de serveis que l'economia i la societat reclamaven d'evidència, va ser una manera de recuperar o d'afirmar competències per part del Consell General i, més tard per part del Govern i del Consell General plegats.

Tenim aquí un factor essencial d'explicació per qui vol entendre la situació d'Andorra, en aparença il·lògica i aberrant. S'entén també la impressió d'absència d'ordenació que tenia i pot encara tenir- el visitant del Principat, davant la multiplicació d'endegaments i realitzacions més variats sobre el territori per part d'empreses públiques o privades, amb una imatge d'anarquia, d'espontaneïtat, dins la creixença i de riscos locals mal assumits.

Cal matisar aquestes impressions ja que als inicis dels anys vuitanta i, avui dia amb més dimensió, es dibuixa un moviment que consisteix a dominar i a prendre a mans els elements de gestió i de control del territori i de la societat. Malgrat aquesta evolució molt positiva per a Andorra, cal no minimitzar els obstacles que sempre existeixen, especialment deguts als interessos creats per les situacions anteriors i a les competències que cal traspasar, sense descuidar els entrebancs i hostilitat de les persones implicades i danyades, fins al més alt nivell. Per exemple, és evident que qualsevol creació d'un servei d'estat implica una pèrdua d'influències, d'àmbit d'actuació i de diners per part d'un servei privat o estranger que l'assegurava i aprofitava el buit administratiu i polític andorrà.

Encara resta per fer, però es veu malgrat tot en pocs anys un retard recuperat molt de pressa. L'estat andorrà recupera les seves capacitats de gestió, crea serveis si convé i, sempre va consolidant les seves estructures. Com a conseqüència els quadres andorrans es caracteritzen per llur gran joventut. La major part dels caps de servei o de departaments tenen avui dia entre vint-i-cinc i quaranta anys, sovint de vint-i-cinc a trenta anys només. Es caracteritzen també per una bona formació de base (llicenciatures, estudis de doctorat, enginyers,...) i, quan prenen els càrrecs,

per una certa inexperiència pràctica, hàndicap que superen sobre la marxa en pocs anys. Per ara, poques vegades es pot observar inèrcia o gent encarcerada. Altres avantatges de la situació, es nota molt empirisme i pragmatisme i, cap reticència per a aprofitar les solucions i de les experiències dels altres, estats i regions veïnes o més llunyans: Catalunya, França, Alps, altres micro-estats...

5. Fins i tot quan existeix el servei d'estat, els serveis privats andorrans o no i, els serveis d'estats estrangers continuen donant serveis i prestacions a l'Estat Andorrà. Es pot prendre com a exemple les creacions d'estructures d'estat com a serveis públics, seguretat o urbanisme. La creació del servei no significa sempre la capacitat a actuar alhora. És una manera d'afirmar un domini i una competència sobre la matèria i, de vegades una recuperació de prerogatives sobre una altra estructura política andorrana, com per exemple els Coprínceps o les Parròquies.

Però sigui per una falta inicial de personal qualificat i de serveis tècnics, o bé, per evitar un trauma massa fort als serveis privats que tractaven anteriorment el tema i feien estudis i realitzacions, es continua passant contractes i demanant prestacions. Paral·lelament s'observa una contractació de personal, llur formació i reciclatge i, la constitució, aleshores, d'un veritable servei públic.

6. Sense que això sigui menyspreu o prova d'incompetència, cal considerar que, passi el que passi, serà molt difícil per a Andorra d'assumir tots els serveis i tota la representació exterior d'un estat. Es pot citar la universitat, certs serveis de recerca i d'intervenció. També serà molt costós, políticament i econòmicament, de recuperar serveis alienats a l'estranger com els correus o l'ensenyament, o serveis dels Coprínceps, com la protecció i l'ordre públic. Però es nota un esforç per a canviar els enfocaments i, eventualment, controlar més la situació.

Cal no menysprear tampoc la influència directa i indirecta (per la formació dels quadres i dels responsables per exemple) dels potents veïns, França i Espanya i, avui dia Catalunya. No sé si és volgut i conscient l'equilibri que s'observa dins els nomenaments de gent formada de banda i banda. Potser intervenen tant

les raons polítiques d'equilibri i d'influència de persones ja col·locades (tal format a França o a Espanya no es pot considerar com a afrancesat o espanyolitzat, però pot rebre influències i tenir amistats que els estats veïns poden aprofitar a Andorra), que la necessitat de tenir gent per a servei de pont al benefici d'Andorra amb els veïns i, per tant per a controlar llurs intervencions quan es necessita.

II. ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE LA SITUACIÓ ACTUAL I LES EVOLUCIONS FUTURES

1. Avui dia per a qualsevol tema de gestió social, econòmica o territorial és molt difícil, sinó impossible, de separar la gestió d'aquests aspectes a Andorra (que siguin competències del Consell General, del Govern i, de vegades dels Veguers residents a Andorra) sense considerar i integrar els elements de relació amb l'exterior: estats veïns, conjunt de la CEE o resta del món. És obvi pels temes de població i d'emigració, pels intercanvis comercials sobre els quals es fonamenta avui dia l'economia. Però també és necessari pels temes com el turisme i esports d'hivern, els riscos naturals, la cultura i la llengua catalanes, les llengües estrangeres de les escoles i, principalment el francès i el castellà, els mitjans de comunicació audiovisuals, etc.

Cal no perdre mai de vista que Andorra és un cas específic i original, amb la paradoxa d'una economia basada sobre els intercanvis i el pas a través d'unes fronteres en què existeixen molts obstacles i limitacions naturals (relleu, altitud, distàncies, riscos naturals), quan petits territoris o ciutats viuen d'aquests factors són habitualment zones litorals, illes o països amb comunicacions fàcils.

Avui dia és claríssim que l'economia andorrana depèn gairebé totalment de les vies de comunicació i de la vinguda de molta gent en qualsevol moment de l'any. A més a més, el cost de la distància (en temps i diners) és un factor determinant dins les motivacions actuals dels compradors. Per tant les comunicacions han de ser fàcils i d'ús permanent. Aquí rau la contradicció ja que les carreteres de muntanya presenten sempre dificultats tècniques, són sempre amenaçades en un lloc o altre pels riscos naturals (allaus de neu, esllavissades, aigüats, estabilitat dels terrenys,...) i, que costen molt de millorar-les.

Si pot fer l'esforç de millorar la seva xarxa interior de comunicacions, Andorra dependrà sempre de la voluntat dels seus veïns: decisió de fer o no fer les noves carreteres o túnels cap a França i, cap al Pallars de la banda espanyola, per exemple, millora de les carreteres existents. Cal recordar que les regions veïnes no són molt dinàmiques o són en recessió contínua (Arieja, Auda, Pallars): hi ha doncs reticències a fer inversions que només aprofitarien a Andorra.

La més gran oportunitat és la voluntat catalana d'obrir un nou eix modern i ràpid entre Barcelona i Tolosa per la vall del Llobregat, el túnel del Cadi (ja fet), el túnel del Puimorens (a fer) i la vall de l'Arieja. És la millora d'un eix pirinenc tocant a Andorra, que lligaria el Principat a les dues zones poblades més pròximes, reduint la distància-temps, facilitant la intercomunicació i ampliant el moviment de persones.

Hores d'ara en aquest cas com amb d'altres, es veu clarament que economia i gestió interna del territori d'una banda i, relacions exterior i internacionals d'altra banda va estretament lligades.

2. Tot el procés de negociacions amb la Comunitat Econòmica Europea per definir les relacions amb Andorra, consisteix un altre exemple demostratiu. En realitat es tracta tant d'un problema econòmic de primera magnitud per a Andorra, com d'un debat de fons sobre les competències i la repartició dels poders entre els Coprínceps i representants elegits dels ciutadans andorrans i, sobre la representació internacional d'Andorra.

Per aquest últim aspecte, al cap i a la fi, el més important al meu entendre, no és la presència sistemàtica d'Andorra arreu dels múltiples organismes internacionals. Liechtenstein per exemple és molt sovint representat per Suïssa i, es podrien multiplicar els exemples. Ni tan sols és cabdal la representació per ciutadans andorrans. Però és essencial, per a la sobirania estatal com per al reconeixement internacional, d'aconseguir dos objectius: Primer cal ser l'interlocutor quan els interessos propis són afectats directament i, no passat per tercers: seria el cas de la negociació amb la CEE. Segon, cal tenir la capacitat de triar quina presència es vol assumir i quina representació es pot donar o demanar a altres

estats, o, dit d'una altra manera, cal tenir capacitat de delegar la representació quan sembla el més senzill i eficient i, de descartar la representació d'altres quan es vol passar al davant de l'esce-nari.

3. Independentment de la qüestió constitucional cabdal de la nova repartició de les competències entre tots els poders que ac-tuen a Andorra, el problema polític essencial a solucionar resideix en els Coprínceps. No vull dir que s'hauria de posar en qüestió llur existència i l'estatut de Copríncipat d'Andorra, sinó que el fet obvi que els dos Coprínceps resideixen a l'estranger on exerceixen al-tres funcions, potser més importants per ells i, contradictòries amb llur poder sobre Andorra, són elements de fons a aclarir, potser tot simplement per transferències a institucions andorranes de l'inte-rior del país dels poders que plantejen contradiccions i ambigüi-tats. Els Coprínceps són Bisbe a l'Estat Espanyol un, President de la República Francesa l'altre, essencialment. Són aquestes funcions que justifiquen llur nomenament o elecció, a qui deuen prioritària-ment respecte i dedicació, tant pels compromisos morals i estatu-taris que tenen amb llurs mandats, que per a assegurar llur pròpia permanència en el càrrec. La funció de Coprínceps ve com a conseqüència del primer càrrec i no com a element d'elecció.

Clar que s'ha trobat una solució jurídica empírica del costat andorrà: els Coprínceps tenen nacionalitat andorrana durant el seu càrrec i llurs poders són personals (i no lligats al càrrec no an-dorrà que també exerceixen): poders polítics sobre les altres insti-tucions andorranes, justícia, recurs en queixa, representació exte-rior, moneda, ordre públic, defensa. En bona teoria això implica que ni França ni Espanya no tenen drets sobre Andorra. A més a més és conegut que hi ha dins el món altres casos on el sobirà no resideix al país i té altres càrrecs; però es pot notar que aleshores no té poders reals o importants i, això simplifica les relacions. No passa d'aquesta manera a Andorra, on els Coprínceps tenen po-ders reals molt amplis amb capacitat d'exercir-los directament o indirectament en tots els dominis, fins i tot sobre els poders de ges-tió interna del país en principi atribuïts als representants elegits dels andorrans (per exemple possibilitat de bloqueig llarg mit-jançant la firma o, el sistema del recurs de queixa).

Notarem que malgrat aquestes ambigüitats i confusions de

poders, la situació d'Andorra com a estat és reconeguda i admesa d'una manera general. L'evidència de la situació i la voluntat dels andorrans de pertànyer a un estat sobirà, només es troben discutides per alguns juristes i geògrafs francesos, en realitat marginals i en contradicció amb les realitats i les evolucions actuals. Però per dissort tenen prou lloc dins les bibliografies de llengua francesa i, es troben indefinidament reproduïts per compilació. El desconeixement del català a França, fins i tot per alguns «especialistes» d'Andorra limita l'accés directe als documents històrics i jurídics mateixos com també als estudis, els principals dels quals són catalans o en català. Els arguments dels detractors d'Andorra com a estat sobirà es basen sobre la confusió de fet entre les dues funcions dels Coprínceps i, sobre els poders realment exercits. Ens recorda actituds i arguments que una tradició francesa va saber utilitzar com a suport d'aventures colonials d'antany.

4. En conclusió, podem destacar uns caràcters i alguns problemes actuals per a resoldre a Andorra, alguns d'ells ja esmentats més amunt.

a) Andorra és un estat i ho fan evident la història i les seves característiques.

b) Però no exerceix totes les atribucions d'un estat i no en té la representació pròpia. Hi ha qui dubta de la realitat de l'estat andorrà, sobretot de part de l'estat francès i universitaris (essencialment Tolosa, accessòriament Perpinyà).

c) Joventut de la seva administració interna, molt embrionària a l'inici dels anys 1970 i, que es va desenvolupar després de l'evolució econòmica, sense haver pogut controlar-ne la progressió ni assegurar-ne les necessitats. D'aquí ve un aspecte molt marcat de recuperació de situacions i de competències. Encara avui Andorra no ha recuperat totes les competències habituals de la gestió d'un estat; per citar els dominis més importants: protecció civil i seguretat, policia i ordre públic, control de l'emigració (quan els estrangers formen més del 80% de la població resident), correus, educació.

d) Ambigüitat de les institucions que tenen molts elements d'un estat democràtic sense tenir-ne clarament uns caràcters essencials.

Uns quants punts són per a resoldre:

- Repartició clara dels poders, separació dels poders, sobretot pels Coprínceps, reforma inacabada de les institucions. No hi ha uns poders legislatiu, executiu i judicial clarament separats amb plenes competències.

- Cúmulo de poders en els Coprínceps i els seus serveis.

- Hi ha democràcia a nivell de la representació ciutadana -encara que la representativitat dels elegits s'aparenti més a un senat- però amb elegits del poble que no tenen totes les competències d'un legislatiu (només la gestió interior amb les limitacions ja esmentades). És també una democràcia incompleta, ja que no hi ha existència legal dels partits polítics i dels contrapoders habituals com els sindicats i els grups corporatius diversos.

e) Bloqueigs diversos per superar: administratius, (essencialment dels Coprínceps i dels seus serveis. Exemples: educació, protecció pública...), tècnics (capacitat d'assumir responsabilitats i necessitat de passar per serveis privats o dels estats veïns), competències que per ara no es poden traspassar, interessos existents, etc...

f) Andorranització necessària i, iniciada fa més de 10 anys dins l'ensenyament: avenços, però en cap sector no es domina la situació. De fet es tracta d'una voluntat de catalanització de l'escola i de tots els actes i manifestacions públiques (el català és l'única llengua oficial) i, d'una assimilació a Andorra dels nous ciutadans i dels immigrants de segona i -eventualment de primera- generació.

Assignatura pendent: la integració i l'andorranització dels immigrants, sobretot dels nats a Andorra que poden ser ciutadans andorrans. Aquesta necessitat demostra indirectament la dimensió del problema que ve a la vegada de l'estructura jurídica i social anterior i de l'evolució més recent de la població.

A més a més dels temes cabdals de l'ensenyament i de la població, una andorranització s'imposa dins tots els dominis en els quals l'Estat Andorrà no té encara afirmació i competències.

* Joan BECAT

- Professor a la Universitat de Perpinyà (geografia).
- Director del CREC.
- Director de l'Institut Franco-Català
- Secretari del Patronat de l'UCE.

DEBAT GENERAL

Antoni POL

Comencem el debat amb totes les qüestions sobre les ponències del matí i de la tarda i, no descartarem els temes dels ponents que no han vingut. Donarem, doncs, cabuda als temes de representació internacional i d'andorranització. Contestarem en la mesura que ho coneixem.

J. Mª TEJERO

Voldria matisar el què ve de dir en Joan. Precisament la força d'Andorra, com a petit estat, ha vingut de donar-se compte de la feblesa en si mateix que ha tingut. Mai ha dubtat que estava en una posició inferior per tractar qualsevol tema d'independència, per dir-ho d'alguna manera, ja que s'han evocat tractament colonialistes. S'ha adonat que no podia establir unes relacions de tu a tu amb qualsevol altre estat. La qüestió dels Coprínceps és ben evident.

Andorra ha optat per una via econòmica. Tota societat tira per la qüestió econòmica. A partir d'aquest fenomen econòmic, es quan comencen a moure la resta, que les inquietuds comencen a sortir. Per dir-ho d'alguna manera planera, mentres no hi ha diners no hi ha gaires problemes i tot està bé comés, quan hi ha un guany és quan comença a bullir l'olla. I aquí estem, tornem a agafar competències que s'havien anat perdent i, que són nostres, que han d'anar al propi ciutadà. Aquí entrem en la qüestió de sobirania interna i sobirania externa. Precisament aquí està implicada la relació o acord entre Andorra i el Mercat Comú, Andorra té sobirania exterior i aquí està la polèmica.

Pregunta

Que pot aportar Andorra al Mercat Comú?

J. Mª TEJERO

Molt, potser he fet una exposició molt ràpida. Però em sembla que ha quedat clar la manera d'actuar de l'economia. Primer

del comerç per aquest preu diferencial que neix ja al segle XIX. Després ve el turisme.

La relació amb la Comunitat Econòmica Europea farà que el comerç, primer sector inductor de l'economia andorrana, deixi de ser preponderant i baixi dins la jerarquia. Llavors pot baixar molt o poc, això ens vindrà donat per com tindrem aquestes relacions amb el Mercat Comú. Si el fet diferencial s'elimina en quant a imposicions directes de productes, el comerç quedarà només a nivell representatiu, la gent que ven pel turisme farà una despesa.

Ara bé, com aquest fet està assumit, Andorra està buscant alternatives al seu desenvolupament econòmic. Una d'aquestes ja hi és, el turisme, fa deu o quinze anys hi havia una falta de serveis. Ara hi han bancs, places, jardins. Una infraestructura s'està fent i s'amplia. Andorra està davant el repte d'aquesta societat de l'oci. El turisme la Comunitat Europea no el podrà tocar.

Però Andorra no pot polaritzar la seva economia en un sol sector. S'han de buscar alternatives en l'agricultura o ramaderia, a la indústria que respecti el medi ambient. De cara a la CEE, per la pròpia situació del país, per la seva història, no crec que hi hagi massa entrebancs a l'exportació de productes fabricats a Andorra.

Pregunta

El sistema d'impostos a Andorra persistirà, amb quotes més baixes que a altres llocs?

J. Me TEJERO

Andorra gaudeix d'una imposició indirecta molt normal, tirant a baixa i, d'una imposició directa quasi inexistent, diríem de patrimoni i amb moltes excepcions. Aquest fet diferencial del comerç quedarà eliminat.

Si Andorra vol entrar en la CEE -cosa que no és- aplicaria l'IVA, Andorra vol ser país tercer amb uns acords preferencials amb la Comunitat.

Joan BECAT

No crec que l'agricultura i la ramaderia tingui en el futur un paper important. Potser desapareixeran per una raó molt senzilla: no els hi quedarà espai a les Valls.

L'espai lliure a la muntanya no compta, car el bestiar es limitat a la muntanya, no per l'herba d'estiu sinó per les reserves d'herba a l'hivern. Ja es dibuixa, per mantenir la muntanya, l'entrada massiva de bestiar estranger, saltant les disposicions limitatives tradicionals. A més a més llevat d'excepcions, el turisme és en contradicció amb la ramaderia de muntanya.

Per tant l'agricultura i la ramaderia seran sectors que costaran diners, per a mantenir-les, per a evitar danys ecològics i riscos, i fins i tot, per necessitats del turisme. Això existeix fa pels països alpins que han corregut la pujada turística.

Per altres temes comparteixo les opinions de Josep Mª TEJERO.

De cara a la CEE, en els documents annexos, trobareu un quadre comparatiu de la situació de diferents petits estats o territoris. Segur que serà una d'aquestes opcions que es triarà per a Andorra. Serà més o menys favorable, però a nivell del comerç hi haurà un handicap.

Cloenda

Antoni POL

Acabada la presentació de les diferents ponències, així com els debats, hem d'agrair a tots els assistents així com persones i organismes que han fet possible la realització d'aquesta primera diada, la seva presència, participació i suport.

A la vista de com s'ha desenvolupat, podem confirmar ja el compromís pel qual l'any vinent s'organitzi una segona diada, sobre temes d'igual interès i actualitat. Es mantindrà l'estructura d'aquesta diada car és positiu per a Andorra afavorir el debat més enllà del seu territori, tot aportant els elements bàsics necessaris, per a un millor coneixement de la realitat andorrana, almenys en els països de parla catalana, amb els que estem més relacionats culturalment, aprofitant el marc inigualable de la Universitat Catalana d'Estiu.

Andorra, malgrat la petitesa és encara una gran desconeguda inclús per a molts dels seus habitants. Debatre per a fer conèixer, per a facilitar el coneixement just i fins i tot per a reflexionar és el repte que voldríem en definitiva assolir.

ANEX I

La convocatòria amb l'anunci dels temes a debat.

Primera Diada Andorrana a l'U.C.E.

Els 5 temes proposats i fets públics al juny del 1988

Andorra: Estat, Institucions i Societat

Dilluns 22 d'agost de 1988

Liceu Renouvier de Prada (Catalunya Nord) de les 9 hores a les 12 hores del matí i, de les 3 hores a les 5 hores de la tarda.

Comunicacions i debats a l'entorn dels temes següents:

1. Les bases del sistema institucional actual andorrà i la repartició dels poders.
2. La reforma institucional, calendari, situació actual mancances.
3. La representació internacional d'Andorra. Els petits estats europeus.
4. La societat andorrana i la gestió de les necessitats socials: educació, població i immigració, necessitats socials (protecció social, lleure, cultura).
5. Un estat en procès d'afirmació.

Participació d'investigadors i professionals andorrans o exteriors a Andorra.

Organitza

La Universitat de Perpinyà, centre de Recerques i d'estudis catalans.

La Societat Andorrana de Ciències.

ANEX II

El programa definitiu

Primera Diada Andorrana a l'U.C.E.

Andorra: Estat, Institucions i Societat

Programa de la diada (definitiu)

Dilluns 22 d'agost de 1988

Matí, de les 9 hores a les 12 hores

Comunicacions:

- Antoni FIÑANA: Les bases del sistema institucional actual andorrà i la repartició dels poders.
- Marc VILA i AMIGO: el Procés recent de reforma, etapes i balanç, mancances.
- Martina CAMIADE: L'ensenyament a Andorra
- Antoni MORELL: La representació internacional d'Andorra.

Les comunicacions són de 15 a 20 minuts, seguides de 5 minuts de preguntes i aclariments.

Debat: Moderador Joan Becat

Tarda, de les 3 hores a les 5 hores

Comunicacions

- Josep Maria TEJERO: La situació econòmica d'Andorra.
- Daniel BASTIDA: La dinàmica de la societat
- Joan BECAT: Andorra crea estructures de gestió i materialitza la seva existència com a Estat.

Les comunicacions són de 15 a 20 minuts, seguides de 5 minuts de preguntes i aclariments.

Debat: Moderador Antoni Pol

ANEX III

Els participants a la I^a Diada Andorra: Estat, Institucions i Societat

Diana FIGUERAS	Andorra	Estudiant
David MINOVAS i LLUCIA	Barcelona	Estudiant
Armand GUELL i MIRABET	Barcelona	Geògraf
Montserrat ALMIRRALL	Barcelona	Estudiant geografia
Gracia SANCHEZ i FONT	Palma de Mallorca	E. d'economia
Juli PALLAROL i SANCHEZ	Albelda	Advocat i professor
Miquel JUAN	Catllar	Enginyer
Joan Ramon SOLE i DURAN	Barcelona	Advocat i funcionari
Pere PELLICER i CANAL	Barcelona	Professor de català
Juli AUSAS i COLL	Barcelona	Llicenciat en Dret
Llucià MARQUILLO	Andorra la Vella	Guia de Muntanya
Miquela VALLS	Perpinyà	Professora
Araceli SUBIRATS	Montsia	Mestra
Alfons SERRA	Barcelona	Administratiu
Arnau COMPANYY i MATES	Mallorca	Estudiant d'Història
Marta PANADES FULLANA	Palma de Mallorca	Estudiant
Andreu FOURQUET	Perpinyà	Jubilat
Miquel COMPANYY FLORIT	Palma de Mallorca	Geògraf

Jaume OLIVER i ADROVER	Palma de Mallorca	Mestre d'escola
Antonia JOAN SANTANDREU	Palma de Mallorca	Estudiant
Joan BADOSA	Osona	Advocat
Angela BUSQUET	Perpinyà	
Lluís MORERA	Andorra la Vella	Gravador
Ester GRIERA	Barcelona	Estudiant
Antoni ALMIRALL i MARTIN	Barcelona	
Maite CANO FRANCO	Andorra	
Montserrat HERNANDEZ VELA	Andorra	
Carolina SERRA	Andorra	
Antoni FIÑANA PIFARRE	Andorra	
Marc VILA AMIGO	Andorra	
Joan BECAT	Perpinya	
Antoni POL	Andorra	
Josep Maria TEJERO	Andorra	
Daniel BASTIDA	Andorra	

ANEX IV

Documents:

LA REFORMA DE 1866:

REPRODUCCIÓ DE «PLAN DE REFORMA ADOPTAT EN LAS VALLS DE ANDORRA». AMB L'AMABLE AUTORITZACIO DELS ARXIUS NACIONALS ANDORRANS

ELS MICROESTATS EN EL MÓN

ELS MICROESTATS EUROPEUS I LA CEE

PLAN DE REFORMA

ADOPTAT EN LAS VALLS

DE ANDORRA,

Per lo nomenclament de Consellers.

Cónsuls, y demás autoritats y comissionats, que han de constituir lo Govern general
y de cada Parroquia, y enténdrer en la administració
de las cosas comunas.

BARCELONA :

Imp. de *El Porvenir*, de la viuda de Bassas, á carrech de J. Medina,
carrer de Tallers, núm. 51 y 53.

1866.

NOS D. D. JOSÉ CAIXAL Y ESTRADÉ,

POR LA GRACIA DE DIOS Y DE LA SANTA SEDE APOSTÓLICA OBISPO DE URGEL, DELEGADO APOSTÓLICO DEL ABADIADO DE GERRI, NULLIUS DIOECESIS, Y DE LA PABORDIA DE MUR, PRELADO ASISTENTE AL SOLIO PONTIFICIO, PRÍNCIPE SOBERANO DE LOS VALLES DE ANDORRA, CABALLERO GRAN CRUZ DE LA REAL ÓRDEN AMERICANA DE ISABEL LA CATÓLICA, NOBLE ROMANO, DEL CONSEJO DE S. M., ETC., ETC.

EN EL NOMBRE DE NUESTRO SEÑOR JESUCRISTO, AMEN. Ordenándose en los Pareages de Andorra de fecha 8 del mes de setiembre del año 1278, confirmados por Su Santidad el Papa Martin IV de feliz recordacion que « Sobre la administracion de Justicia y puro gobierno, que siempre los Vegueres del Ilmo. Sr. Obispo de Urgel y del Noble Conde de Foix, Príncipes Soberanos *pro indiviso* de los Valles de Andorra, ejercen en comun y juntos *el puro gobierno sobre los dichos nombres de Andorra, es á saber: altas, medianas y bajas Justicias y todas las cosas que pertenecen y deben pertenecer al puro y mixto gobierno y jurisdiccion,* y que ellos tomen y agavien y tengan prisioneros los delincuentes y malvados, y si acaso sucediese que uno de los susodichos Vegueres estuviese ausente, aquel que fuese presente podrá ordenar, hacer y ejecutar las dichas cosas, sin embargo de que en cualquier tiempo que sea el Veguer ausente llegase, sea admitido y recibido por el que fuere presente. » Considerando que la inmensa mayoría de los Andorranos han acudido á Nos en solicitud de 44 del presente Abril, manifestando la necesidad de corregir gravísimos abusos

y males que deploramos, y que nos habian hecho gemir muchas veces, ya en las Santas Visitas Pastorales de los Valles, ya cuando se nos comunicaban por los mismos Andorranos, y que habiamos deseado siempre corregir, provenientes principalmente de la inobservancia de las leyes, usos y costumbres de los Valles de Andorra. Considerando que las cosas han llegado á un término que, sin una reforma radical, cual nos ha parecido la que nos proponen los recurrentes, los abusos no se corregirian nunca, é irritados de ello los pueblos pondria aquello en una anarquía y originase la ruina de nuestros amados Valles de Andorra; y deseando la felicidad de los mismos, despues de haberlo bien meditado, consultado con personas sábias y que se interesan por el bien estar de los Valles, y encomendado á Dios; hemos venido en mandar, como mandamos, que se observen y cumplan con toda exactitud las leyes, usos y costumbres legítimos de los mencionados Valles de Andorra: y además en cuanto á Nos toca las siguientes bases y su práctica aplicacion, que la referida inmensa mayoría de los Andorranos nos han presentado y son las siguientes:

1.ª Dret de votació á tots los caps de casa de las Valls per elegir los vint y quatre individuos que componen lo Consell General. Estos elegits per quatre anys, mudant la mitat de ells á cada dos anys, y ab la condició que cuyden de tot lo concernent á las atribucions del Consell General.

2.ª Dits vint y quatre membres deurán ser elegits separadament dels Consells de Parroquia; pero ab la facultat, conforme la tenen en la actualitat de conoixer de las dissensions entre los administradors del Comú y lo Poble.

3.ª Dret de votació als mateixos caps de casa de las Valls per elegir las Autoritats comunals de cada Parroquia respectiue, y estos que no passian de un número determinat, pero sufficient per ben cuydar los interessos comunals y cosas concernents á la Parroquia, y renovats ó ternats á nombrar en los mateixos plassos que lo Consell General.

4.º Dret als mateixos caps de casa de las Valls de intervenir y coneixer la administració y comptes dels interessos comunals que se donan annualment en dia determinat, deventhi intervenir lo Poble per medi de dos comissionats que podrian nombrarse per dos anys, y ab un sol dia puguian quedar nombrats dits comissionats, las Autoritats del Consell General, y las autoritats comunals.

Si los Senyors Conprínceps ó las Autoritats actualment constituidas fan indicació de que se deu traure també algun altre abus ó mala práctica, acceptan desde luego la Reforma; aixis com reconeixen y proclaman tots los drets dels Conprínceps, las lleys, usos y prácticas tradicionals, y que no quedian modificadas per las variacions sobre referidas.

DEMANDA POSADA EN PRÁCTICA.

1.º Per ser elector se necessita: Ser andorrà, ser vehi de la Parroquia respectiva, ser cap de casa, major de edat, y estar en cabal judici. Los forasters casats ab pubilla hún podran ser també, mentres haja alomenos tres anys que habitan en lo pays, y no se probia que han mirat ab despreci ó indiferencia las cosas y assumptos del pays, á Judici del Honorable Comú en cas de dupte, ab recurs no obstant al Príncep Soberá.

2.º Los elegits comissionats del poble podran serhu los dos que tinguan majoria de vots de entre los electors á que fa referencia lo article primer, y baix las reglas del article 5.º

3.º Per ser elegits Autoritats comunals ó del Consell General se necessitan primerament las qualitats del article 4.º, despues que sien subjectes de bona vida y costums, y que tingan notoriament lo arraigo y responsabilitat propia per respondrer dels interessos que, com á Autoritats, tenen de manejar. Pero no podrá ser elegit membre del Comú ni del Consell General ningun individu que, apesar de reunir totas las circunstan-

cias de verdader ciudadá , tingua deutes pendants ab lo Comú , á menos que pugua presentar la sua inversió á favor del mateix Comú.

4. Las votacions serán en cada parroquia en la Població principal , en dia sabut y convingut entre la Autoritat local y lo Poble. Sabut lo dia y hora de la votació y lo lloch , se reuniran las Autoritats locals per presidir la votació. La presidencia deura ésser constituida á lo menos per un president , dos vocals y un secretari. Será president lo Cónsul major ó lo menor , ó altra persona per ells delegada , si ells no poden assistir. Tindrán dret á assistir á la presidencia los demás miembros del Comú y los quatre del Concèll General. Los elegits serán los que tinguan la mitat mes un vot dels que assistesquian , tant si son poch's com molts. En la presidencia poden entrar per formarla representants dels quarts que formen cada Parroquia. Per la primera vegada serán presidencia las personas de mes arraigo de cada Parroquia en número corresponent.

5. Al nombrar los comissionats que han de intervenir en los comptes , presidirá la Autoritat , y solament votará lo Poble. Per la primera vegada la presidencia quedará constituida del modo dit en lo article 4.

Los electors farán constar devant de la presidencia , per escrit ó de paraula , qui son y per qui votan. Si los uns quarts de una Parroquia poden presentar un dels comissionats , y los altres quarts lo altre , podrán també votarlos separadamente , si esta es sa voluntat , y aixis mateix podrán ferho en las demás votacions. Finida la votació , se contarán los vots , y los que tinguan majoría absoluta dels assistents , serán declarats comissionats legals. Si algú hagués obtingut majoría absoluta , se posarán novament á la votació los dos que hajian tingut major número de vots , y tots los electors deuran votar á favor de un ó altre , y lo que tingua majoría absoluta será declarat comissionat legal. Si junt ab los dos que hajian tingut major número de vots , ni há algun altre que tingua número de vots igual á un

dels dos , se posarán tots á nova votació com queda dit, y serà elegit lo qui resultia ab majoria absoluta. Si per casualitat no resultés ningun ab majoria absoluta, se triarán los dos de mes vots per nova votació y quedarà elegit, com queda dit, lo qui alcansia majoria , y si esta definitiva fos empatada , se posarán los números dels dos individus en una urna , y serà elegit lo qui sortiria primer. Los comissionats obtinguda majoria de vots, y acceptant la comissió serán declarats comissionats legals per dos anys , y passats estos podrán ser reelegits, si tornan á tenir majoria de vots, pero mediant sempre la sua voluntat en acceptar la comissió. Estos intervindrán en lo passament de comptes, á qual fi los donarán una nota de ells ab anticipació los Cónsuls del Comú. Si no hi há avenencia fallarà lo Consell General : ab recurs al Príncep Soberá, si ni en lo Consoll no li hagués avenencia.

6. Lo any del Consulat finirá lo trenta y un de Decembre de cada any , y los Cónsuls deurán donar comptes entre dit dia trenta y un y lo dia deu de Febrer del any pròxim immediat.

Per nombrar las Autoritats que haurán de constituir lo Comú tindrán vot tots los electors de cada Parroquia. Aquellas serán presidencia, com queda dit en lo article 4. Los electors comensarán á votar, y enseguida las Autoritats, los individuos que haurán de formar lo Comú y que haurán de reunir las circunstancias en lo article 3 ditas, los quals serán nombrats y votats de un en un del modo dit en lo article 5. Si en la primera votació no obtinguessen majoria absoluta dels assistants, se procedirá á nova votació , en la forma dita en lo article 5, y quedarán nombrats individuos del Comú los que resultan ab majoria de vots absoluta dels assistants. Constituhit lo Comú, est nombrará per majoria de vote , lo Cónsul major y menor, y se observarà lo modo y forma consiguat en lo article 6. Aixis quedarà la corporació constituída ab tots los càrrecs, obligacions y drets que han tingut las Autoritats comunals fins

al present, excepto en las atribuciones y representació en lo Consell General. En lo nombrament de Cónsul major y menor se observará la forma alternativa que se ha observat fins ara entre los quarts que constituïheixen cada Parroquia : tots son empleos gratuïts.

7. Per nombrar los quatre del Consell General , tindrán també vot tots los electors de cada Parroquia. Las Autoritats comunals serán presidencia com queda dit ; per la primera vegada se observará lo dit en lo article 4. Los electors comensarán á votar sobre individuos que reunesquian las circunstancias del article 3 , y enseguida las Autoritats. Los elegits serán també votats de un en un , del modo dit en lo article 5 , y sino tinguessen majoria absoluta , la primera vegada se farà nova votació en la forma dita en lo referit article 5 , y quedarán nombrats individuos del Consell General los que resultian ab majoria absoluta de votos dels assistents. Lo Consell General tindrà las mateixas prerogativas que fins ara ha tingut, tant per lo nombrament de Síndichs com per lo demás ; solament que quedarán sos individuos descarregats dels treballs de las Parroquias , que anirán á càrrech de las Autoritats comunals. Los empleos del Consell son també gratuïts.

En lo concepte de que la duració de nombrament de autoritat comunal y del Consell General sia de quatre anys , la primera vegada haurán de servir quatre anys la una mitat y dos anys la altra mitat , y per saber cual es la mitat que haurá de sortir , se observará lo dit en lo article 8.

8. Los Cónsuls nombrats servirán quatre anys com los demás membres del Comú , pero ab lo caràcter de Cónsuls los dos primers anys , y de Consellers los dos últims. Per consecuencia cada dos anys deurán los membres del Comú nombrar los dos Cónsuls dits de entre los cinch nous , per rahó de que los nombrats puguian ser també dos anys Cónsuls y dos anys Consellers , com los anteriors , y aixis consecutivament los nombrats haurán de obtenir majoria de votos absoluta de dits

individuos del Comú , y en son defecte mayoría relativa , observant la alternativa de que vegada per altra sia lo Cónsul mayor de un grupo de quarts , y lo menor de altre , y al revés de la renovació següent. Los primers dos anys serán Consellers lo mes vell de un grupo de quarts , y lo mes vell del altre grupo de quarts. Al renovarse la mitat dels membres del Comú se farà sempre que los grupos de quarts que constitueixen cada Parroquia hi tinguan lo número de representants que los corresponguia. Per fer la muda de dita mitat, la primera vegada se observarà las reglas que luego se dirán ; pues passada la primera vegada succehirá sempre que la una mitat finirá los quatre anys de empleo , cuant l'altra mitat haurá solament dos anys que va servint ; y entonces ja se veu clarament que deurán ser reemplats los cinch que haurán terminat los quatre anys de servey. Per renovar la mitat la primera vegada , se posarán en una urna los noms de tots los membres del Comú , excepto los dels dos Cónsuls que deixarán de ser Cónsuls y quedarán al Comú ab lo nom de Consellers , fins á terminar los quatre anys ; com queda dit ; y sobre dels vuit que se posarán á la sort , se traurán cinch papeletas , y estos individuos serán reemplats per elecció ; com queda dit en lo article 6. Si la Parroquia se divideix ab dos grupos de quarts , se posarán los quatre individuos de un en una urna , y los quatre de altre en l'altra urna ; y se traurán tres individuos de la una urna y dos de l'altra ; per formar los cinch que es la mitat ; y luego al elegir substituents , deurá elegirne tres de aquell grupo de quarts que no ha fet sortir tres , y solament dos individuos lo altre grupo de quarts que solament ne ha separat dos.

En quant als membres del Consell General , se posarán la primera vegada , per saber cual es la mitat que haurán de ser mudats al cap de dos anys , los noms dels quatre membres de cada Parroquia en una urna , y se traurán dos papeletas ; y

aquestos dos individus seràn reemplassats per elecció com queda dit en lo article 7.

9. Los que resultian legálment elegits per los comuns tindrán obligació de servir á no ser que hajian arribat á la edat de jubilació , ó que tinguian altre destino públich y personal; pero per nombrar Cónsuls , no se podrá obligar á que hu sian, encara que hu volgués la majoría del Comú , als individus que hajian estat membres del Consell General , Batlles , Veguers ó Síndichs , si es que no han passat quatre anys desde lo dia en que hajian deixat de ser Autoritats , fins al dia que deguian tornar á ser Autoritats , per voluntat de la majoria.

10. Los elegits per lo Consell General seràn també obligats á servir , mentras no entrian á la jubilació , no tinguian destino públich y personal , y hajian passat quatre anys despues de haber servit lo destino de membre del Consell General ó de haber estat Batlles , Veguers ó Síndichs , fins al dia que han de tornar á ser Autoritats. Si morís algun dels quatre membres del Consell General, los tres restants cuidarán de nombrar substitut , fent que aquest fos de grupo de quarts corresponents, que servis solament lo temps que faltaba á servir al difunt y que sia elegit per majoría de vots de la corporació , y en son defecte per majoría relativa. Si morís un comissionat del Poble, est cuidará de elegirlo de entre lo grupo de quarts que habian elegit al difunt , y per considerarlo comissionat legal, bastará que fassia constar en una llista que lo han elegit substitut la mitat mes un del número de votants que varen assistir á las últimas votacions.

11. Si alguna dificultat se ofereix en la aplicació dels articles referits , se recurrirá al Consell General , y est donará una aclaració que será de obediencia obligatoria á todas las Parroquias en general , y á cada una en particular , ab recurs al Príncep Soberá.

12. Constituhidas las Autoritats dels Comuns y del Consell General , deurán los Cónsuls de cada una de las sis Parroquias

entregar vint y quatre duros als membres respectius del Consell General , y estos tindrán en depòsit per los gastos que puguian oferirse en ell, dels quals gastos entregarán escrita una relació als Cònsuls, y cuidarán de que quedia novament en depòsit vint y quatre duros , donant sempre los corresponents recibos ; á mes tindrán los Cònsuls obligació precisa de posar á disposició dels respectius membres del Consell General la *cuestia* de Fran- sa , lo present y *cuestia* al Sr. Bisbe , lo pago als facultatius y demés que se acostuma en los quatre ó cinch Consells sabúts de cada any.

13. Per ordenar y procurar lo major acert en la pràctica de las visuras, deurán assistir á la primera cita los dos Cònsuls de la Parroquia respectiva , junt ab los dos Consellers , y da- rán lo primer fallo ; si hi ha apelació , assistirán á segona vista los deu Cònsuls de las Parroquias restants per enterarse y fa- llar ; si hi hagués tercera apelació , hi assistirá lo Consell Ge- neral ab son assessor, y ab las llums que est los donará , lo Consell passarà á donar la sua sentència: també hi haurá lo se- cretari de costum. Lo depòsit en la primera instancia se farà en mans del Cònsul major ó menor, y cas de ausencia ó en- fermedat , en mans de la persona delegada per substituirlos. En la segona y tercera instancia se farà lo depòsit en mans del Síndich ó de son substitut.

14. Será facultat lo Sr. Síndich , com fins ara , de donar las disposicions convenientes en representació del Consell Ge- neral ; pero observant constantment la bona pràctica de parti- ciparho al Consell en la primera ocasió que se rehuesquia, per la sua satisfacció y aprobació.

15. També se fa present, peraque se cumplesquia ab exac- titut la bona pràctica de que quant passia á la vall alguna cues- tió difícil y de gravetat , deguia lo Consell General demanar tres ó quatre individus de cada Parroquia , de entre los de mes arraigo y capacitat , per resoldrer junts lo que paresquia

mes convenient , tant per fer passos ab los Comprinceps , com ab altres puestos.

46. Las Autoritats Comunal y del Consell General podrán esser citadas per los particulars devant dels competents tribunals de justicia per deutes que hajian contret aquellas en nom y classe de particulars sens ninguna llicencia previa; solament per los deutes contrets com á Autoritats , se necessitará la llicencia del Síndich per citar als Cónsuls y als miembros del Consell General , y la llicencia del Consell General per citar als Síndichs ; pero tant lo Consell General com los Síndichs deurán donar dita llicencia mentras la part reclamant los fassia veurer que han vensut los plassos en que debian efectuar lo pago. En lo inesperat cas que neguessen dita llicencia se podrá acudir al Príncep Soberà.

APÉNDICE.

Cuidarán en lo successiu los Batlles de celebrar constantment los verbals acostumats en la casa dita de la Vall , com antes se practicaba.

A fi de que los Comuns pogan satisfacer ab desahogo las atencions que han de cubrir actualment, y fer frente á las que puguian sobrevenir en lo esdevenidor, com igualmente per poder estar preparats , si es possible, pera socorrer necessitats públicas y generals, se fará sempre que los capitals resultants de vendas ó de quitacions sian reesmersats aixis com los sobrants que quedian annualment de las vendas perpétuas deurán també capitalisarse al formar una suma regular, y cuidar sempre que los productos sian empleats en cosas que tinguian carácter de utilitat pública y general de las Parroquias respectivas ; y si may convingués fer una excepció á

lo que se acaba de dir, sia esta sempre á favor de la classe pobre y menesterosa de las Parroquias respectivas.

Cuidarán los Comuns ab tot lo zel y diligencia possible de descubrir y manifestar los fonaments ab que se apoyan tants y tants usos, costúms y consuetuts ab que tenen necessitat de fundarse per resóldrer las cuestiones que se presentan en la práctica diaria, ó per defensar drets y pretensions que venen indisputables. A est fi consultarán los llibres, com manuals, decretos, manuscrits, documents sueltos, fallos de Tribunals, y la tradició racional y conforme al bou sentit que ha arribat á parar fins á nostros dias.

Coadjuvarán per alcansar est fi interessantíssim totas las demás Autoritats en la sua esfera, tant lo Conseil general facilitant ab la vigilancia, ajuda ó intervenció deguda lo archiu general; com los Batlles y Veguers ab tot lo que sápigán y poschescan. De esta manera los uns serán verdaders auxiliars dels altres, pues deurán comunicarse mutuament tot lo que puga ilustrar á cualselvol de las Autoritats referidas. Lo que no se encóntria en los archius locals ó en lo general de la Vall, pot buscarse en altrás casas particulars, singularment en las que sos amos han estat Síndichs, Veguers y Batlles, consultant á major abundament per dirigirlos á las personas mes antiguas y que passan per mes prácticas de la Vall. Se espera del patriotisme de tots estos particulars que se prestarán gustosos á proporcionar lo que sápigán y poschescan, pues que de altra manera quant se hájia consignat una práctica racional y justa per suplir las reglas especiales que tal vegada podrian proporcionar, de res los serviria lo haber fet aquella reserva, pues serian reglas que en dret y lley haurian ja caducat. Aquestos treballs ja adelantats suplirán interinamente un códich general, y serán al mateix temps materials indispensables per arribar un dia á completar aquell.

Cuidarán de posar tant prompte com sia possible un mestre de noys y una mestra de noyas en cada Parroquia.

Dichas bases y todo lo referido , á saber, usos y costumbres legitimos de los Valles de Andorra, se pondrán en observancia inmediatamente. Comuníquese al Consejo General para su inteligencia y cumplimiento. Dadas en nuestro Palacio Episcopal de Urgel , firmadas y rubricadas de nuestra mano , selladas con el mayor de nuestras armas , y refrendadas por nuestro infrascrito Secretario de Cámara y gobierno á los veinte y dos dias del mes de Abril del año mil ochocientos sesenta y seis. — José , Obispo de Urgel , Príncipe Soberano de los Valles de Andorra. — Lugar del Sello. — Por mandado de S. E. I. el Obispo mi Señor. — *Ramon Balaguer, Pbro.*

ANDORRANS: Aquesta reforma, poderosament reclamada per las deplorables circunstancias administrativas, de tots conegudas, perque atravessaba violentament la Vall despues de alguns anys , iniciada per la sollicitut y zel patriótic de la inmensa majoría dels vehins , y sábiament protegida y decretada per nostre Compríncep Soberá, lo Excm. é Ilm. Sr. Bisbe de Urgell, acaba de ser plantejada y executada en son objecte mes principal, verificántse ab tota solemnitat y bon orde las elecciones, prenent part en ellas totas las Parroquias y casi tots los caps de casa ; constituhinse lo Iltre. Consell General en la forma y manera acostumaça , tenint lloch lo nomenclament de son President y Síndich y dels altres Síndichs y funcionarios públichs en las sessions de 28 y 29 del corrent Maitg.

Las cosas tornan á son estat normal ; per lo tant ha cessat

lo período de interinitat é inquietut , afortunadament sens atentats , molestias ni perturbacions graves , y sens aflicció ni dany de persona alguna ni de interessos particulars.

Res mes distant del ánimo del nou Govern que alterar las lleys, costums y tradicions perque se ha regit aquesta República durant molts sigles. La puntual y fidel observancia es lo que invoca , desitja y vos recorda , y culpa será de vosaltres mateixos, si per la conservació y bon us de las prácticas y consuetuts antigas no sabeu elegir en lo sucesiu representants de recta intenció y de voluntat ferma , ja que la única novedat introduhida es fervos participar mes ó menos directamente en lo Govern y administració del pays y fervos moralment responsables del resultat.

Que sapiguéu aprofitarvos de tant gran ventatja y de las llissons de la experiéncia , es lo que vos vinch á recomanar, y que coneixent, que tots los mals y abusos, fins ara incurables, deuhén tenir fácil y prompte remey per medi del moviment de la opinió y de la renovació de las personas encarregadas del poder , tingueu la necessaria independéncia y bon criteri per escullir las que sian mes aptas y celosas , y la suficient resignació per lo espay que separa una elecció de altra , si lo acert no há correspost á vostres esforsos y bons desitgs.

Mentres tant , las Autoritats , establertas en la Vall per sufragi casi universal , y regonegudas fora de ella per los Conprínceps y las Naciones vehinas , vigilarán y treballarán eficazment per la conservació de la tranquilitat y de la confiansa, per destruir pausadament los mals y abusos inveterats, que comprometian la riquesa pública y la particular , per protegir las personas y los interessos de tots , per sostenir y alentar vostre amor á la República y vostre adhesió laudable á sas institucions y son régimen ; per fomentar la instrucció y los medis de subsistencia, per fer justicia á todas las preten-

cions llegítimas y sobre todas las diferencias que tal vegada vos inquieten , y per fer respectar los drets y las atribucions de cada qual , segons sa clase y son estat. La única recompensa á que aspiran , es mereixer vostra estimació y vostra gratitut al cumplir ab la missió quels habeu confiat. Aixis, á nom de todas , vos ho garanteix y assegura lo

SÍNDICH GENERAL,
Guillem de Plandolit y de Areny.

Andorra 31 de Maitg de 1836.

**QUADRE COMPARATIU:
Els microestats en el món**

Estats	Situació jurídica	Representació internacional	Relacions amb la C.E.E.
<p><u>Andorra</u></p> <p>452 km² 50.000 hab.(1987) - 8.000 andorrans. - 42.000 estrangers.</p>	<p>Co-principat amb prínceps no residents. Estat de dret, però situació posada en dubte a diferents nivells, essencialment a França.</p>	<p>Assegurada per França, mitjançant el co-príncep francès. - UNESCO: no - ONU: no</p>	<p>Abans 1987: país tercer amb relacions específiques amb França i Espanya. Després de l'1-01-1988:</p>
<p><u>Liechtenstein</u></p> <p>160 Km² 28.000 hab.(1984) 25.800 hab.(1980) -16.180 nacionals.</p>	<p>Principat amb príncep resident. Estat independent.</p>	<p>Assegurada per les institucions pròpies. En determinats camps (economia, correus...) fortes vinculacions amb Suïssa. - UNESCO: no - ONU: no</p>	<p>Acord de lliure-canvi (zona de lliure-canvi Suïssa) CEE amplificada a Liech-tenstein ja que els dos estats formen des de 1923 una Unió Duànera. Membre de l'EFTA (o AELC).</p>
<p><u>Malta</u></p> <p>316 Km². 379.000 hab. (1984)</p>	<p>República. Estat independent.</p>	<p>Assegurada per les institucions pròpies. Membre de la UNESCO (1965) - ONU: membre.</p>	<p>Associat a la C.E.E. (vol l'adhesió i el tractament de membre de ple dret).</p>
<p><u>Mònaco</u></p> <p>2,2 Km². 27.000 hab. (1984) - 4.500 nacionals. - 22.500 estrangers.</p>	<p>Principat amb príncep resident. Estat independent. (Sobirania reconeguda al tractat de Versailles 1418, i als acords d'Helsinki, (1973).</p>	<p>Assegurada pel príncep però relacions exteriors, i encarregades a França en la majoria dels casos. Membre de la UNESCO (1949) - ONU: no</p>	<p>Membre de la CEE mitjançant representació francesa. Adhereix a la Unió Duànera i a la Unió Econòmica, ja que constitueix una mateixa àrea de lliure comerç amb França.</p>
<p><u>San Marino</u></p> <p>61 Km². 22.000 hab. (1984)</p>	<p>República. Estat independent. Molts drets per renúncia de San Marino mitjançant compensacions econòmiques, són exercits per Itàlia.</p>	<p>Assegurada per institucions pròpies, però encarregades a Itàlia en general. Membre de la UNESCO (1974) - ONU: no</p>	<p>Membre de la CEE mitjançant representació italiana. Adhereix a la Unió Duànera i a la Unió Econòmica ja que té una economia i un comerç integrats a Itàlia.</p>
<p><u>Vaticà (Santa Seu)</u></p> <p>0,44 Km². 738 hab. (1985) dels quals 383 ciutadans. (El més petit estat del món).</p>	<p>Estat sobirà: Estat de la Ciutat del Vaticà. Sobirà absolut: Papa.</p>	<p>Assegurada pel Sobirà. Observador a la UNESCO. ONU: no</p>	

**QUADRE COMPARATIU:
territoris europeus amb relacions específiques amb la CEE**

Territoris	Situació jurídica	Gestió	Relacions amb la CEE
<p><u>Channel Islands</u> (o Illes Anglo-Normandes) - 195 Km². - 130.000 hab. (1978)</p>	<p>Territoris dependents de la Corona Britànica. Relacions internacionals, defensa, nacionalitat i transports exteriors són competència del Regne Unit.</p>	<p>Poders legislatiu, executiu i judicial propis. Mitjançant el Ministeri de l'Interior i el Consell privat anglès, la Corona té responsabilitat final del Govern: Un representant seu presideix Parlament, Tribunal i Administració.</p>	<p>No són membres de la CEE. Formen part de la Unió Duana (han suprimit barreres duaneres i apliquen la TEC).</p>
<p><u>Illa de Man</u> - 588 Km². - 63.000 hab. (1978)</p>	<p>Territori dependent de la Corona Britànica. Situació semblant a Channel Islands.</p>	<p>Parlament propi i Consell executiu. Acord amb el Regne Unit i forta relació econòmica. Règim d'impostos en part diferent.</p>	<p>No és membre de la CEE. Forma part de la Unió Duana (ha suprimit barreres duaneres i aplica la TEC). Relació especial negociada amb la CEE.</p>
<p><u>Gibraltar</u> - 5,5 Km². - 31.000 hab. (1984)</p>	<p>Territori britànic: colònia de la Corona britànica. Autonomia de govern pels afers interns. Defensa, seguretat internacional i relacions internacionals a càrrec del Regne Unit.</p>	<p>Gestió interior del territori a càrrec d'un Consell (Parlament) i d'un Consell de Ministres.</p>	<p>Membre de la CEE, mitjançant la representació britànica (1972). No adhereix a la Unió Duana ni a la Unió Econòmica: acords especials segons els quals no aplica la TEC ni estableix l'IVA. Els habitants tenen lliure moviment dins la CEE.</p>
<p><u>Illes Feroe</u> - 1.399 Km². - 44.400 hab. (1983)</p>	<p>Territori danès, amb autonomia. Representació per Dinamarca.</p>	<p>Autonomia interna: afers interiors amb Parlament i Consell executiu.</p>	<p>No integrat a la CEE. (1972). Acord comercial amb la CEE.</p>
<p><u>Groenlàndia</u> - 2.175.600 Km². - 52.400 hab. (1984)</p>	<p>Territori danès: colònia fins al 1953, després part integrant de Dinamarca, després territori autònom. Representació per Dinamarca: defensa i afers estrangers.</p>	<p>Autonomia des de 1979. Parlament i Consell executiu.</p>	<p>Integrat al Mercat Comú amb Dinamarca 1972. Per referèndum al 1982 marxa del Mercat Comú (amb efecte al 1985). Acord especial amb la CEE.</p>

ANEX V

REPRODUCCIÓ D'ARTICLES DE DIARIS.

- Diari de l'UCE.
- El punt de Catalunya Nord
- Andorra 7

Demà dilluns i Diada Andorrana.

Per 1er cop els andorrans entren a l'UCE.

MATI de 9 a 12.4 ponències:Institucions

Procés de reforma.

DEBAT.

Política immigració i escola

Representació Internacional.

TARDA de 3 a 5.3 ponències:Economia

Andorra,procés d'afirmació.

DEBAT.

Necessitats socials.

Cinema per a avui

El Complot dels Anells, de F. Bellmunt. A les 11 de la nit.

Agenda de Dilluns

Conferència

"Els Països Catalans i l'estat espanyol de les autonomies". A càrrec de Joan Francesc Lòpez Casanovas. A les 12 del migdia al Gimnàs.

Debat

Països Catalans, legalment possibles ara?" Amb la participació de Miquel Mayol, Bartomeu Colom, Vincent Franch i Joan Ramón Solé. Moderarà el debat Josep Lluís Carod-Rovira. A les 5 al Gimnàs.

Videos

Quadres d'una exposició de Joan P. Riedweg.

Ma Germana de Xavier Juncosa

Carta d'amor de Lala Gomà.

Sirenes d'Aurora Corominas.

Música

Ball a càrrec de l'orquestrina "La Genuina". A les 9 del vespre a la plaça de la Vila.

PUNT CATALUNYA NORD

La societat andorrana, a debat

L'estat, les institucions i la societat a Andorra han estat el tema central de la «Primera diada andorrana» celebrada dilluns passat a la Universitat Catalana d'Estiu, a Prada de Conflent.

Coincidint amb la incorporació d'Antoni Pol (Secretari de la Societat Andorrana de Ciències) al Patronat d'aqueixa institució estudiant, aquest petit esdeveniment ha estat una de les novetats més ben rebudes de l'edició d'enguany, si jutgem per l'èxit d'assistència del qual ha gaudit.

Un bon nombre d'investigadors i professionals coneedors de les Valls presentaven diverses comunicacions i debats on es tractaven les bases del sistema institucional andorrà, la situació de les reformes en curs i la projecció exterior (encara insuficient) d'aquest microestat europeu.

A més de l'anàlisi de Joan Becat sobre l'existència d'Andorra com a estat i les seves evolucions futures, cal remarcar la ponència del professor Marc Vila i Amigo que presentava breument el procés de reforma de les institucions andorranes com «la història d'una vacil·lació», un dilema entre la simple reforma administrativa i la reforma de caire constitucional.

No obstant això, al final de la diada els ponents coincidien a assenyalar la irreversible constitucionalització de la vida política i les institucions al Principat. Així, es redactaria una Constitució pròpia després d'un acord entre els dos coprínceps del país, el President de la República Francesa i el bisbe de la Seu d'Urgell, articulant una administració moderna i uns òrgans de poder legitimats pel poble.

Aquesta primera diada, marcada per l'anunci de la citada «reestructuració», tindrà una continuació l'any vinent amb l'estudi dels problemes poblacionals, el sistema educatiu i, sobretot, l'assoliment dels drets formals i la sol·licitat social./ **Univers Bertrana.**

Del 15 al 25 d'agost, se celebrarà la "XX Universitat Catalana d'Estiu a Prada", i per primera vegada,

TAMBÉ ANDORRA HI PRENDRÀ PART

En el decurs d'una vetllada, tinguérem ocasió de conèixer l'actual President de l'U.C.E., Enric Casassas; en Salvador Alegret, membre de l'equip Rector i Coordinador de Ciències, i també poguérem conversar amb Joan Becat, amic d'Andorra i membre de l'Institut d'Estudis Andorrans a Perpinyà. Qui els presentà fou l'Antoni Pol, President de la Societat Andorrana de Ciències, entitat gràcies a la qual érem reunits a la Sala dels Bombers, el qual ha treballat juntament amb la Universitat de Perpinyà, centre de Recerques i d'Estudis Catalans perquè es comptés amb Andorra.

3 BEQUES PER ANAR-HI DES D'ANDORRA

La presentació a càrrec de l'Antoni Pol, serví per a saber que la Societat Andorrana de Ciències pagarà la inscripció i estada, a, almenys, 3 persones que ho sol·licitin, per assistir els 10 dies abans anunciats, a Prada.

Tothom coneix la Universitat d'Estiu de Prada de Colfent, que enguany complirà el seu 20 aniversari, la qual sorgí en uns moments i motivacions polítiques i culturals molt concretes...

Cal reconèixer que, amb els anys, s'ha tornat més científica, però i per damunt de tot, vol seguir essent una Universitat alternativa i oberta. No s'exigeix cap títol per a prendre-hi part.

L'any passat, hi hagué 800 participants, de tots orígens i formacions, comptant amb la col·laboració directa d'entitats de tots els pobles i països que conformen — geogràficament parlant — els Països Catalans, i diem tots, ja que per primera vegada Andorra hi serà present.

ENRIC CASASSAS: "LA MÉS GRAN MANIFESTACIÓ CULTURAL DE LA LLENGUA CATALANA"

El President de la Universitat Catalana d'Estiu conversava amb "ANDORRA 7". Comença fent-nos un xic d'història de l'U.C.E....

"La Universitat Catalana d'Estiu ves muntada des de l'any 68, quan hi ha tota l'efervescència a París i, quan el grup del Centre d'Estudis Catalans del Rosselló va pensar que

es podia fer una universitat no oficial, una universitat sense els esquemes ortodoxos, de les universitats; més participativa, com una barreja de la cosa acadèmica i de la cosa lúdica, amb participació i joia.

Ens vam posar en contacte amb gent de Catalunya i vam muntar la Universitat Catalana d'Estiu a Prada. Aquesta Universitat va tenir molta repercussió, així com a València i a les Illes, perquè eren temps en què, a Espanya, hi havia la dictadura de Franco i no s'hi podia tenir ni llibertat d'opinió ni existència de partits polítics. Prada es va prendre, doncs, com a plataforma de llibertat, de preparació, de meditació i de fermentació del que hauria d'ésser el futur democràtic d'Espanya quan s'acabés el franquisme. Aquests van ser els primers anys, del 1968 fins el 1975, en els quals Prada va tenir aquesta funció principal".

I avui quina és la principal funció de la Universitat de Prada?

"Avui, la cosa ha canviat radicalment, perquè ja hi ha un règim democràtic, un sistema de partits polítics instituit, amb partits parlamentaris i d'altres que no ho són... I la llibertat d'expressió ja hi és... No obstant això, Prada és un centre de fermentació d'idees, de discussió lliure, no encotillat dins els esquemes de les universitats oficials... Aquest aire de llibertat que hi ha a Prada ens ha semblat que calia mantenir-ho després del franquisme. Això va donar una vida somorta durant uns quants anys, i després ens va semblar que calia donar a la Universitat un aire un xic més acadèmic, no encotillat en el esquema oficials, però es va constituir un Patronat del qual formen part totes les institucions culturals dels diferents països catalans, com són l'Omnium Cultural de Catalunya, l'Obra Cultural Balear i l'Acció Cultural del País Valencià i, a partir d'enguany, la Societat Andorrana de Ciències. També hi ha una federació d'enti-

tats culturals que defensen el català a Catalunya Nord.

De manera que, en conjunt, podem dir que hi ha les entitats que defensen l'ús del català com a idioma, en tots els nivells de validesa de la llengua, des de l'expressió

científica fins a l'expressió familiar.

Aquestes institucions defensen, doncs, tot allò que és la cultura catalana inherent a la llengua i per això són representants en aquest Patronat.

Després d'un parell d'anys de funcionament d'aquest Patronat, les universitats de Barcelona, València, Mallorca i Perpinyà ens van demanar de formar part del Patronat. I, a Prada, actualment, les universitats organitzem uns seminaris de recerca, d'investigació, de forma que a Prada tenim tres nivells de cursos, uns cursos que en diem d'iniciació cultural pel que fa als països de llengua catalana: llengua, literatura, història, etc... Aquests són, doncs, els cursos d'iniciació cultural. Després tenim cursos d'extensió cultural que vénen a ser cursos d'alçada universitària en lletres i en ciències, que agafen un ventall molt ampli en tots els nivells i en totes les disciplines. Després tenim els seminaris d'investigació que són ja de tercer cicle, de doctorat que les universitats organitzen a Prada. Aquests són, doncs, els tres nivells de funcionament normal de la Universitat.

Llavors hi ha una sèrie de conferències i de debats: al migdia, una conferència i, a la tarda, un debat. També hi ha "Jornades", com per exemple, la "Jornada Andor-

rana" el dia 23, que consistirà a fer comprendre als assistents a Prada d'altres països catalans quina és la problemàtica actual d'Andorra, així com de fer una meditació global sobre aquests problemes.

Tindrem també conferències i debats sobre els mitjans de comunicació, els problemes referents, entre altres, al TGV, al Tren de Gran Velocitat, que sembla que el govern espanyol no estigui disposat a acceptar perquè passi per certs punts de Catalunya: farem, doncs, un debat en què participaran autoritats franceses i autoritats espanyoles... Procurarem treure ferro a allò que és purament ideologia política, i pro-

curarem posar èmfasi a tots els problemes vius, reals, socials, econòmics, etc... enfocats des del punt de vista cultural científic, universitari...

Això va sumat a unes ganes de passar-s'ho bé, de divertir-se, amb espectacles cada vespre... I Prada és una experiència, que els qui han anat recordem tota la vida, i són molts els qui hi tornen..."

Qui hi té accés, a aquesta Universitat?

"Un dels avantatges d'aquesta Universitat és que no té les restriccions que té la universitat oficial. No hi ha cap requisit previ d'entrada... Pot matricular-s'hi qualsevol... Es evident que, si ve un nen de 12 anys, li direm que no, perquè no es tracta de fer una coral infantil. Ara bé, estem oberts a tots: tant se val que sigui un estudiant que hagi fet el batxillerat o que es tracti d'un estudiant universitari... o que sigui una senyora de sa casa o un jubilat... Ens ve gent de tota mena i no necessitem saber si tenen o no títol acadèmic. Pot ser molt bé que tinguem llicenciats o doctors o gent que no tenen cap títol... Aquest és un esforç pel professor i és una de les coses que els dóna interès, als professors, perquè surts de l'encasillament docent per passar-ho a un llenguatge menys acadèmic... Hi ha polèmica, diàleg..."

L'any passat, quina en va ésser l'assistència, en xifres...?

"L'any passat ens vam acostar als 800 i no ens interessa que n'hi hagués gaires més perquè, per la capacitat del "Lycée Renouvier", que és on ho fem 700 o 800 participants és el nombre ideal.

Hi ha uns drets de matrícula, no pas gaire alts, perquè ens interessa que vingui el jovent. Després, hi ha l'Omniium Cultural, l'Acció Cultural del País Valencià, etc... que donen beques. Hem obtingut subvencions de l'Ajuntament i el Consell Insular de Mallorca en forma de beques perquè els mallorquins tenen un viatge més llarg que no pas els altres... Això els permet de venir amb més facilitats "

JOAN BECAT: UNA DIADA CIEN-

TIFICA PER INTRODUIR ANDORRA

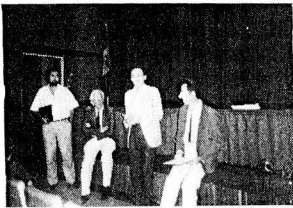
També, a ell, li hem demanat opinió...

"Es el primer any que la Societat Andorrana de Ciències ha entrat al Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu, de Prada. Això s'ha fet a primers de març i això vol dir que el primer Patronat on serà present, físicament, serà el Patronat de després de la present edició.

Però, conjuntament amb la Universitat de Perpinyà, la Societat Andorrana de Ciències ha pensat que calia marcar el primer any de presència a Prada — i cal pensar que se celebra el 20 aniversari de Prada — amb un acte que introduís Andorra a Prada, fer conèixer Andorra entre tots els participants de la Universitat Catalana d'Estiu.

Llavors, per evitar de fer les coses de forma massa curta, amb un cursset, s'ha triat l'estructura d'una diada científica i informativa, amb debats com els que se solen fer a Prada. Per tant, hi haurà diverses comunicacions, obertes a tothom qui en vulgui presentar (han de durar entre deu minuts i un quart d'hora) i s'ha escollit un tema; per evitar de parlar de tot i de res; s'ha triat doncs el tema de "l'estat de les institucions i de la societat i les seves relacions entre elles". Caldrà doncs fer el punt en aquest aspecte. És molt possible que, un altre any, es triï un altre tema, com, per exemple, història o població.

D'aquesta manera, la presència d'Andorra es farà a un bon nivell, ja que, pels estudiants de tercer cicle, l'assistència a aquesta jornada pot ser

valorada com un cursset de doctorat. D'aquesta manera, l'any d'entrada es farà d'una manera destacada i, suposo, prou digna'.

UNA DIADA "PLENA": ANDORRA, ESTAT, INSTITUCIONS I SOCIETAT

Serà doncs, dilluns, 22 d'agost, al Liceu Renouvier de Prada, de les 9 de les 12 del matí, i de les 3 a les 5 de la tarda quan se celebrerà aquesta DIADA, amb comunicacions, i els debats que calgui, sobre els temes següents:

1. Les bases del sistema institucional actual andorrà i la repartició dels poders.
2. La reforma institucional, calendari, situació actual, mancances.
3. La representació internacional d'Andorra. Els petits estats europeus.
4. La societat andorrana i la gestió de les necessitats socials: educació, població, i immigració, necessitats socials (protecció social, lleure, cultura)
5. Un estat en procés d'afirmació.

De moment ja s'ha començat a demanar comunicacions d'investigadors, professors, etc., totes aque-

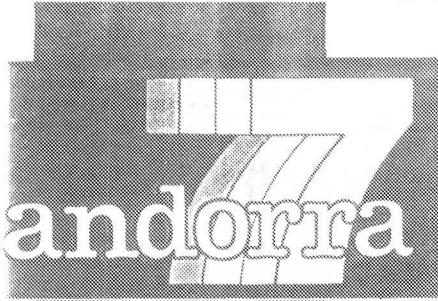
lles persones que estiguin interessades a participar-hi, poden posar-se en contacte amb la Societat Andorrana de Ciències, telèfons: 29 729 i 21 481. De segur que hi sereu ben rebuts.

A més, tal i com anuncià el President de la Societat Andorrana de Ciències, aquestes ponències després s'aplegaran en una publicació que aquesta entitat posarà a l'abast d'aquells que ho desitgin, abans de finals d'any.

Es qüestió d'aprofitar aquesta possibilitat de "donar-se a conèixer" a l'exterior amb temes actuals i amb a veritat per davant. Si la resposta no és massiva, després no ens queixem; penseu que són unes 800 persones que podran triar entre un ventall de 60 curssets, que van des de cursos de formació cultural a seminaris d'extensió universitària, d'investigació, tallers de tota mena, i que a més tindran ocasió d'assistir a conferències, debats, reunions, concerts, recitals, etc. etc. i que la Universitat d'Estiu compta amb el suport d'Omnium Cultural, Obra Cultural Balear, Acció Cultural del País Valencià, SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES, Federació d'Entitats de la Catalunya Nord, Amics de l'U.C.E. a la Catalunya Nord, i de les Universitats Autònoma de Barcelona, Barcelona, Illes Balears, Perpinyà, Politècnica de Catalunya i València.

Es tot un repte. Qui s'anima?

Rosa Mari SORRIBES

SINDICATS
CLANDESTINS?
ESCRITS ANÒNIMS?

**AQUEST NO ÉS
TAMPOC EL CAMÍ**

No. 506 - 12 d'agost de 1988 - 150 - ptes.

**• ANDORRA,
PRESENT A PRADA**

**• PESCA, BOSCOS I...
PAPALLONES**

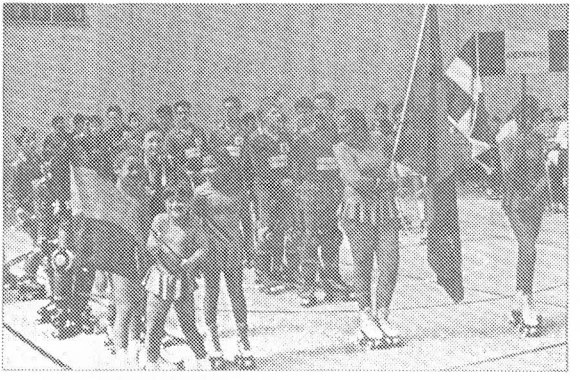

**• LA FESTA DE
LA CAPITAL**

**A AINA, ES VIU L'ESTIU AMB
ALEGRIA**

12 HORES DE HOQUEI

Amb participació andorrana,

COMENÇA A PRADA, LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Aquest dissabte, 15 d'agost, a Prada de Conflent, a la Catalunya Nord, comença la XX edició de la Universitat Catalana d'Estiu, que reuneix entitats culturals i alumnes de tots els punts cardinals de Paísos Catalans, des de Salses a Guardamar passant pels Pirineus. La Universitat d'Estiu durarà fins al dia 25 i acollirà cap a 800 participants, alguns d'ells d'Andorra.

D'esquerra a dreta:

Joan Becat, Antoni Pol, Enric Casassas i Salvador Alegret en la presentació que es féu a la Sala del Consell d'aquesta Universitat d'Estiu.

LA MES GRAN MANIFESTACIÓ CULTURAL DE LA LLENGUA CATALANA

Així, la definia l'Enric Casassas, president del Patronat Rector, amb motiu de la presentació de la Universitat a Andorra, ara fa un mes, de la mà de la Societat Andorrana de Ciències, entitat que ha fet possible que per primera vegada Andorra sigui oficialment present a la Universitat a Prada i que ha treballat de fort juntament amb la Universitat de Perpinyà, centre de Recerques i d'Estudis Catalanas. En Joan Becat, de Perpinyà, i persona a bastament coneguda a ANDORRA per les seves vinculacions amb el Principat, explicà a aquest setmanari:

"Es el primer any que la Societat Andorrana de Ciències ha entrat

al Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu, de Prada. Això s'ha fet a primers de març i això vol dir que el primer Patronat on serà present, físicament, serà el Patronat de després de la present edició.

Però, conjuntament amb la Universitat de Perpinyà, la Societat Andorrana de Ciències ha pensat que calia marcar el primer any de presència a Prada — i cal pensar que se celebra el 20 aniversari de Prada — amb un acte que introduís Andorra a Prada, fer conèixer Andorra entre tots els participants de la Universitat Catalana d'Estiu.

Llavors, per evitar de fer les coses de forma massa curta, amb un cursset, s'ha triat l'estructura d'una diada científica i informativa, amb debats com els que se solen fer a Prada. Per tant, hi haurà diverses comunicacions, obertes a tothom

qui en vulgui presentar (han de durar entre deu minuts i un quart d'hora) i s'ha escollit un tema; per evitar de parlar de tot i de res; s'ha triat doncs el tema de "l'estat de les institucions i de la societat i les seves relacions entre elles". Caldrà doncs fer el punt en aquest aspecte. Es molt possible que, un altre any, es triï un altre tema, com, per exemple, història o població.

LA DIADA D'ANDORRA: PROGRAMA PREVIST

Serà doncs, dissabte, 22 d'agost, al Liceu Renouvier de Prada, de les 9 de les 12 del matí, i de les 3 a les 5 de la tarda quan se celebrarà aquesta DIADA, amb comunicacions, i els debats que calgui, sobre els temes següents:

1. Les bases del sistema institucional actual andorrà i la repartició dels poders.

2. La reforma institucional, calendari, situació actual, mancances.

3. La representació internacional d'Andorra. Els petits estats europeus.

4. La societat andorrana i la gestió de les necessitats socials: educació, població, i immigració, necessitats socials (protecció social, lleure, cultura)

5. Un estat en procés d'afirmació.

UNA UNIVERSITAT OBERTA I PROGRESSISTA

El President del Patronat, Enric Casassas, explicà que si bé d'alguna manera ha canviat la funció de la Universitat d'Estiu de Prada, deixant pas la política a temes més científics, segueix però essent un centre de fermentació d'idees, de discussió lliure, no encotillat dins esquemes oficials i obert a participants de tots orígens i formacions, i que per damunt de tot vol seguir essent una Universitat alternativa.

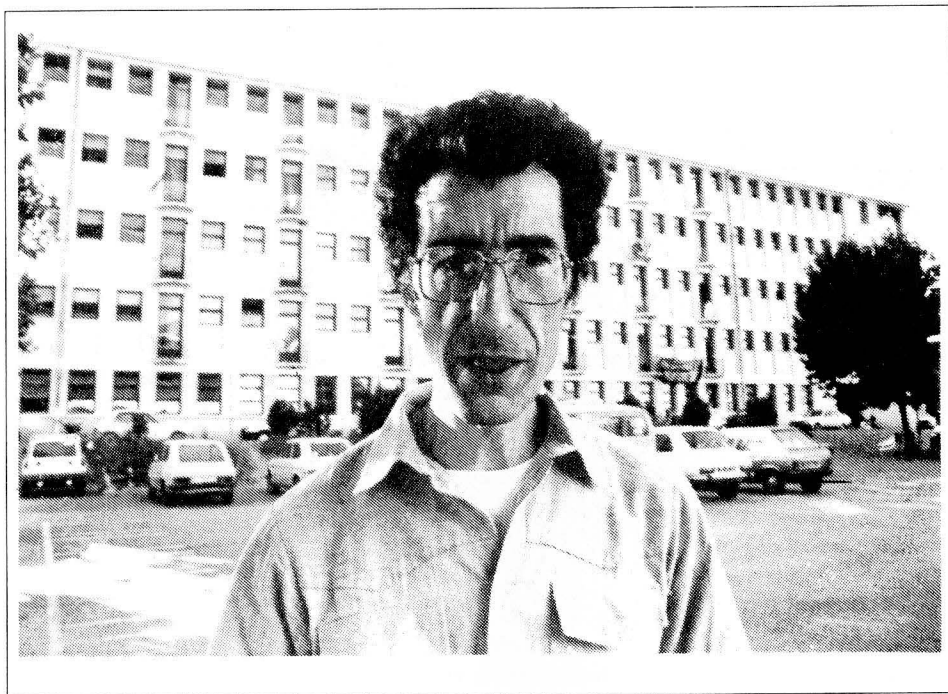
Voldríem afegir que la Universitat d'Estiu de Prada compta amb el suport d'Omnium Cultural, Obra Cultural Balear, Acció Cultural del País Valencià, SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES, Federació d'Entitats de Catalunya Nord, Amics de l'U.C.E. a la Catalunya Nord, i de les Universitats Autònoma de Barcelona, Barcelona, Illes Balears, Perpinyà, Politècnica de Catalunya i València.

R.M.S.

JOAN BECAT A

LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU:

- L'ANY QUE VE EL TEMA CENTRAL SERA SOBRE POBLACIO I SOCIETAT

La vintena edició de la Universitat Catalana d'Estiu s'ha guanyat, per fi, el reconeixement dels andorrans que per primera vegada hi han intervingut a través i a iniciativa de la Societat Andorrana de Ciències.

Tal com deia la setmana passada el rector de la Universitat de Prada, aquesta manifestació d'unitat dels països de llengua catalana s'ha fet amb la participació de tots ells: Catalunya

Nord, la pionera; Catalunya Sud, la que hi ha donat el contingut principal i la participació massiva d'estudiants al llarg d'aquests vint anys; València, que sempre ha sabut aportar la seva capacitat festiva, i per primera vegada, les Illes, la Franja de Ponent (La Franja catalana d'Aragó) i Andorra. Aquestes dues no hi han aportat suport econòmic, però segons ens deia a Prada Antoni Pol, president de la SAC i membre

del consell rector de la UCE, això podria ser una realitat l'estiu que ve per mitjà d'aquesta entitat.

Dilluns dia 22 era el dia dedicat a Andorra i tot al llarg del seminari, dirigit pel president del Centre de Recerques i d'Estudis Catalans (CREC) de Catalunya, Joan Becat, es parlà d'Andorra i la reforma de les institucions, de la dinàmica de la societat andorrana, de la situació econòmica i de les es-

estructures de gestió i l'afirmació de l'Estat andorrà. Les ponències van ser a càrrec d'Antoni Fiñana, Marc Vila, Josep Maria Tejero, Daniel Bastida i Joan Becat. Estaven previstos també Antoni Morell i Martina Camiade, però no van ser-hi. Per a fer-nos una idea del ressó i de l'interès d'aquesta diada dedicada al coneixement del complicat sistema polític i social andorrà, hem cregut oportú demanar les seves impressions al responsable exterior d'aquesta diada i a la vegada ponent de l'última conferència, Joan Becat.

-Joan Becat.: Entre la vintena d'assistents n'hi havia tres o quatre que coneixien Andorra o bé havien estat a Andorra ... D'aquí pocs mesos es publicaran les ponències. No es tracta de fer cap revolució, però tampoc d'amagar les realitats. Es a dir que s'ha fet una informació clara de la situació actual d'Andorra.

-Podríeu resumir quins han estat els continguts de les ponències?

-Joan Becat.: La ponència d'Antoni Fiñana ha estat, per força, potser la més clàssica. D'entrada s'ha hagut d'explicar què és Andorra, quin és el poder real dels Coprínceps, de les altres institucions... Calia situar i ha estat introductòria. Marc Vila ha expressat de manera molt clara les tres etapes d'una Reforma no-constitucional; que l'any passat es va demanar als Coprínceps una reforma constitucional i que aquests no han contestat; també que s'ha intentat resituar els pro-

blemes administratiu i de gestió entre Consell i Govern. *-S'ha opinat que potser caldria anar més enllà?*

-Joan Becat.: Gairebé tots els ponents han expressat aquesta preocupació i en els debats ha sorgit que, evidentment, la situació és insatisfactòria; que cal anar cap a una clarificació de competències i de poder. No s'ha dit que cal trencar el sistema però sí que tothom ha convingut que la Reforma ha estat massa petita.

-Ha fallat algun ponent...

-Joan Becat.: Un dels dos absents, la Martina Camiade, va enviar la seva comunicació excusant la seva absència però tampoc s'ha llegit, perquè els organitzadors volen que els conferenciants vinguin personalment. En canvi, es podrà publicar com una aportació de tal. Allò que no pot ser és llegir una ponència perquè la gent no pot dialogar amb el seu autor. La conferència de J.M. Tejero potser ha estat una de les més tècniques. Ha indicat quines són les bases actuals econòmiques i quina perspectiva pot oferir l'entrada al Mercat Comú. Ha donat elements per a determinar el canvi que portaria a Andorra. La seva conferència ha tingut bastantes preguntes. Ha deixat clar que l'economia fonamentada sobre comerç seria trasbalsat i que possiblement d'aquí uns quants anys el comerç no seria la principal font d'ingressos. Que depèn del tracte que donarà Europa a Andorra. Ha quedat clar també que

aquest tracte implica no sols una representació econòmica sinó també política de representació internacional d'Andorra. Es a dir que porta cua. Fins i tot ha dit que segur l'activitat comercial no seria la principal i que seria suplantada pel turisme a condició de saber-lo fomentar. No puc recordar més coses perquè jo feia de moderador i no he prèns notes. Quant a Daniel Bastida, de fet, no ha tractat el tema de la dinàmica de la societat andorrana sinó que ha parlat d'informàtica i societat: Andorra és una societat de serveis i, és clar, l'informàtica s'ha d'anar incorporant si vol competir com a país turístic. Per tant, no s'ha tractat clarament de la problemàtica de la societat andorrana en la seva globalitat, sinó només d'un aspecte concret.

-I per fi la vostra ponència?

-Joan Becat.: Potser és una de les ponències de la que es pot fer un resum molt més ampli. A partir de tot el què han dit els andorrans abans que jo mateix, com per exemple el què ha dit Marc Vila que els Coprínceps tenen poder exclusiu sobre tota matèria legislativa, directament o indirectament poden aturar qualsevol llei. El seu marc d'actuació és total. Això aclarit, jo he explicat que no es poden dissociar els afers interiors dels exteriors. En qualsevol cas, jo no conec cap marc d'actuació interior on no calgui tenir relacions exteriors i passar acords o representació exterior. Hi ha els temes de carreteres: el Con-

sell i el Govern poden fer carreteres interiors però, i la connexió amb les carreteres dels països veïns ? Hi ha el tema del túnel del Pimorent i del Cadí: el Consell de la Vall què ha de fer ? Sortir per la finestra ? Hi ha el tema de l'escola, de l'electricitat, etc... Qualsevol tema té imbricacions amb l'exterior, i obliga a sortir de la cotilla de les atribucions internes. Cada vegada que s'ha de resoldre un assumpte tècnic d'aquesta mena, cada vegada planteja un problema de competència; perquè, és clar: qui fa què ? N'hi ha un altre de trascendent: la Comunitat Europea. Sigui qui sigui qui negocia, és evident que no són els dos Estats veïns els interessats, sinó el conjunt de la Comunitat; per tant trenca la situació privilegiada dels dos Estats veïns.

-La situació privilegiada dels dos Estats veïns, dieu. Perquè ?

-Joan Becat.: Sí: de fet, mitjançant els dos Coprínceps, són els dos Estats veïns els qui tenien tracte especial a nivell comercial. Ara es definirà un marc europeu. Això canvia tot. I també sigui directament, sigui mitjançant els Coprínceps, Andorra surt dels marc que tenia i accedeix al marc internacional: això vol dir que també és un problema polític.

He parlat d'un altre aspecte i és que tot es focalitza en l'aspecte institucional. d'acord que cal una reforma constitucional, que no vol dir posar fora els Coprínceps sinó defi-

nir un marc de poders. Però més enllà d'aquesta reforma que es farà un dia o un altre, perquè Andorra no pot aguantar més de funcionar d'aquesta manera sobretot si passa a un pla internacional, hi ha una altra ambigüitat a aclarir: és la doble funció de cada Copríncep. S'ha de separar molt més clarament que ara la doble funció de cada Copríncep. Són Coprínceps de cara a Andorra i Coprínceps de cara a ells mateixos. No hi ha cap cas en el món d'un sobirà o una persona elegida a dos Estats diferents que no hagi aclarit de manera molt precisa el paper que juguen en un i altre càrrec. No pot fer dues coses al mateix temps. Una vegada resolt el problema constitucional, això implica que s'ha de resoldre el de la definició dels mateixos càrrecs de Coprínceps.

-Parlant d'aquest tema, s'ha comentat el gran debat d'actualitat que ha polaritzat la classe política i la premsa andorrana i catalana sobre les reivindicacions del Grup Andorrà Europa ?

-Joan Becat.: No se n'ha parlat, i tampoc vull opinar, sense defugir la pregunta, perquè no he seguit prou i no tinc elements. Però sé que és actualitat i que aquest grup s'ocupa de població i societat, per tant, queden convidats per l'any que ve ja que la seva problemàtica serà el tema central.

Entrevista recollida per Joana Viusà i Galí.

Índex

	Pàgs.
Pròleg	
Les bases del sistema institucional actual andorrà	
Antoni Fiñana	1-28
Preguntes i aclariments sobre la ponència	29-30
El procés recent de reforma, ètapes i balanç, mancances	
Marc VILA i Amigó	31-43
Preguntes i aclariments sobre la ponència	44-54
L'ensenyament a Andorra	
Martina Camiade	55-73
Andorra amb la revolució tecnològica	
Daniel Bastida	74-79
Estructura econòmica de les Valls d'Andorra	
Josep Maria Tejero	80-92
Preguntes i aclariments sobre la ponència	93-94
Andorra crea estructures de gestió i materialitza la seva existència com a estat	
Joan Becat	95-105
Debat general	106-108
Cloenda	109
Anex I	110
La convocatòria amb l'anunci dels temes a debat	
Anex II	111
El programa definitiu	
Anex III	112-113
Els participants a la I ^a Diada Andorra: Estat, Institucions i Societat	
Anex IV	114-131
Documents	
Anex V	132-141
Reproducció d'articles de diaris	

La Universitat Catalana d'Estiu, està realment satisfeta d'haver pogut incorporar dintre de les seves estructures, una institució andorrana. En realitat, la Universitat Catalana d'Estiu és una universitat amb vocació d'aprofundir en l'estudi de totes les activitats i de totes les branques que formen part de la cultura comuna de tots els Països Catalans i, fins ara, no havíem aconseguit que cap institució andorrana s'hi sumés...

Enric CASASSAS
President de l'U.C.E